

[C:\Users\Plazma\Desktop\Knhy pdf\Irving_John-Pokus_o_zachranu_Cunaka_Sneeda.PDB](#)

PDB Name: pokus_o_zachranu_cunaka_sneeda.

Creator ID: REAd

PDB Type: TEXt

Version: 0

Unique ID Seed: 0

Creation Date: 8.5.2005

Modification Date: 8.5.2005

Last Backup Date: 1.1.1970

Modification Number: 0

Pokus o záchranu Čuňáka Sneeda
John Irving

OBSAH

Pokus o záchranu Čuňáka Sneeda (Hana Mayerová)
Vnitřní prostor (Viktor Janiš)
Málem až v Iowě (Richard Podaný)
Unavený svět (Milada Nováková)
Brennbarovy bláboly (Ivan Ryčovský)
Sny jiných lidí (Linda Bartošková)
Penzion Grillparzer (Radoslav Nenadál)
Král románu (Miroslav Jindra)

Pokus o záchranu Čuňáka Sneeda

Tohle je část mých pamětí, ale prosím pochopte, že všechny paměti (obzvláště paměti spisovatelů s bujnou fantazií) jsou vymyšlené. Paměť spisovatele je nepřesná, hlavně pokud jde o detaily: vždycky si můžeme vymyslet nějaký lepší než ten, který si pamatujeme. Správný detail jen zřídka popisuje to, co se opravdu stalo; nejpravdivější je to, co se mohlo, nebo mělo stát. Polovina mého života podlehlá nejružnějším opravám – a většinou vytrvale předělávám maličkosti. Být spisovatelem znamená propojit

přesné pozorování se stejně přesným vymyšlením těch pravd, které jste neměli možnost vidět, což může být velmi vyčerpávající. Pak začíná nezbytná a přísná práce s jazykem; pro mě to znamená psát a přepisovat, dokud všechny věty neznějí přirozeně jako dobrý rozhovor.

Když si připomenu tohle, myslím, že jsem se stal spisovatelem díky dobrým způsobům své babičky, lépe řečeno díky zaostalému odpadkáři, ke kterému byla vždy milá a zdvořilá.

Moje babička je nejstarší žijící absolventka Wellesley v oboru anglické literatury. V současné době žije v domově důchodců a její paměť už není, co bývala; nepamatuje si onoho odpadkáře, který mi pomohl stát se spisovatelem, ale uchovala si své dobré způsoby a laskavost. Když do jejího pokoje omylem zabloudí někdo z ostatních starých lidí – hledají přitom svůj pokoj, nebo možná svůj bývalý domov – vždycky říká: "Ztratil ses, drahý? Mohu ti pomoci najít, kde teď bydlíš?"

Žil jsem u ní, v jejím domě, skoro do svých sedmi let; proto mě babička vždycky nazývala "svým chlapcem". Vlastního syna přitom nikdy neměla; narodily se jí tři dcery. Kdykoli se s ní teď loučím, oba víme, že se mé příští návštěvy nemusí dožít, a tak vždycky říká: "Přijď zas brzy, můj milý. Jsi můj chlapec, víš," – zcela správně tím zdůrazňuje, že pro mě znamená víc než jen babičku.

Přestože vystudovala anglickou literaturu, nikdy nečetla moje díla s potěšením. Ve skutečnosti jí stačilo (na celý život), že si přečetla můj první román. Řekla mi, že se jí nelíbil ani jazyk, ani volba tématu; z toho, co se dozvěděla o mých dalších knihách, usoudila, že obojí se čím dál víc zhoršuje. Proto se ani nesnažila přečíst si následující čtyři romány (shodli jsme se, že to tak bude lepší). Tvrdí, že je na mě moc hrdá. Nikdy jsem příliš nezkoumal proč vlastně – možná proto, že jsem vůbec vyrostl, nebo že jsem prostě "její chlapec" –, ale rozhodně jsem si před ní nikdy nepřipadal nezajímavý nebo nemilovaný. Vyrostl jsem na Hlavní třídě v Exeteru, ve státě New Hampshire. Když jsem byl kluk, lemovaly Hlavní třídu jilmy; a nebyla to holandská nemoc, co je zahubilo. V padesátých letech přišly těsně po sobě dva hurikány, většinu jilmů zničily a zvláštním způsobem tak celou ulici modernizovaly. První z nich, Carol, uvolnila jejich kořeny; po ní přišla Edna a vyvrátila je úplně. Babička mě pak škádlila – říkala, že by to mělo zvýšit můj respekt k ženám.

Když jsem byl kluk, byla Hlavní třída tmavá, i v létě chladná ulice a ani jeden dvorek vzadu za domem nebyl oplocený; všude pobíhali psi a dostávali se do potíží. Muž jménem Poggio vozil babičce do domu potraviny. Led do chladicího boxu (protože babička vzdorovala ledničkám až do konce) dodával pan Strout. Mezi psy ze sousedství nebyl pan Strout vůbec oblíbený – možná proto, že po nich házel kleště na led. Pana Poggia jsme my, kluci z Hlavní třídy, nikdy neobtěžovali, protože nás nechával poflakovat okolo svého obchodu a štědře rozdával pochoutky. Vlastně jsme nikdy neobtěžovali ani pana Strouta (díky těm kleštím jsme si všichni uměli velmi dobře představit, jak utočí na nás místo na psy). Ale kdo pro nás nic neměl – ani pochoutky, ani výhrůžky –, byl odpadkář, a tak schytl všechno naše škádlení a posměšky on.

Jmenoval se Čuňák Sneed. V životě jsem nepotkal nikoho, kdo by tak strašně smrděl – možná s výjimkou jedné mrtvoly, kterou jsem ucítil při návštěvě Istanbulu. A jenom mrtvola by nám, klukům z Hlavní třídy, připadala ošklivější než Čuňák Sneed. I když bylo mnoho důvodů pro jméno Čuňák, zajímalo by mě, proč nikdo z nás nevymyslel něco originálnějšího. Hlavní asi bylo, že žil na prasečí farmě. Choval prasata, porážel prasata; navíc, což bylo podstatnější, on se svými prasaty bydlel – byl to prostě vepřín, žádný dům pro lidi, jenom chlívek. Čuňák si tu přitápěl malými kamny na dřevo, ze kterých vedla plechová roura – představovali jsme si, jak se okolo něho v zimě slézají prasata, aby se zahřála. Rozhodně tak smrděl.

Byl tak zvláště zaostalý a měl tak blízko ke svým zvířecím přátelům, že převzal určité prasečí výrazy a gesta. Když se blížil k popelnici s odpadky, vystrkoval hlavu dopředu jako prase, které hladově ryje v zemi; přivíral svá malá, červená očka; jeho nos sebou dychtivě škubal jako prasečí rypák; vzadu na krku měl hluboké růžové vrásky – a řídké světlé štětiny, které mu rostly na bradě, rozhodně nepřipomínaly vousy. Byl malý, statný a silný – hodil si těžkou popelnici na záda a vyklopil její obsah na dřevěnou korbu nákladáku s latěmi po stranách. Na ní bylo pokaždé několik prasat, která se na odpadky opravdu těšila. Možná s sebou vozil v různé dny různá prasata; možná to pro ně byla odměna – nemusela totiž čekat, až jim Čuňák přiveze odpadky domů. Bral jenom kuchyňské odpadky pro svoje prasata – žádný papír,

plasty ani kovy. Nic jiného nedělal, měl velmi vybrané zaměstnání. Byl placen za to, že odvážel odpadky, kterými krmil svoje prasata. Když měl hlad, snědl prase (to jsme si alespoň mysleli my). "Celé prase, najednou," říkalo se na Hlavní třídě. Ze všeho nejprasečtější na něm ale bylo, že neuměl mluvit. Snad proto, že byl zaostalý a mluvit nemohl, anebo se to vůbec nebyl schopen naučit. Čuňák Sneed prostě nemluvil. On místo toho chrochtal. Kničel. Kvíkal. To byl jeho jazyk; naučil se ho od svých přátel, stejně jako se učíme my.

My, kluci z Hlavní třídy, jsme na něj číhali, když sypal odpadky prasatům – vždycky jsme ho překvapili: čekali jsme schovaní za ploty, verandami, zaparkovanými auty, garážemi, sklepními zídkami. Vyrázili jsme na něj (ale tak, abychom se nedostali moc blízko) a zaječeli: "Čuňák! Čuňák! Čuňák! Kní! Kví!" A Čuňák Sneed reagoval přesně jako prase – zpanikařil, začal sebou škubat na všechny strany a hloupě se vyděsil (pokaždé znovu, jako by si vůbec nic z minula nepamatoval) – začal vřískat, jako bychom ho na nože brali, KVÍ!, jako by nás přistihl, že ho chceme ve spánku podříznout.

Neumím ten zvuk napodobit; znělo to strašně a my, kluci z Hlavní třídy, jsme s křikem utíkali a schovávali se. Ale když nás hrůza přešla, nemohli jsme se dočkat, až přijede znovu. Jezdil dvakrát týdně – to byl přepych! A přibližně po týdnu mu babička platila. Vyšla ven, dozadu k nákladáku, kde jsme obvykle Čuňáka zrovna vyplašili a nechali ho tam stát a frkat, a pozdravila ho: "Dobrý den, pane Sneed!" Čuňák Sneed se okamžitě začal chovat jako děčko – předstíral, že má práci, byl hrozně plachý a nešikovný. Třeba si zakryl obličej rukama, které měl špinavé od zbytků kávy; nebo se zkoušel otočit, aby mu babička neviděla do obličeje, a upadl, protože si zamotal nohy.

"Jsem moc ráda, že vás zase vidím, pane Sneed," pokračovala babička – ani o kousíček přitom necouvla od jeho zápachu. "Doufám, že na vás děti nejsou ošklivé," dodala. "Víte, opravdu si to nemusíte nechat líbit." Když mu zaplatila, podívala se skrz dřevěné latě do nákladáku, kde se prasata zuřivě vrhala na nové odpadky – nebo na sebe navzájem –, a řekla: "To jsou ale krásná prasata! Ta jsou vaše vlastní, pane Sneed? A jsou nová? Nebo to jsou ta stejná prasata jako minule?" Ale ani takový zájem o jeho prasata nepřiměl Čuňáka Sneed k odpovědi. Jenom okolo ní škobrtal, všelijak se kroutil a přešlapoval a stěží skrýval radost, že se babičce jeho prasata očividně líbí a že se dokonce upřímně tváří, jako by se jí líbil i on. Někdy k ní tiše chrochtal.

Jakmile zašla zpět do domu – a on začal s plným nákladákem couvat z příjezdové cesty – tak jsme ho my, kluci z Hlavní třídy, zase přepadli, vyskákali jsme po obou stranách nákladáku, takže Čuňák i prasata zaječeli leknutím a frkali vzteky, připraveni se bránit.

"Čuňák! Čuňák! Čuňák! Kní! Kví!"

Žil ve Strathamu – asi osm mil po cestě, která vedla od nás z města k oceánu. Jak jsem už říkal, odstěhoval jsem se od babičky i s rodiči, ještě než mi bylo sedm. Otec byl učitelem, takže jsme bydleli v budovách akademie – tehdy byla Exeterská akademie školou jen pro chlapce – a naše odpadky (z kuchyně i ostatní) odvážela škola.

Byl bych rád, kdybych teď mohl říct, že jsem vyrostl a uvědomil si (s lítostí), jak jsou děti kruté, a vstoupil do nějaké občanské organizace pečující o lidi, jako byl Čuňák Sneed. To bohužel nemohu. Pravidla malého města jsou jednoduchá, ale platí pro všechny: jestliže je tolerováno značné podivínství, je zároveň ignorována značná míra krutosti. Čuňák Sneed byl tolerován; zůstal sám sebou, žil jako prase. Lidé ho snášeli, asi jako by snášeli neškodné zvíře – a děti mu to usnadňovaly; vlastně ho v jeho prasecích zvycích podporovaly.

Jak jsme rostli, tak jsme samozřejmě i my, kluci z Hlavní třídy, pochopili, že byl zaostalý – a že trochu pil. Nákladák s dřevěnou korbou páchnoucí prasaty, odpadky, nebo ještě něčím horším jezdil městem celé mé dětství. Měl to dovoleno, směl dokonce i někde přetékat – na cestě do Strathamu. To bylo tedy město! Je v maloměstě životě něco ještě provinciálnějšího než sklon pohrdat menšími městy? Stratham prostě nebyl Exeter (ne že by Exeter byl něco úžasného).

Ve svém románu Pátá živnost píše Robertson Davies o obyvatelích Deptfordu: "Byli jsme slušní lidé, naší společnosti nic nescházelo a v žádném případě jsme si nepřipadali nijak horší než lidé z velkých měst. Ale pořád jsme (trochu s posměchem) litovali obyvatele Bowles Corners, kteří žili čtyři míle daleko a bylo jich jen sto padesát. Žít v Bowles Corners pro nás znamenalo žít v beznadějném buranově."

Pro nás, kluky z Hlavní třídy, byl Stratham totéž co Bowles Corners – "beznadějný buranov". V patnácti letech jsem se začal zapojovat do dění na akademii – kde byli i studenti z ciziny, z New Yorku nebo dokonce z Kalifornie – a připadal jsem si vůči Strathamu tak nadřazený, že mě dodnes překvapuje, že jsem vstoupil do řad Strathamských dobrovolných hasičů; už si ani nepamatuji, jak k tomu došlo. Matně si vzpomínám, že v Exeteru žádní dobrovolní hasiči nebyli; soudím, že tam byli nějakí jiní. A tak se několik obyvatel Exeteru – kteří očividně nějakou dobrovolnou činnost potřebovali? – připojilo ke strathamským dobrovolníkům. Možná jsme lidmi ze Strathamu opovrhovali tak hluboce, že jsme ani nevěřili, že by zvládli uhasit své vlastní požáry.

Svou roli hrálo i nepopiratelné vzrušení uprostřed všedních povinností života na střední škole, vzrušení z účasti na něčem, kam mohl být člověk povolán bez sebemenšího varování: poplašné bušení srdce, které způsobí noční telefonát – volání o pomoc, jako když "pípátko" některého doktora zničí samotu a klidný řád squashového kurtu. My, kluci z Hlavní třídy, jsme si konečně připadali důležití a časem, když jsme přece jen trochu dospěli, jsme získali postavení, jaké mohou mladí získat jen díky neštěstí.

Během svých hasičských let jsem nikdy nikoho nezachránil – dokonce ani zvíře ne. Nikdy jsem se nenadýchal kouře, nikdy jsem se nespálil; nikdy jsem neviděl, jak někdo padá mimo záchrannou plachtu. Nejhorší jsou lesní požáry, a já jsem zažil jen jeden, a to ještě z povzdálí. Moje jediné zranění "v akci" způsobil kolega hasič, který hodil do skladu ruční pumpu, právě když jsem tam hledal svou baseballovou čepici. Trefil mě do obličeje a asi tři minuty mi tekla krev z nosu.

Několik slušně velkých požárů se vyskytlo v Hampton Beach (jeden nezaměstnaný saxofonista, oblečený údajně v růžovém smokinku, zapálil v noci kasino), ale k těm nás volali až jako poslední možnost. I když volali osm až deset stanic, Stratham volali vždy poslední, nebo nám to tak alespoň připadalo; spíš nás zvali jen přihlížet, než pomáhat. A požáry ve Strathamu znamenaly většinou buď planý poplach, nebo ztracený případ. Jednou v noci zapálil instalatér pan Skully svou dodávku, když nalil do karburátoru vodku – prý mu nechtěl nastartovat motor. Jindy vzplál večer Grantův kravín, ale všechny krávy – a dokonce i většina sena – byly zachráněny, ještě než jsme přijeli. Mohli jsme jen nechat chlév dohořet a kropit ho, aby od žhavých jisker nechytla sousední farma.

Ale holinky, těžká helma (s vlastním číslem), lesklý černý gumák – vlastní sekyra! – znamenaly opravdové potěšení, protože patřily k odpovědnosti dospělého světa, kde nám (pořád ještě) jako mladistvým odmítali nalít. Jednou v noci, bylo mi tehdy šestnáct, jsme se řítili s hasičským vozem po pobřežní cestě k hořící chatce u pláže (nakonec se zjistilo, že požár založily děti, které pomocí tekutého podpalovače ze zahradního grilu podpálily sekačku na trávu), a před námi šněroval silnici ve svém páchnoucím nákladáku a překážel nám, důležitým, stejně nezávislým na občanských (i jiných) povinnostech jako jakékoliv obyčejné prase – opilý Čuňák Sneed, který vezl domů odpadky pro své žravé přátele.

Blikali jsme na něj, zapnuli sirénu – dodnes nevím, co si myslel, že za ním jede. Bože, za zády ječící obluda s červenýma očima – obrovský prasečí robot z vesmíru, z jiné dimenze! Chudák Čuňák Sneed, byl už skoro doma, tak opilý a špinavý, že stěží připomínal člověka, uhnul nám z cesty, a když jsme ho předjížděli – my kluci z Hlavní třídy –, zřetelně jsem slyšel, jak voláme: "Čuňák! Čuňák! Čuňák! Čuňák! Kní! Kví!" A nejspíš jsem slyšel i svůj vlastní hlas.

Viseli jsme na hasičském voze, hlavy zakloněné, stromy nad úzkou cestou nám stínily hvězdy jako pohyblivý černý závoj – prasečí smrad přehlušil štiplavý pach hořícího paliva ze zničené sekačky, který nakonec ustoupil čistému slanému vzduchu od moře.

Když jsme se pak potmě vraceli kolem Čuňákova chlívku, všimli jsme si teplého svitu jeho petrolejky. Bezpečně se dostal domů. Napadlo nás, jestli je vzhůru a čte si. A já jsem znovu slyšel naše chrochtání, kničení a kvíkání – naši vzájemnou, výhradně zvířecí komunikaci.

Tu noc, co shořel jeho chlívěk, jsme byli hrozně překvapení.

Strathamští dobrovolníci už si na vepřín, kde Čuňák Sneed bydlel, zvykli jako na neodmyslitelnou páchnoucí ruinu u silnice z Exeteru na pláž – v teplých letních večerech smradlavý přírodní ukazatel, u kterého se všichni povinně ošklíbali. V zimě se nad Čuňákovým chlívkem odvíjel kouř z komína a ve venkovních ohradách tupě přešlapovala na špinavém, zdupaném sněhu jeho prasata a od rypáků jim

stoupaly obláčky jako z živých kamínek. Dokázalo je rozehnat jediné zaječení sirény. Když jsme se v noci vraceli od uhašeného ohně, nikdy jsme tomu potěšení neodolali a vždycky jsme sirénu zapnuli, jakmile jsme projížděli okolo. Byla to nesmírně vzrušující představa: zpanikařená prasata i Čuňák vrážejí jeden do druhého ve snaze najít ochranu stáda a všichni pronikavě kničí.

Tu noc, co jeho chlívěk shořel, jsme si my, kluci z Hlavní třídy, představovali rozverně, možná trochu přihlouplé představení. Hnali jsme se po pobřežní cestě s blikajícími světly a zapnutou sirénou – což přivádělo všechna prasata k šílenství –, měli jsme skvělou náladu a vyprávěli si spoustu prasečích žertíků: jak asi požár začal, jak měli Čuňák a jeho prasata večírek, Čuňák si jedno pekl (na rožni) a s jiným tancoval, další prase zacouvalo ke kamnům a spálilo si ocas, a prase, se kterým Čuňák tancoval nejčastěji, bylo mrzuté, protože dnes s ním netancoval... Ale když jsme přijeli, bylo nám jasné, že nešlo o večírek, nebyl to ani konec špatného večírku. Byl to ten největší požár, jaký jsme my, kluci z Hlavní třídy, a dokonce i veteráni u strathamských dobrovolníků kdy viděli.

Nízké přístavky u chlívku asi vybuchly, nebo se plechové střechy roztavily. Ve chlívku nebylo nic, co by nehořelo – dřevo do kamen, seno, osmnáct prasat a Čuňák Sneed. A spousta petroleje. Většinu podlahy pokrývala silná vrstva hnoje. Jak mi řekl jeden z veteránů: "Když bude dost horko, budou hořet i hovna." Bylo dost horko. Museli jsme odjet s hasičskými vozy o kus dál po cestě; báli jsme se, že popraská nový lak na karoserii nebo nové pneumatiky. "Nemá smysl plácát vodou," řekl nám velitel. Tak jsme pokropili stromy na druhé straně cesty, pokropili jsme les za chlívkem. Bylo bezvětří a hrozná zima, sníh byl suchý a sypal se jako pudr. Větve stromů se ohýbaly pod rampouchy a praskaly hned, jak jsme je pokropili. Velitel rozhodl, že necháme oheň dohořet; bude tak méně nepořádku. Patrně by bylo dramatické, kdybych tvrdil, že jsme slyšeli jekot, nafukování a výbuchy prasečích střev – nebo ještě dřív bušení kopýtek o dveře. Ale když jsme přijeli, žádné zvuky se už neozývaly, patřily minulosti. Mohli jsme si je jen představovat.

Tohle je lekce pro spisovatele: pochopit, že nejjasnější a nejhlasitější zvuky jsou ty, které si vymyslíme. Tou dobou se už pneumatiky na Čuňákově voze roztrhly, nádrž s benzinem vybuchla, čelní sklo se vysypalo. Protože jsme tam nebyli, když se to stalo, mohli jsme jen hádat, v jakém pořadí tyto události proběhly.

Když jste stáli hodně blízko prasečího chlívka, vedro vám zkroutilo řasy a pod víčka vám pronikal žár. Pokud jste stáli dostatečně daleko, táhl přímo skrze vás chlad zimního nočního vzduchu, jak byl přitahován k ohni. Pobřežní cesta namrzla, jak jsme tam nastříkali vodu, a (asi okolo půlnoci) jsme museli pomáhat muži, který sjel do příkopu. Na čepici a na bundě měl znak společnosti Texaco. Byl opilý a žena, která jela s ním, vypadala trochu moc mladá – možná to byla jeho dcera. "Čuňáku!" zařval. "Čuňáku!" hulákal do plamenů, "jestli tam jsi, Čuňáku – ty troubo – měl bys odtamtud vypadnout!" Až do dvou v noci nebylo slyšet nic než občasné kling, jak se plechová střecha kroutila a odtrhávala od chlívka. Okolo druhé se propadla; znělo to jako zašeptání. Kolem třetí už nestály ani zdi. Tající sníh vytvořil jezero, které zdánlivě stoupalo po všech stranách ohně a skoro dosahovalo až ke spáleništi. Jak postupně tál další sníh, oheň se dusil zespoda.

A co jsme cítili? Vůni rozpáleného dvora z vrcholu léta, čpavý pach popela ve sněhu a vlezlý smrad seškvářeného hnoje – a imaginární slaninu či vepřovou pečení. Nefoukalo, ani jsme se nesnažili oheň uhasit, takže nás netrápil žádný kouř. Asi hodinu před úsvitem dali muži (to znamená veteráni) nám chlapcům za úkol hlídat. To muži dělají, když mají společnou práci s chlapci: dělají jen to, co chtějí, a na zbytek mají chlapce. Řekli, že jdou na kávu, ale když se vrátili, byli cítit pivem. Tou dobou už oheň dohořoval, takže na něj bylo možné lít vodu. Začali s tím muži; pak je to přestalo bavit a vrazili práci nám, chlapcům. Za rozbřesku šli pryč znovu – prý na snídani. Bylo už dost světlo, abych mohl rozeznat některé ze svých kamarádů, kluků z Hlavní třídy.

Když byli muži pryč, jeden z nás s tím začal – nejdřív hodně potichu. Možná jsem to byl já. "Čuňák! Čuňák!" zavolal. Jedním z důvodů, proč jsem spisovatelem, je i to, že jsem schvaloval naši potřebu tohle udělat; nikdy jsem nedbal na dobrý nebo špatný "vkus" lidí, kteří nejsou spisovateli.

"Čuňák! Čuňák! Čuňák! Čuňák! Kní! Kví!" křičeli jsme. Tehdy jsem pochopil, že smích je jenom jiným projevem soucitu. A tehdy jsem začal; začal jsem vymýšlet svůj první příběh.

"Do prdele," řekl jsem – protože všichni strathamští dobrovolníci začínali každou větu slovy "do prdele".

"Do prdele," řekl jsem. "Čuňák Sneed tam není. Je divnej," dodal jsem, "ale takhle blbej není nikdo."

"Má tu nákladák," namítl jeden kluk z Hlavní třídy, který měl nejmenší představivost.

"Už měl prasat plný zuby," pokračoval jsem. "Odešel z města, já to vím. Už měl plný zuby toho všeho. Nejspíš to plánoval – už týdný."

Jakýmsi zázrakem mi věnovali pozornost. Přiznávám, že to byla dlouhá noc. Kdokoliv, kdo měl co říct, cokoliv, by si snadno získal pozornost strathamských dobrovolníků. Ale já jsem cítil vzrušení záchranné akce – své první.

"Vsadím se, že tam taky není ani jedno prase," řekl jsem. "Vsadím se, že jich půlku snědl – za posledních pár dní. Chápete, prostě se nacpal k prsknutí! A zbytek prodal. Šetřil si peníze – přesně pro tuhle příležitost."

"Pro jakou příležitost?" zeptal se nějaký skeptik. "Jestli tam Čuňák není, kde teda je?"

"Jestli byl celou noc venku," řekl další, "tak zmrznul."

"Je na Floridě," odpověděl jsem. "Na odpočinku." Podal jsem to celé velmi prostě – jako by to byl fakt.

"Podívejte se kolem!" rozkřikl jsem se. "Za co asi mohl utrácet? Našetřil si balík. Zapálil to tady,"

pokračoval jsem, "jenom aby nás potrápil. Vzpomeňte si, jak jsme ho trápili my," řekl jsem a bylo vidět, jak se nad tím všichni zamysleli; aspoň tohle totiž byla pravda. Trocha pravdy ještě nikdy žádnému příběhu neuškodila. "No," uzavřel jsem, "oplatil nám to, to je jasný. Trčíme tu kvůli němu celou noc."

Všichni kluci z Hlavní třídy o tom přemýšleli, a v té chvíli jsem poprvé začal přepisovat; snažil jsem se příběh vylepšit, aby byl snáze uvěřitelný. Hlavní samozřejmě bylo zachránit Čuňáka Sneeda, ale co by na Floridě dělal někdo, kdo neumí mluvit? Napadlo mě, že tam asi mají přísnější zákony pro chov zvířat než my v New Hampshiru – zejména pokud jde o prasata.

"Víte," řekl jsem, "vsadím se, že uměl mluvit – celou tu dobu. Nespíš byl Evropan," rozhodl jsem se.

"Chci říct, co je to za jméno, Sneed? A taky se tu poprvé objevil za války, ne? Vsadím se, že svůj jazyk umí dost dobře. Jenom se nikdy nenaučil náš. Prasečí byl nějak snazší. Možná přátelštější," pomyslel jsem na nás všechny. "A teď si našetřil dost, aby mohl jet domů. Jasně!" dodal jsem. "Nejel na Floridu – vrátil se do Evropy!"

"Dobrý, Čuňáku!" zajásal někdo.

"Podívejme, do Evropy," řekl posměšně další.

Závistivě jsme si představovali, jak se Čuňák dostal " pryč " – jak utekl dusivé maloměstské osamělosti (a iluzím), která strašila nás všechny. Ale když se vrátili muži, narazil jsem na všeobecnou nedůvěru k literatuře.

"Irving si myslí, že Čuňák Sneed je v Evropě," oznámil kapitánovi jeden z chlapců z Hlavní třídy.

"Objevil se tady poprvé někdy za války, že, pane?" zeptal jsem se velitele, který na mě zíral, jako bych byl první mrtvola, kterou mají vynést z ohně.

"Čuňák Sneed se tady narodil, Irvingu," odpověděl mi. "Jeho matka byla slabomyslná; srazilo ji auto, když jelo v protisměru kolem pódia pro hudebníky. Čuňák se narodil na Water Street," pokračoval. Water Street odbočovala z Hlavní třídy kousek od mého domova, jak jsem moc dobře věděl, Takže Čuňák bude přece jen na Floridě, pomyslel jsem si. V příběhu se musí stát to nejlepší (nebo nejhorší, chcete-li) možné, ale musí to pořád znít pravdivě.

Když uhlíky vychladly – aby se po nich dalo chodit –, začali ho muži hledat; pátrání je práce pro muže – je totiž mnohem zajímavější než čekání, což je tím pádem práce pro chlapce.

Po chvíli mě velitel zavolal k sobě. "Irvingu," řekl. "Jelikož si myslíš, že je Čuňák Sneed v Evropě, tak ti vůbec nebude vadit vytáhnout odsud tohle."

Nedalo příliš práce odstranit seškvářený zbytek muže; pokropil jsem plachtu a přitáhl na ni tělo, nezvykle lehké, napřed dlouhým a pak kratším hákem. Našli jsme i všech osmnáct prasat. Ale dodnes si ho umím mnohem živěji představit na Floridě než v tom absurdně malém seškvářeném kousku, který jsem vytáhl z popela.

Babička jsem samozřejmě pověděl čistou pravdu, jenom holá fakta. "Při tom požáru včera v noci uhořel Čuňák Sneed, babi," řekl jsem jí.

"Chudák pan Sneed," odpověděla. A pak soucitně, i když s podivem, dodala: "Jaké kruté okolnosti ho asi donutily vést tak hrozný život!"

Později jsem si uvědomil, že práce spisovatele spočívá i v tom, že si vymyslí nejen možnou záchranu pro Čuňáka Sneed, ale také založí oheň v jeho chlívku. O mnoho let později – ale ještě předtím, než babička odešla do domova důchodců, než zapomněla, kdo byl Čuňák Sneed – se mě zeptala: "Proč, proboha, ses stal spisovatelem?"

Byl jsem "její chlapec", jak jsem už říkal, a ona se o mě opravdu bála. Možná že ji studium anglické literatury přesvědčilo, že být spisovatelem je něco nezákonného a škodlivého. A tak jsem jí řekl všechno: o nočním požáru, i jak jsem si představoval, že kdybych si něco dobře vymyslel, kdybych si vymyslel něco dost pravdivého – že bych mohl (v určitém smyslu) Čuňáka Sneed zachránit. Alespoň do dalšího požáru – který bych už založil já sám.

Dobře, moje babička je Američanka – a nejstarší žijící člověk, který vystudoval anglickou literaturu na Wellesley. Za vlasy přitažená vysvětlení, zvláště pokud jde o umění, nejsou nic pro ni. Její zemřelý manžel – můj dědeček – pracoval v obuvním průmyslu, dělal něco, co lidi opravdu potřebují: praktickou ochranu nohou. Přesto jsem babičce znovu zdůraznil, že jsem nepřehlédl její laskavé chování k Čuňákovi Sneedovi – a že právě to, společně s jeho nemohoucností a tím, jak byl zvláštní, a s nočním požárem, kdy jsem objevil sílu své vlastní představivosti... a tak dále. Babička mě přerušila.

Nezoufala si, ale litovala mě. Poplácala mě po ruce a potřásla hlavou. "Drahý Johnny," řekla. "Určitě by sis ušetřil spoustu práce, kdyby ses choval k panu Sneedovi jen trochu lidsky a slušně, dokud byl ještě naživu."

A protože to jsem nedokázal, pochopil jsem, že jako každý spisovatel zapalují Čuňáka Sneed – a pokouším se ho zachránit – znovu a znovu. Navždy.

Vnitřní prostor

Mladý George Ronkers zastával v univerzitním městečku lukrativní místo urologa, a protože jak mladí, tak lidé ze staré univerzitní komunity měli k sexu velmi nepoučený a liberální přístup, dnes a denně se setkával s pestrá paletou pohlavních nemocí. Urolog toho měl na práci spoustu. Jeho početná klientela v studentském zdravotním středisku mu dala něžnou přezdívku "Rajcovní Ronk". Jeho žena mu ještě něžněji říkala "Rajčík". Jmenovala se Kit – Georgovu práci brala s humorem a uměla nápaditě zvelebit každý byt. Absolvovala architekturu a jako odborná asistentka přednášela studentům architektury v bakalářském cyklu předmět "Vnitřní prostor".

To byla vážně její parketa. Uspořádání vnitřního prostoru u Ronkersových bylo zcela jejím dílem. Nechala zbořit zdi, zapustit vany, postavit klenuté vchody, vsadit oválná okna a zakulatit pokoje – zkrátka a dobře zacházela s vnitřním prostorem jako s iluzí. "Celý figl je v tom," říkávala, "že člověk nesmí vidět, kde jeden pokoj končí a druhý začíná; koncept místnosti se protíví konceptu prostoru, nesmíte rozpoznat hranice..." A tak dále; byla to její parketa.

George Ronkers procházel domem, jako by to byl park v neznámém, leč zajímavém městě. Teorie prostoru ho nijak nevzrušovaly.

"Tak dneska jsem viděl holku s pětasedmdesáti bradavicemi," nadhodil třeba. "To po chirurgickém zákroku přímo volalo. Fakt ale měla nejdřív zajít za gynekologem."

Jestliže na té nemovitosti Ronkers považoval něco za svého, pak to byl nádherný mohutný ořešák černý rostoucí hned vedle domu. Kit si toho domu všimla první; patřil čerstvému vdovci, Rakušanovi jménem Kesler. Kit prohlásila, že dům se uvnitř dá uvést do pořádku, protože má alespoň dost vysoké stropy. Jenže Ronkers ho koupil kvůli stromu. Byl to rozsochatý ořešák, rostl do vysokého, útlého věčka.

Pořádný ořešák černý bývá vysoký, ladný, sahá do nebes – začíná se větvit a zelenat tak dvě podlaží nad zemí a jeho lístečky jsou malé, drobné, natěsnané k sobě; jsou jemně zelené a v říjnu začínají žloutnout. Ořechy rostou v tvrdé, pružné, bledě zelené slupce. Plody na podzim dosáhnou velikosti broskví, jejich slupka ztmavne – místy dokonce zčerná – a pak začnou padat. Veverky je mají rády.

Kit se ten strom celkem líbil, ale ze všeho nejvíce se vyžívala v tom, když Keslerovi nadšeně líčila, co provede s domem, až se on odstěhuje. Kesler na ni jen zíral a občas se ozval: "Která zeď? Tamta zeď? Vy zbořit chcete tamta zeď, áno? Á, i ta druhá zeď? Aha. Tedy... a strop to vydrží? Aha..."

A Ronkers Keslerovi řekl, jak moc se mu ten ořešák líbí. Tehdy ho Kesler varoval před jejich sousedem.

"Der Bardlong," začal Kesler. "On chce ta strom podřezat, ale já na něj nedat." George Ronkers se ze starého Keslera pokusil vymámit, jaké důvody jejich budoucího souseda vedou k takovým zámyslům, ale Rakušák zničehonic plácl dlaní do zdi vedle sebe a zvolal ke Kit: "Tuhle zeď ne, já doufám ne! Ta má oblíbená!"

Inu, museli na to diplomaticky. Dokud se Kesler nevystěhoval, s žádnými plány se mu již nesvěřili. Přestěhoval se do bytu v jiném předměstí; z jakéhosi neznámého důvodu se pro tuhle příležitost vyštáfroval jako tyrolský sedlák, narazil si myslivecký klobouk s vetknutým pírkiem a oblékl si tyrolské kožené kalhoty, z nichž mu čouhala stará bílá kolena. Stál tam v jarním deštíku u starožitných truhel a nechal George s Kit, ať mu odtahají nábytek.

"Pročpak se neschováte před deštěm, pane Keslere?" zeptala se ho Kit, ale on se z chodníku před svým někdejší domem ani nehnul, dokud nebyl všechn nábytek ve stěhovacím voze. Upřeně hleděl na ořešák.

Herr Kesler položil Kit bezostyšně ruku na zadek. "Nenechte der otrava Bardlong ten strom podřezat, áno?"

"Ne, nenechám," přisvědčila Kit.

George Ronkers moc rád na jaře ráno lehával v posteli a sledoval, jak se sluneční paprsky prodírají čerstvým listovým ořešáku. Hra světla a stínu na jeho přikrývce pak ze všeho nejvíc připomínala mozaiku. Kit okno rozšířila, aby na strom bylo víc vidět – abychom to řekli jejími slovy, "pozvala strom dovnitř".

"Ach, Rajcíku," zašeptala, "že je to krása?"

"Je to krásný strom."

"Já tím myslím celý pokoj. A okno, vyvýšené pódium na spaní..."

"Pódium? Já myslel, že je to postel."

Po větvi skoro až k oknu seběhla veverka – tak blízko, že se ocasem čas od času otírala o tabulku. Veverka ráda tahala za oříšky, jako by už tušila podzim.

"Rajcíku?"

"Zde."

"Vzpomínáš na tu holku s pětasedmdesáti bradavicemi?"

"Jestli si na ni vzpomínám?"

"Hele, Rajcíku... kdeže měla ty bradavice?"

...a der otrava Bardlong je nijak neotravoval. Celé jaro a horké léto, kdy dělníci bourali zdi a vyřezávali okna, se na ten zmatek povznesení manželé Bardlongovi usmívali ze svého bezvadného pozemku, mávali z dálky z terasy, nečekaně se vynořovali zpoza laťové mříže – ale vždycky se chovali jako přátelští sousedi, kteří tu horečnatou aktivitu mladých jen podporují a do ničeho nestrkají nos.

Bardlong byl v důchodu. Byl to ten Bardlong, pokud jste tedy o tomto magnátovi přes tlumiče otřesů a brzdové systémy kdy slyšeli. Na Středozápadě jste možná viděli ty velké nákladáky.

BARDLONG VÁS ZASTAVÍ NATOTATA!

BARDLONG VYDRŽÍ KAŽDÝ OTŘES!

Bardlong podle všeho i v důchodu dokázal vydržet jakýkoli duševní otřes, jaký mu sousedi a jejich renovace mohli způsobit. Sám bydlel ve starém sídle z cihel, vkusně lemovaném tmavě zelenými okenicemi a vydatně zarostlém břečťanem. Napodobovalo georgiánskou architekturu; průčelí domu bylo do čtverce a v jeho středu se v přízemí skvěla vysoká a úzká okna. Dům se rozkládal na značné ploše, ubíhal dozadu, rozvětvoval se do teras, laťkových mříží, skalek, šlechtěných živých plotů, hýčkaných záhonů a trávníku stejné kvality, jako bývá na golfovém hřišti v jamkovišti.

Sídlo zabíralo celý roh stinné předměstské ulice. Jeho jediným sousedem byl dům Ronkersových a Bardlongův pozemek od George a Kit oddělovala nízká břidlicová zídka. Z patra měli George a Kit

výhled na Bardlongův perfektní dvůr; jejich spleť keřů a neudržovaných rozcuchaných travin se tyčila celého půldruhého metru nad hrází, která jediná Bardlonga při hrabání a prořezávání jediná chránila před umačkáním Ronkersovic plevelem. Oba domy se prapodivně tiskly k sobě – dům1111111

Ronkersových totiž kdysi dávno sloužil jako čeledník, ještě než byl zastavěný pozemek rozdělen. Mezi nimi stál ořešák, zakořeněný na pahrbku na Ronkersově straně břidlicové zidky. Ronkers si nedokázal představit, co mohlo vést starého Herr Keslera k domněnce, že by si Bardlong mohl přát likvidaci tohoto stromu. Možná šlo jen o jazykové nedorozumění. Vždyť ten strom určitě dělá radost i Bardlongovi. Stíní i jeho okna, jeho mohutný kmen se tyčí nad jeho střechou. Jedna část rozsochy se stáčí nad George a Kit, ta druhá se naklání nad Bardlongem.

Cožpak ten člověk nemá žádný vztah k neprořezané kráse?

Možná – ale po celé léto si Bardlong jedinkrát nestěžoval. Zahradničil ve svém vyšisovaném slamáku či jen tak zahálel, často v doprovodu své manželky. Ti dva připomínali spíš hosty v elegantním starém letovisku než skutečné starousedlíky. Na práci na dvoře se oblékal absurdně formálně – jako kdyby mu po mnoha let obchodu s brzdovými systémy nezůstaly jiné šaty než obleky. Nosil mírně nemoderní kalhoty, k nim kšandy, mírně nemoderní smokingové košile – a bledé pihovaté čelo mu stínil slamák s širokým okrajem. Výsledný dojem završovaly přehnaně sportovní dvoubarevné boty.

Jeho manželka – v kostýmku na zahradní party a v krémově bílém panamáčku, s šedými vlasy svázanými do drdolu červenou sametovou stužkou – klepala na terase hůlkou do cihel, které by se mohly opovážit uvolnit. Bardlong chodil za ní s miniaturním kolečkem s betonem a se zednickou lžící.

Každé odpoledne si dávali oběd pod velkým slunečníkem na zadní terase. Jejich markazitem vykládaný zahradní nábytek se blýskal ještě z dob loveckých snídaní a vydatných přesnídávek s šampaňským krátce po dceřině svatbě.

Návštěva odrostlých dětí a již méně odrostlých vnoučat znamenala jedinou přestávku v jejich letním životním rytmu. Tři dny psiho štěkotu a míčků házených po dvoře symetrickém jako biliárový stůl podle všeho Bardlongovy vykojily: následující týden nervózně chodili za dětmi po celém pozemku a snažili se spravovat zlomené stonky květin, na jakési zahradní nářadí nabodávali obaly od žvýkaček, urážlivě poházených po trávě, a vraceli na místo drny vyhrabané volně puštěným psem, který se měkkou trávou dokázal prorubat stejně jako záložník obranou protivníka.

Celý týden po rodinné invazi leželi zkolabovaní Bardlongovi na terase pod slunečníkem, příliš ztahaní na to, aby poklepali byť na jedinou cihlu či dali na místo potrhany šlahounek břečťanu, jež z latkové mříže vytrhlo procházejí dítě.

"Hej, Rajcíku," šeptala mu Kit. "Bardlong vydrží každý otřes!"

"Bardlong vás zastaví natotata!" čítával Ronkers nápisy na nákladácích po celém městě. Ovšem jediné takové neohrabané vozidlo se ani nepřiblížilo k Bardlongovic domu. Bardlong byl skutečně v důchodu. A Ronkersovi si nedokázali představit, že by tento člověk kdy žil jinak. Přestože jeho denním chlebem bývaly tlumiče otřesů a brzdové systémy, Ronkersovým nešlo na rozum, že by se Bardlong mohl něčím takovým zabývat.

George se jednou přistihl při zvráceně nepřístojném fantazírování. Své manželce to popsal takto: díval se při něm, jak ohromný nákladák s nápisem BARDLONG VÁS ZASTAVÍ NATOTATA! sype celý svůj náklad z korby na Bardlongův dvůr, zadní dvířka doširoka otevřená a z nich se na trávník valí řinčící součástky: brzdové bubny, brzdové čelisti, vytékají celé kaluže brzdové kapaliny a záhonky drtí gumové a skákové tlumiče otřesů.

"Rajcíku?" zašeptala Kit.

"Copak...?"

"A ty bradavice měla fakt uvnitř pochvy?"

"V ní, na ní, kolem ní..."

"Pětasedmdesát! Ach, Rajcíku, já si to nedokážu představit."

Leželi na posteli žíhané paprsky slunce, které takhle na sklonku léta stěží dokázaly proniknout hustým předivem listů ořešáku, rozevírajících se nad jejich oknem jako vějíř.

"Víš, proč tu tak rád polehávám?" zeptal se Ronkers své ženy a ta se k němu přitulila.

"Nevím, povídej..."

"No, může za to ten strom..." vysvětlil. "První sexuální zážitek jsem, myslím, měl v domečku na stromě a tady nahoře mi to ten domeček dost připomíná..."

"Ty a ten zatracený strom," povzdychla si Kit. "Dost dobře by se ti ten strom mohl tolik líbit díky mému architektonickému řešení. Nebo dokonce kvůli mně," dodala. "A to už je pravděpodobné – upřímně řečeno, nedokážu si představit, jak to děláš ve stromovém domečku, to mi zní jako historka od nějakého sprostáka mezi tvými starými pacienty..."

"No, ve skutečnosti to byl takový mladý sprosták."

"Ty jsi hrozný, Rajcíku. Bože můj, pětasedmdesát bradavic..."

"Docela dost chirurgických zákroků na takové místočko."

"Neříkals, že to dělal Tomlinson?"

"No jo, ale já mu asistoval."

"To přece normálně neděláš, ne?"

"To ne, ale tohle taky nebylo nic normálního."

"Ty jsi vážně hrozný, Rajcíku..."

"Udělal jsem to čistě z profesního zájmu, protože jsem se chtěl zase přiučit něco nového v oboru. Je k tomu potřeba minerální olej a pětadvacetiprocentní roztok podofylinu. Vypalování je delikátní..."

"Blbost," skočila mu do řeči Kit.

Jenže léto brzy skončilo, a jakmile se studenti vrátili do města, Ronkers měl příliš mnoho práce, než aby mohl dopoledne polehávat v posteli. Ve všech koutech světa číhá armáda infekcí močového ústrojí – nepříliš to známý a okrajový přínos turistického ruchu a možná i největší nepodchycený letní dovoz do téhle země.

Každé ráno stála před jeho ordinací fronta studentů. Vrátili se z letních cest, vyučování se už rozjelo a jejich potíže s čuráním najednou nebyly právě zanedbatelné.

"Doktore, myslím, že jsem to chytil v Izmiru."

"Já bych spíš potřeboval vědět, jak moc se to rozšířilo od té doby."

"Potíž je v tom," řekl Ronkers své ženě, "že oni všichni už od prvních příznaků moc dobře vědí, co to mají – a obvykle i od koho. Jenže takřka všichni nějaký čas čekají, jestli to samo od sebe nezmizí, a v horším případě nakazí další lidi, pro Kristovy drahý rány! Ke mně pak přijdou, když už tu bolest nejde vydržet."

Ronkers měl ovšem pro pacienty stížené venerickými chorobami pochopení, nedělal jim kázání o hříšnosti jejich počinání a spravedlivé odplatě, naopak tvrdil, že by si neměli vyčítat, že něco od kohokoli chytili. Na druhou stranu neústupně trval na tom, aby informovali přenašečku nemoci – pokud ji ovšem znali. "Je možné, že to neví," vysvětloval Ronkers obvykle.

"My už spolu nemluvíme," namítali oni zhusta.

A Ronkers se pak vrhl do útoku. "Tak si představte, že tu nemoc přenese na někoho jiného, který zase..."

"Dobře jim tak!" zahulákají.

"Ne, podívejte se," prosil je Ronkers, "tohle je vážná věc, zvlášť pro ni."

"Tak jí to řekněte sám," říkali mu. "Dám vám její číslo."

"Ale Rajcíku!" zaječela Kit. "Proč je k tomu prostě nedonutíš?"

"Jak?" vyptával se Ronkers.

"Řekni jim, že je neošetříš. Řekni jim, že je klidně necháš, ať při čurání oslepnou bolestí."

"To by jenom přešli k jinému doktorovi," namítl Ronkers. "Anebo by mi prostě oznámili, že už to tomu člověku řekli – a nejenže by to nebyla pravda, ale ani to nikdy neměli v úmyslu."

"Stejně je to absurdní, když zrovna ty obvoláváš každou druhou ženskou ve městě."

"Jen ty meziměstské hovory zrovna nemusím," poznamenal Ronkers.

"Aspoň jim to hovorné můžeš naučtovat, Rajcíku!"

"Někteří tihle studenti nemají žádné peníze."

"Tak jim tedy řekni, že o zaplacení požádáš jejich rodiče!"

"Můžu si to odečíst z daní, Kit. A taky to nejsou všichni studenti."

"To je hrozné, Rajcíku, fakt že je."

"Do jaké výšky chceš ještě vyhnat tohle pódium na spaní?"

"Těší mě, když musíš vynaložit nějakou námahu, Rajcíku."

"Já vím, ale žebřík, propánajána..."

"No, je to nahoře na tvém oblíbeném stromě, ne? A doneslo se mi, že to máš rád. Navíc, mě nikdo jiný než atlet nedostane."

"Můžu se při tom taky zmrzačit."

"Rajcíku! Komu voláš teď?"

"Haló?" řekl do sluchátka. "Mluví se slečnou Wentworthovou? Aha, s paní Wentworthovou... tak to bych si nejspíš měl promluvit s vaší dcerou, paní Wentworthová. Ach, vy nemáte dceru? Hm. No tak to bych si nejspíš měl promluvit s vámi, paní Wentworthová."

"Rajcíku, to je hrůza!"

"Tady doktor Ronkers. Pracuji jako urolog ve fakultní nemocnici. Ano, George Ronkers. Doktor George Ronkers. Já... ahoj. Ano, George. A ty jsi Sára, co? Takže, Sáro..."

A koncem léta ustaly i stavební úpravy Ronkersovic vnitřního prostoru. Kit skončila s truhlařinou a vrhla se na vyučování a školní práci. Když řemeslníci odešli, odnesli si nářadí a jejich dvorek již nehyzdila hromada sutin z rozebraných zdí, Bardlongovi muselo dojít, že rekonstrukce je alespoň pro tento rok hotová.

Ořešák tam stál dál. Snad si Bardlong myslel, že jeho sousedi ten strom v létě porazí, aby bylo místo na nové křídlo domu. Nemohl vědět, že jedním z úhelných kamenů rekonstrukce bylo "pozvat strom dovnitř".

S nástupem podzimu se rovněž vyjasnily příčiny Bardlongovy averze k onomu ořešáku. Starý Herr Kesler se nemýlil. Neblahá předzvěst věcí příštích přišla první studené větrné noci. Leželi v posteli, za okny se komihaly větve stromu a žlutnoucí lístky se snášely na zem. Zničehonic zaslechli ránu – jako kdyby jim na střechu dopadla kuželkářská koule a pak se po té šikmé ploše s náležitým rachotem dokutálela do okapu, čímž získala pár pomyslných bodů.

"Rajcíku?"

"Zatraceně, to byl ořech!" ulevil si Ronkers.

"Ale znělo to jako cihla z komína," opáčila Kit.

A za celou noc se ještě několikrát pokaždé prudce vzpřímili, když dopadlo pár dalších, když se po náporu větru nebo úspěšném útoku veverky ozvalo buch! a když se pak ořech za zvuku dum-dum-dum-te-dům-bim! odkutálel do řinčícího okapu.

"Tak s tímhle spadla i veverka," hádal Ronkers.

"No," uvažovala Kit nahlas, "aspoň si to nemůžeme splést se zlodějem. Tenhle zvuk je prostě moc nápadný."

"Asi jako když zloděj upustí svoje kasařské nádobíčko," odušil Ronkers.

Buch! Dum-dum-dum-te-dům-bim!

"Jako kdyby ze střechy sestřelili zloděje," zasténala Kit.

"Určitě si na to zvykneme," ujistil ji Ronkers.

"Tak to si Bardlong zvyká nějak pomalu, Rajcíku..."

Ráno si Ronkers povšiml, že Bardlongův dům má břidlicovou střechu s mnohem strmějším sklonem než ta jejich. Zkoušel si představit, jak zní dopadající ořechy u Bardlongů.

"Jenže oni tam mají určitě podkroví," namítla Kit. "Ty rány to nejspíš ztlumí." Ronkers si nedokázal představit, jak by náraz ořechu do břidlicové střechy a jeho pád do okapu mohl být nějak "ztlumený".

V polovině října již ořechy padaly s děsivou pravidelností. Ronkers už dopředu považoval první prudkou listopadovou bouřku za potenciální blitzkrieg. Kit vyšla shrabat spadané ořechy na jednu hromadu. Zaslechla, jak se nad ní jeden utrhla a řítí se skrz husté listoví k zemi. Nezaklonila hlavu, protože ji

odstrašila představa ošklivé modřiny mezi očima a nárazu týla na zem. Místo toho se tedy zlomila v pase a hlavu si zakryla rukama. Ořech těsně minul odkrytou páteř a zaryl se jí do ledviny.

"Bolelo to, Rajcíku," stěžovala si.

Pod nebezpečným stromem stál Bardlong a s úsměvem na rtech sledoval, jak Ronkers utěšuje svou manželku. Kit si předtím ani nevšimla, že tam stojí. Na hlavě měl tlustý myslivecký klobouk s vypelchaným perem – vypadalo to jako něco, co si Herr Kesler netoužil odvézt.

"Dostal jsem ho od Keslera," vysvětlil Bardlong. "Já ho ale žádal o helmu." Stál arogantně na svém dvoře a hrábě držel jako cvičnou pátku, jako by čekal, až mu ten strom nadhodí ořech. Vzhledem k tomu, že Kit byla pohmožděná a pořád jí tekly slzy, si pro následující debatu nemohl vybrat vhodnější čas.

"Slyšeli jste někdy, co to udělá, když takováhle věčička spadne na břidlicovou střechu?" nadnesl Bardlong. "Tak to já vám zavolám, až bude další trs na spadnutí. Ve tři ráno."

"To je opravdu problém," uznal Ronkers.

"Ale je to krásný strom," bránila ho Kit.

"Inu, to je samozřejmě váš problém," opáčil Bardlong vesele a bez nějakého velkého přemýšlení. "Pokud budu mít s okapy stejný problém jako minulý rok, možná vás požádám, ať odstraníte tu část stromu, která se sklání nad naším pozemkem, ale se zbytkem si můžete dělat, co uznáte za vhodné."

"Jaký problém s okapy?" dožadoval se Ronkers.

"Vy s nimi určitě musíte mít úplně stejné potíže..."

"Jaké potíže?" zeptala se Kit.

"Postupně se zaplní těmi zatracenými ořechy," vykládal Bardlong. "A ono prší a prší a okapy nefungují, protože jsou ucpané ořechy, a voda vám pak stéká po stěně, prosakuje okny a šplouchá v suterénu. Nic víc."

"Aha."

"Kesler mi koupil mop. Jenže on byl starý chudák a ještě k tomu cizinec, víte," řekl jim Bardlong důvěrně. "Nepřipadalo mi prostě správné řešit to s ním právní cestou. Však víte."

"Aha," řekla Kit. Bardlong jí nebyl sympatický. Mezi bezstarostně veselým tónem jeho hlasu a obsahem sdělení zela stejná propast jako mezi obchodem s tlumiči a vkusně krajkovými laťkovými mřížemi na jeho dvoře.

"Vážně mi nevádí shrabat pár ořechů," pokračoval Bardlong s úsměvem, "nebo se několikrát za noc budit s tím, že mi čápi nouzově přistávají na střeše." Odmlčel se; pod starým Keslerovým kloboukem jen zářil. "Nebo nosit ochranné pomůcky," dodal. Pokynul Kit kloboukem a ta se při pohledu na jeho lehce pihovatou nechráněnou lebku začala v duchu modlit, aby se nad ním ozval ten nezaměnitelný zvuk trhaného listí. Bardlong si ale klobouk zase nasadil. Začal padat ořech. Kit a George si dřepli, hlavu si chránili dlaněmi; Bardlong sebou ani netřhl. Ořech pěkně prudce narazil na břidlicovou zídku mezi nimi a s dramatickým plesknutím se roztříštil. Byl stejně tvrdý a velký jako baseballový míček.

"Řeknu vám, na podzim člověk s tímhle stromem zažije spoustu napínavých okamžiků," prohlásil Bardlong. "Jistě, moje žena se mu touhle roční dobou vyhýbá obloukem – je tak trochu vězeň na svém vlastním dvoře, dalo by se říct." Zasmál se a z jeho úst na ně zablýsklo pár zlatých plomb svědčících o dynamicky rostoucím trhu s brzdovými systémy. "Ale to je v pořádku. Krása by se neměla poměřovat nějakou cenou a je to nádherný strom. Ovšem škody způsobené vodou," změnil najednou tón, "jsou skutečné škody."

Ronkerse napadlo, že Bardlongovi se povedlo udělat ze slova "skutečné" právní termín.

"A jestli už budete muset platit za pokácení půlky stromu, asi byste se k tomu problému měli postavit čelem a porazit ho celý. Až budete mít vy plný sklep vody, on vás humor přejde." Bardlong pronesl slovo "humor" tónem, jako by šlo o nějakou sprostárnu. Navíc si z toho tónu měl člověk vyvodit, že smát se na tomto světě není prakticky čemu.

"Ale ty bys mohl vylézt na střechu, Rajcíku, a ty ořechy z okapů prostě vymést."

"Na to jsem samozřejmě moc starý," povzdychl si Bardlong, jako by po lezení na střechu vyloženě toužil.

"Rajcíku, ty bys mohl vymést okapy i panu Bardlongovi, ne? Tak jednou za týden, teda jen touhle roční dobou?"

Ronkers se zadíval na Bardlongovu impozantní střechu, na její hladký břidlicový povrch, na ten prudký

náklon. V duchu se mu před očima objevily novinové titulky: DOKTOR SPADL ZE ČTVRTÉHO PATRA! UROLOGA BACIL OŘECH! KARIÉRU UKONČIL SMRTÍCÍ STROM!

Ne, Ronkers rozuměl situaci – bylo na čase soustředit se na větší vítězství: uhájit mohl jen půlku.

Bardlong se vyjadřoval vyhýbavě, ale měl zcela jasno v tom, čeho chce dosáhnout.

"Mohl byste nám doporučit dřevorubce, který by strom prořezal?" zeptal se Ronkers.

"Rajcíku, to ne!" ozvala se Kit.

"Rozřízneme strom napůl," navrhl Ronkers a směle vykročil k rozsochatému stromu, odkopávaje přitom střepiny ořechů.

"Myslím, že zhruba tady," pospíšil si Bardlong dychtivě. Bezpochyby si to místo vybral již před lety.

"Člověk samozřejmě nejvíc zaplatí," dal se slyšet a do hlasu se mu vrátila serióznost obchodníka s tlumiči otřesů, "za náležité upoutání přečnávajících větví tak, aby mi nespady na střechu (Kéž by ti tou střechou propadly, přála si v duchu Kit). Když ovšem porazíte celý strom, ušetříte čas i peníze tím, že necháte kmen padnout podél zdi – vidíte, že je tam pro něj místo, nic z něj neskončí v ulici..." Strom se rozkládal před nimi, zjevně šlo o dávno změřený strom, tedy alespoň v Bardlongových propočtech. Tohle je nevyléčitelný pacient, napadlo Ronkerse, možná už od samotného začátku.

"Rád bych si ponechal tu část stromu, která neničí váš majetek, pane Bardlongu," pronesl Ronkers a uchoval si přitom jak důstojnost, tak slušný odstup. Bardlong respektoval věcnost v Ronkersově hlasu.

"To bych pro vás mohl zařídít," nabídl se Bardlong. "Já totiž znám partu profesionálů v oboru." "Parta profesionálů" Ronkersovi ovšem až příliš připomínala chlapy, kteří brázdili město v Bardlongových nákladřácích. "Když to necháte na mně," dodal Bardlong popouzejícím důvěrným tónem, "přijde vás to na míň."

Kit už chtěla promluvit, ale Ronkers stačil říct: "To bych vážně přivítal, pane Bardlongu. A co se našich okapů týče, budeme to prostě muset risknout."

"Máme nová okna," připomínala mu Kit. "Těmi dovnitř nic neprosákne. A komu sejde na nějaké vodě ve starém sklepě? Bože, mně je to jedno, to si piš..."

Ronkers se pokusil opěťovat Bardlongův shovívavý a nesnesitelně chápavý úsměv. Jako kdyby tím úsměvem říkal: "Ano, i já snáším výstřelky své ženy." Kit v duchu doufala, že si ořešák uleví, že se z něj na ně snese pořádná přeprška a zraní je všechny tak, jak by podle jejího mínění odpovídalo jejich vině.

"Rajcíku," nadhodila později, "co když to uvidí chudák pan Kesler? A že on to uvidí, Rajcíku. Však víš, že sem čas od času zajde. Jak mu vysvětlíš, že jsi ten strom zaprodal?"

"Já ho nezaprodal!" ohradil se Ronkers. "Nechal jsem mu půlku, a tak jsem z něj zachránil, co se dalo. Sama jsi přece viděla, že případný soudní spor bychom nemohli vyhrát."

"Co ale chudák pan Kesler?" ozvala se znovu Kit. "Něco jsme mu přece slíbili."

"Ten strom tu přece zůstane."

"Polovina z něj."

"Lepší než nic."

"Ale co si o nás pomyslí?" namítla Kit. "Bude si myslet, že jsme s Bardlongem zajedno v názoru, že ten strom je jen na obtíž. Pomyslí si, že pokácení toho zbytku je jenom otázka času."

"No, ten strom je opravdu na obtíž."

"Mě by jen zajímalo, co řekneš panu Keslerovi, Rajcíku."

"Nebudu mu muset říct nic," opáčil Ronkers. "Kesler je v nemocnici."

To ji vyvedlo z konceptu – připadalo jí vždycky, že starý Kesler má jako sedlák hodně tuhý kořínek. Takoví lidé přece žijí věčně, ne? "Rajcíku?" pronesla teď už o dost méně jistě. "Ale z té nemocnice přece odejde po svých, ne? A co mu řekneš, až se sem přijde podívat na svůj strom?"

"Ten už z nemocnice neodejde," ujistil ji Ronkers.

"Ale ne, Rajcíku..."

Zazvonil telefon. Obvykle ho nechával zvednout Kit, filtrovala mu podstatné od nepodstatného. Kit ale teď byla zahloubaná nad starým Keslerem v těch obnošených kožených kalhotách, z nichž vyčuhovala vyzáblá lýtka bez chlupů.

"Prosím," ohlásil se Ronkers do sluchátka.

"Doktor Ronkers?"

"Ano," přisvědčil.

"Tady Margaret Brantová." Ronkers pátral v paměti, kde už to jméno slyšel. Hlas mladé holky?

"Ehm..."

"Nechával jste mi na koleji vzkaz, abych zavolala na tohle číslo," připomněla se Margaret Brantová. A pak mu to docvaklo, podíval se do seznamu žen, kterým měl tento týden zavolat. Jejich jména stála naproti jejich komplicům v radovánkách.

"Slečna Brantová?" Kit artikulovala jako němá: Proč už pan Kesler neodejde z nemocnice po svých?

"Slečno Brantová, znáte mladíka jménem Harlan Booth?"

Ted' zase jako němá vypadala slečna Brantová a Kit chraplavě zašeptala: "Co? Co je s ním?"

"Má raka," odpověděl jí.

"Ano. Cože?" opáčila Margaret Brantová. "Ano, znám Harlana Boothe. Co se děje, prosím?"

"Harlan Booth se u mě léčí na kapavku, slečno Brantová," ozřejmil jí Ronkers. Z telefonu se ale nedočkal žádné reakce. "Říká vám něco tripl?" zkusil to Ronkers znovu. "Tak to je kapavka. A Harlan Booth ji má."

"Já vím, co to znamená," řekla dívka. Hlas jí ztvrdl, nedůvěřovala mu. Kit k němu byla obrácena zády, takže jí neviděl do tváře.

"Jestli máte tady ve městě gynekologa, slečno Brantová, radil bych vám, abyste se u něho nechala objednat. Mohl bych vám doporučit doktorku Caroline Gilmoreovou, ta má ordinaci ve fakultní nemocnici. Nebo přirozeně můžete zajít za mnou..."

"Poslyšte, kdo vlastně jste?" zareagovala Margaret Brantová. "Jak si můžu být jistá, že jste doktor?"

Někdo mi prostě napsal telefonní číslo, ať na něj zavolám. S Harlanem Boothem jsem nikdy nic neměla. Co je tohle za sprostý vtíp?"

To je taky možné, pomyslel si Ronkers. Harlan Booth je ješitný kluk, který nejeví větší ochotu spolupracovat a který se k otázce, koho tak ještě mohl nakazit, stavěl s neskryvaným opovržením a předstíranou bezstarostností. "Mohlo by to být dost lidí," prohlásil pyšně. A Ronkers na něj musel hodně tlačit, aby z něho vypadlo aspoň jedno jméno: Margaret Brantová. Že by panna, kterou Harlan Booth nemá v lásce?

"Až zavěším, můžete mi zavolat domů," navrhl Ronkers. "Jsem v telefonním seznamu jako doktor George Ronkers... jak snadno nahlédnete, jde o totéž číslo, které jste dostala. Anebo se vám prostě můžu omluvit za celé to nedorozumění – a pak zavolat Harlanu Boothovi a vynadat mu. A vy," zaspekuloval si Ronkers, "se zase můžete prohlédnout, jestli nemáte výtok, obzvláště po ránu, a zdali nemáte zánět. A pokud dojdete k závěru, že je to alespoň vzdáleně možné, přirozeně můžete zajít za jiným doktorem a já se to nikdy nedozvím. Ale pokud jste s Harlanem Boothem něco měla, slečno Brantová, já bych..." Zavěsila.

"Rakovinu?" přeptala se Kit, zády pořád k němu. "Rakovinu čeho?"

"Plic," upřesnil Ronkers. "Na bronchoskopii měl pozitivní nález, ani ho nemuseli otevřít."

Telefon se ozval znovu. Když se Ronkers ohlásil jménem, neznámý zavěsil. Ronkers trpěl ohavným zvykem představovat si lidi, se kterými právě mluvil po telefonu. Viděl Margaret Brantovou na dívčí koleji. Nejdřív se podívá do slovníku. Pak si pohraje se světlem a zrcátkem a podívá se na sebe. Jak by to mělo vypadat? bude se jí honit hlavou. A pak možná výlet k polici s medicínskými encyklopediemi v knihovně. Anebo si o tom nakonec popovídá s přítelkyní. Trapný telefonát Harlanu Boothovi? Ne, tohle si Ronkers nedokázal představit.

Viděl, jak si Kit prohlíží modřinu od ořechu v mozaikovém zrcadle, které viselo vedle obráceného kuželu – rovněž zavěšeného –, jenž byl větracím komínem krbu v jejich ložnici. Jednou, napadlo Ronkerse, spadnu z vyvýšeného pódia na spaní přímo do ohniště a pak s řevem a v plamenech proběhnu ložnicí, přičemž se v tom mozaikovém zrcadle uvidím pětkrát. Kristepane.

"Takových modřin od jednoho ořechu," prohodil Ronkers ospale.

"Nedotýkej se toho, prosím tě," řekla mu Kit. Dnes večer chtěla nadnést jiné téma, ale předchozí události ji připravily o elán.

Venku se odsouzený strom – kandidát amputace – otíral o jejich okno tak, jak se vám kočka otírá o nohu. Vzhledem k tomu, jak se vítr opíral do okapů, jim najednou spánek v tomhle vysoko položeném

pokoji připadal ošidný – jako by se střecha každou chvíli mohla vznést a oni by tam zůstali odkrytí a nechránění. Poslední stadium dokonalého vnitřního prostoru.

Chvíli po půlnoci Ronkerse povolali do nemocnice kvůli naléhavému případu. Stařence, jejíž celé močové ústrojí Ronkers nahradil pytlíky a hadičkami, ono ústrojí asi již naposled vypovědělo službu. Pět minut po odchodu z domova Kit zvedla telefon. Volali z nemocnice, že ta žena je po smrti, a že tedy není třeba spěchat.

George byl pryč dvě hodiny; Kit ležela na posteli, ale byla vzhůru. Když se George vrátil, chtěla mu toho říct tolik, že najednou ani nevěděla, kde začít, a nechala ho usnout. Ještě jednou chtěla rozebrat, zdali budou mít děti, případně kdy. Ale ta noc byla tak nabitá negativními událostmi, že jí optimismus spojený s představou dětí připadal absurdní. Místo toho přemýšlela o střízlivé estetice a lehké šetrnosti, jimž v architektuře dávala přednost.

Byla vzhůru dlouho poté, co George usnul, naslouchala větvím, které se neklidně otíraly o okno, i ořechům, jež se na ně v náhodných intervalech řítily – a dopadaly do jejich životů tak nahodile jako rakovina starého pana Keslera nebo potenciální kapavka Margaret Brantové.

Ještě před příchodem recepční už v čekárně Ronkersovy ordinace seděla dívka vyznačující se křehkými, ptačími kostmi a pletí, na níž se pozitivně odrazila strava složená ze samých jogurtů a pšeničných klíčků. Nemohlo jí být víc než šestnáct a na sobě měla od pohledu drahé a konzervativní šaty – ocelově šedý kostýmek by jistě dobře padl i její matce. Kolem krku měla krémový, lehce navoněný šátek. Ronkers ji považoval za krásnou – vypadala, jako by právě sestoupila z jachty. Přirozeně ale věděl, o koho se jedná.

"Margaret?" zeptal se a potřásl jí rukou. Oči barvy tajuplné jitřní šedi jí ladily s kostýmek. Jejím nosíku se nedalo nic vytknout a v širokém chřípí by se chlupy snad ani neodvážily růst.

"Pan doktor Ronkers?"

"Ano. Margaret Brantová?"

"Ovšemže," vzdychla. Třmeny na Ronkersově vyšetřovacím stole si prohlížela zahořkle a s hrůzou v očích.

"Moc se omlouvám, slečno Brantová, že jsem vám zavolal, ale Harlan Booth nepatří zrovna k nejochotnějším a nevyřečnějším pacientům, které jsem tu kdy měl, a tak jsem došel k závěru, že bych vám pro vaše vlastní dobro měl zatelefonovat, když už se on k tomu neměl." Dívka pokývla hlavou a kousla se do spodního rtu. Roztržitě si stáhla sako a anglické boty na přezku; pak vykročila k vyšetřovacímu stolu a těm lesknoucím se třmenům, jako by celý ten vynález byl kuň a ona nevěděla, jak se na něj vyhoupnout.

"Chcete se na mě podívat?" zeptala se, zády k Ronkersovi.

"Uvolněte se, prosím," požádal ji Ronkers. "Tohle vážně není nijak nepříjemné. Máte výtok? Pálí vás to tam, udělal se vám zánět?"

"Nic mě nepálí," odpověděla dívka a Ronkers poznal, že má slzy na krajíčku. "To je taková nespravedlnost!" rozeškala se zničehonic. "Vždycky jsem byla... se sexem tak opatrná," řekla, "a Harlanovi Boothovi jsem nedovolila skoro nic. Nenávidím Harlana Boothe!" zaječela. "Samozřejmě jsem netušila, že s ním něco je, jinak bych ho nenechala, aby na mě sáhl!"

"Ale vy jste ho nechala?" ověřoval si Ronkers zmateně.

"...aby na mě sáhl?" opakovala Margaret. "Ano, sáhl si na mě... tam dole, víte. A taky mě líbal, hodně líbal. Ale já mu nedovolila nic jiného!" vykřikla. "A on na mě byl kvůli tomu tak hnusný, a to nejspíš věděl, že to na mě přenese!"

"Chcete říct, že vás jen políbil?" zeptal se Ronkers nevěřicně.

"No, jo. A taky se mě dotýkal, chápete," rděla se Margaret. "Strčil mi ruku do kalhotek," natahovala. "A já ho nechala!" složila se na kolínko třmenu. Ronkers k ní přešel a dovedl ji jemně k židličce vedle svého stolu. Plakala a drobnými pěstičkami si podpírala tváře.

"Slečno Brantová," oslovil ji Ronkers. "Slečno Brantová, chcete říct, že se vás Harlan Booth dotýkal pouze rukou? Vy jste s ním neměla styk... slečno Brantová?"

Zděšeně se na něj zadívala. "Bože, ne!" Kousla se do hřbetu ruky a dál ho častovala zuřivým pohledem.

"Takže se vás... tam dole... dotkl jen rukou?" ověřoval si Ronkers a letmo se při slovech "tam dole" dotkl štůčku látky její sukně.

"Ano," přisvědčila.

Ronkers vzal její tvářičku do svých dlaní a usmál se na ni. V utěšování a konejšení lidí nikdy nevynikal. Lidé si jeho gesta špatně vykládali. Margaret Brantová si podle všeho myslela, že se ji chystá vášnivě políbit, protože se jí zorničky podstatně rozšířily, trup strnul a ručičkami ho rychle chytila za zápěstí a pokusila se ho odstrčit.

"Margaret!" zvýšil Ronkers hlas. "Jestli se toho nestalo víc, tak jste tripla chytit nemohla. Venerické nemoci se prostřednictvím rukou opravdu příliš často nepřenášejí."

Držela ho teď za zápěstí, jako by pro ni byla důležitá. "Jenže on mě navíc líbal," strchovala se, "pusou," dodala, aby to vyjasnila.

Ronkers zavrtěl hlavou, pak přešel ke svému stolu a sebral řadu lékařských letáček o pohlavních nemocech. Tyto letáčky svým způsobem připomínaly brožurky cestovních kanceláří: také na nich byly spousty lidí, kteří se příjemně usmívali.

"Harlan Booth vás určitě chtěl jen ztrapnit," uvažoval Ronkers. "Nejspíš byl našťvaný, že jste mu... víte co."

"Takže mě ani nemusíte prohlížet?" zeptala se.

"Ne," zavrtěl hlavou Ronkers. "Ani náhodou."

"Víte, já jsem na žádné takové prohlídce ani nebyla," svěřila se Margaret. Ronkers nevěděl, co říct. "A měla bych na ni zajít? Někdy jindy? Čistě pro jistotu, jestli jsem v pořádku?"

"No, mohla byste zajít na běžnou prohlídku ke gynekologovi. Mohu vám doporučit Caroline Gilmoreovou z fakultní nemocnice – spouště studentek přijde velice sympatická."

"Ale vy se na mě podívat nechcete?"

"Ehm, ne," odpověděl Ronkers. "Není třeba. A na běžnou prohlídku byste opravdu měla jít ke gynekologovi. Já jsem urolog."

"Aha."

Upřela prázdný pohled na vyšetřovací stůl a ty čekající tĕmeny; velmi elegantně vklouzla do sáčka, ale s botami měla trochu větší problémy.

"Páni, ten Harlan to schytá," pronesla zničehonic a v jejím tichém, ale ostrém hlásku zazněla překvapivá autorita.

"Harlan Booth to už schytil," snažil se Ronkers odlehčit atmosféru. Drobná Margaret Brantová mu však najednou připadala nebezpečná. "Prosím vás, nedělejte nic, čeho byste pak mohla litovat," začal Ronkers chabě. Ale dívčino široké čisté chřípí se už rozšířilo, pistolnický šedé oči planuly hněvem.

"Děkuji vám, pane doktore Ronkersi," řekla ledově klidně. "Opravdu oceňuji, že jste si dal tu práci a zavolal mi – jistě to pro vás nebylo úplně příjemné." Potřásla mu rukou. "Jste velice statečný a morální člověk," prohlásila, jako by Ronkersovi udělovala vojenské vyznamenání.

Dávej si bacha, Harlane Boothi, napadlo ho. Margaret Brantová vyrazila z Ronkersovy ordinace jako žena, která se vyhoupla do třemenů na vyšetřovacím stole, vyjela si na něm – a vyhrála.

Ronkers zavolal Harlanu Boothovi. Ani ho nenapadlo, že by ho varoval; chtěl jen pár pravých jmen. Než se Harlan uráčil s ospalým "prosím" telefon zvednout, uplynula docela dlouhá doba, a už jen to Ronkerse pořádně nažhavilo.

"Boothi, vy hajzle prolhanej," zasyčel Ronkers do telefonu. "Chci slyšet jména holek, se kterými jste se skutečně vyspal – těch, které jste mohl infikovat, nebo těch, od kterých jste toho tripla mohl dokonce chytit."

"Á, jděte do hajzlu, doktore," odpověděl Booth znuděně. "Jak se vám líbila malá Maggie Brantová?"

"To byla sprostárna," vyčetl mu Ronkers. "Taková mladá a nevinná slečna, Boothi. To od vás bylo hodně hnusný."

"To spíš ona je nafoukaná a samolibá bohatá čubka," opravil ho Harlan. "Udělal jste s ní nějaké štěstí, doktore?"

"Prosím," naléhal Ronkers. "Úplně postačí, když mi nadiktujete pár jmen. Buďte pro jednu velkorysý, musíte být velkorysý, Boothi."

"Královna Alžběta," utrousil Booth. "Tuesday Weldová, Pearl Bucková..."

"Špatný vkus, Boothi," odsekl Ronkers. "Nebud'te svině."

"Bella Abzugová," pokračoval Booth. "Gloria Steinemová, Raquel Welchová, Mamie Eisenhowerová..."

Ronkers zavěsil. Sejmi ho, Maggie, jestli to jen trochu půjde – držím ti palce!

V čekárně před ordinací se už tlačila spousta lidí; Ronkers si je měřil skrz šterbinu na dopisy. Jeho recepční zachytila tajný signál a na telefonu se mu rozblíkala kontrolka.

"Ano?"

"Máte zavolat své ženě. Chcete, abych ten dav na chvíli zadržela?"

"Ano, díky."

Kit to musela vzít okamžitě a neprodleně také strčila sluchátko k otevřenému oknu, protože Ronkers zaslechl nezaměnitelné pronikavé vrčení motorové pily (možná i dvou motorových pil).

"Tak tady máme ty dřevorubce, o tom žádná. Mimochodem, nesliboval nám Bardlong dobré dřevorubce?"

"Ano," přisvědčil Ronkers. "Co se děje?"

"No, přišli tři chlapi s motorovými pilami a oni ti nosí helmy, na kterých mají vytištěná jména. Konkrétně Mike, Joe a Dougie. Dougie je teď na stromě nejvýš, doufám, že si srazí ten svůj tlustý vaz..."

"Kit, prokristapána, co se děje?"

"Víš, Rajcíku, oni to hlavně nejsou žádní dřevorubci. Jsou to Bardlongovi chlapi, však taky přijeli v jednom z nákladáků s tím ztraceným nápisem BARDLONG VÁS ZASTAVÍ NATOTATA! Oni nejspíš zničí celý strom," předpovídala Kit. "Nemůže přece osekát větve a kmen a neplácnout na ořezaný zbytek tamto, ne?"

"Tamto?"

"To svinstvo? Sajrajt?" snažila se Kit. "Mají celý strom ovázaný provazy, houpají se na nich sem a tam a čas od času těmi zpropadenými motorovkami něco uříznou."

"Zavolám Bardlongovi," nabídl se Ronkers.

Ale kontrolka na telefonu mu blikala. Rychle vyřídil tři pacienty a vyšetřil tak čtyři minuty v nabitém programu. Nakoukl šterbinou na vhazování dopisů, poprosil recepční a tři minuty volna využil na telefonát Bardlongovi.

"Domníval jsem se, že jste najal profesionály," vyčetl mu.

"Tihle chlapi jsou velmi profesionální," opáčil Bardlong.

"Profesionální tlumiči nárazů," upřesnil Ronkers.

"Ne, ne," nedal se Bardlong. "Dougie je bývalý dřevorubec."

"Vsadím se, že je ke všemu ještě specialista na ořešáky."

"Všechno je v nejlepším pořádku."

"Už chápu, proč ušetřím," řekl Ronkers. "Nakonec to dopadne tak, že já zaplatím vám."

"Já už jsem v důchodu," ozval se Bardlong.

Ronkersovi už zase blikala kontrolka na telefonu; chtěl telefon co nejdříve položit.

"Nemějte prosím starosti," uklidňoval ho Bardlong. "Všechno je v dobrých rukou." Načež Ronkers ze sluchátka zaslechl ohlušující rachot a lekl se tak, že smetl popelník do koše na odpadky. Z Bardlongova konce se ozval zvuk tříštícího se skla – že by ty jejich barokní lustry spadly na podlahu tanečního sálu? Paní Bardlongová či jiná postarší žena stejně pronikavého hlasu začala kvílet a křičet.

"Boha jeho!" ulevil si Bardlong do telefonu. A Ronkersovi se omluvil: "Pardon." Zavěsil, ale Ronkers to zřetelně zaslechl: tříštění dřeva, sklo, které se rozlétlo na tisíc kousků, a vrčení motorové pily "pozvané" do domu. Zkoušel si představit, jak se dřevorubec Dougie propadl i s ovázanou větví Bardlongovým arkýřovým oknem a jak se prořezává sametovými závěsem a čalouněným lehátkem. Paní Bardlongová se staříčkou kočkou na klíně si jistě četla noviny, když...

Ale jeho recepční na něj blikala v nesnesitelně pravidelných intervalech, a tak to Ronkers vzdal. Vyšetřil čtyřletou holčičku s infekcí močových cest (malá děvčátka jsou vůči nim náchylnější než chlapi), vyšetřil osmačtyřicetiletého pána s velkou a výjimečně rozbolavělou prostatou; vyšetřil pětadvacetiletou ženu, která poprvé v životě zakusila problémy s měchýřem. Té předepsal Azo Gantrisin; našel vzorkové balení těchto velkých červených pilulí, které by udusily koně, a dal jí je. Nevěřicně si je prohlížela, zděšená

jejich velikostí.

"A to k nim není, no, aplikátor?"

"Ne, není," ujistil ji Ronkers. "Ty se berou perorálně. Tedy, musíte je polknout."

Kontrolka telefonu se rozblikala. Ronkers věděl, že to je Kit.

"Co se stalo?" zeptal se jí. "Já to slyšel!"

"Dougie přišel jak větev, tak lano, které ji navádělo od domu," vykládala Kit.

"No neříkej!"

"Větev projela oknem Bardlongovy koupelny jako velké tágo..."

"Hmm," komentoval to Ronkers zklamaně. Doufal, že to odskáčou ta arkýřová...

"Myslím, že paní Bardlongová byla zrovna v koupelně," dodala Kit.

Ronkers se v duchu pohoršoval nad svou škodolibou radostí, ale přesto se zeptal: "Je někdo zraněný?"

"Dougieho pila se Mikovi zařízla do paže," informovala ho Kit, "a myslím, že si Joe zlomil kotník, když seskočil ze stromu."

"Božel!"

"Nikdo není těžce zraněn," pokračovala Kit, "ale ten strom vypadá fakt hrozně, ani ho nedodělali."

"Bardlong se o to bude muset postarat," ujistil ji Ronkers.

"Rajcíku," varovala ho Kit, "byl tu fotograf od novin – ten chodí ke všem výjezdům sanitky. Vyfotil si strom a Bardlongovo okno. Poslouchej, tohle je vážná věc: dostává Kesler se snídaní i noviny? Musíš si promluvit s úsekovou sestrou, k té fotografii se prostě nesmí dostat. Rozumíš, Rajcíku?"

"Rozumím."

Venku v čekárně ukazovala pacientka Ronkersově recepční pilulky Azo Gantrisinu. "Chtěl, abych je spolkla..." Ronkers štěrbinku na dopisy pomalu zavřel a zavolal recepční

"Zabavte je, prosím," požádal ji. "Beru si desetiminutovou přestávku."

Vyklouzl z ordinace nemocničním východem a prošel jednotkou intenzivní péče. Zřízcenci sem právě přinášeli muže na nosítkách: tělo měl podepřené u loktů, botu na jedné noze stáhnutou a kotník obalený sáčkem s ledem. Jeho helma hlásala "Joe". Muž, který kráčet vedle nosítek, si nesl svoji helmu v nezraněné ruce. To byl "Mike". Druhou ruku si držel na prsou – předloktí měl zkrvavené; zdravotník ze sanitky šel vedle Mikea a palec měl hluboko zabořený do ohbí Mikeovy paže. Ronkers je zastavil a podíval se na ránu. Ta nebyla nijak vážná, o to však špinavější a roztřepenější, zanesená spoustou motorového oleje a pilin. Zhruba třicet stehů, odhadl Ronkers v duchu, ale on zas tak moc nekrváčí. Nudné odstraňování neživé tkáně, spousta xylocainu... ale dnes dopoledne má na starosti naléhavé případy Fowler, takže to Ronkerse nemuselo zajímat.

Vyšel si do třetího patra. Kesler ležel v místnosti 339, jednolůžkovém pokoji, takže aspoň bude moct umřít v soukromí. Ronkers vyhledal úsekovou sestru, ale dveře do Keslerova pokoje byly otevřené a Ronkers stál se sestrou na chodbě, kde na něj starý pán měl výhled; Kesler Ronkerse poznal, ale podle všeho si už nepamatoval, odkud ho poznává.

"Kommen Sie hinein, bitte," zavolal Kesler. Hlas měl hrubý jako rašpli, skřípal mnohem víc než deska poškrábaná smirkovým papírem. "Grüss Gott," zahulákal na ně.

"Kéž bych uměla aspoň trochu německy," povzdychla si sestra k Ronkersovi.

Ronkers ovšem německy trochu uměl. Popošel do Keslerovy místnosti a zběžně si prohlédl přenosné součástky, které ho nyní udržovaly při životě. Keslerův skřípavý hlas měla na svědomí trubička zavedená z jícnu až do žaludku.

"Dobrý den, pane Keslere, vzpomínáte si na mě?" Kesler na Ronkerse upřel udivený pohled; vytáhli mu umělé zuby a kůži ve tváři měl teď svařetelou jako želva, stejně prověšenou a studenou. Zhubl skoro o třicet kilogramů, což se dalo čekat.

"Ach!" ozval se Kesler zničehonic. "Das dūm gekauft? Vy jste... ja! Jak to jde? Vaše žena zdi zbořila?"

"Ano," přisvědčil Ronkers, "ale líbil by se vám. Je moc krásný. Z oken jde teď dovnitř mnohem více světla."

"Und der Bardlong?" zašeptal Kesler. "Nenechal ta strom podřezat?"

"Ne."

"Sehr gut!" pochválil ho Kesler. "Gut mládenec!" Kesler chvíli mrkal, a když se jeho suché a netečné

oči znovu otevřely, jako by se otevřely v jiném výjevu – v jiném čase, někde jinde. "Frühstück?" zeptal se zdvořile.

"To znamená snídaneň," vysvětlil Ronkers sestře. Každé čtyři hodiny mu dávali sto miligramů Demerolu – po něm pak člověk není z nejčilejších.

Ronkers právě vystupoval z výtahu, když se nemocniční rozhlas začal shánět po "doktoru Heartovi". Ve fakultní nemocnici žádný doktor Heart nepracoval. Hlášení o "doktoru Heartovi" znamenalo, že se někomu zastavilo srdce.

"Doktor Heart?" tázal se rozhlas sladce. "Necht' se prosím dostaví do pokoje 304."

Do onoho pokoje si měl pospíšet kterýkoli volný doktor. Podle nepsaného pravidla se lékař vždycky kolem sebe rozhlédl a začal se pomalu přemísťovat k nejbližšímu výtahu, v naději, že ho jiný doktor předežene. Ronkers zaváhal a nechal za sebou zaklapnout dveře výtahu. Znovu zmáčkl tlačítko, ale to už se výtah rozjel nahoru.

"Doktor Heart, pokoj 304," hlásil rozhlas klidně. Bylo to lepší, než kdyby se někdo lékaře neodbytně dovolával stylem: "Doktora! Potřebujeme jakéhokoli doktora do pokoje 304! Prokristapána, pospěšte si!" To by ostatní pacienti a návštěvy mohlo rozrušit.

K výtahu z patra rázoval doktor Hampton.

"Máš ještě objednané pacienty?" zeptal se Hampton Ronkerse.

"Jo," odpověděl Ronkers.

"Tak to se vrať do ordinace," vybídl ho Hampton. "Já si tenhle případ vezmu."

Výtah zastavil ve třetím podlaží; bylo praktické jisté, že "Dr. Heart" se již do pokoje 304 dostavil.

Ronkers se vrátil do své kanceláře. Bylo by hezké vytáhnout Kit na večeri, napadlo ho.

V čínské restauraci "Dynastie Ming" stojící u dálnice č. 6 si Kit objednala okouna na sladkokyselo; Ronkers si zase vybral hovězí v humří omáčce. Nebyl ve své kůži. Těsně předtím, než vešli dovnitř, zahlédl ve výloze ceduli tak sedmdesát centimetrů dlouhou a pětatřicet centimetrů vysokou – černá písmena na bílé lepence od košile, nejspíš. V té výloze vypadala cedula naprosto přirozeně, neboť měla očekávanou velikost – a jak se Ronkers mylně domníval, i očekávaný obsah na takovou ceduli, jako například PŘIJMEME DVĚ ČÍŠNICE.

Ronkerse to rozrušilo až teď, když spolu s Kit upíjel panáka, protože teprve až teď mu pomalu docházel skutečný obsah toho, co na té ceduli zahlédl. Myslel si, že se mu to zdá, a tak se omluvil, zvedl se od stolu a vyklouzl z "Dynastie Ming" a šel se na ceduli ještě jednou pořádně podívat.

Bylo to šokující, ale nezdálo se mu to. V dolním rohu výlohy, tak aby to zahlédl každý host směřující ke dveřím, stál krasopisně vyvedený svěží nápis HARLAN BOOTH MÁ TRIPLA.

"Ale pravda to je, ne?"

"Ano, jistě, o to tu ale nejde," namítl Ronkers. "Je to tak trochu neetické. Musela to udělat Margaret Brantová a já jsem zodpovědný za to, že jsem jí tu informaci zpřístupnil. Něco takového by koneckonců mělo být důvěrné..."

"Blbost," řekla Kit. "Já bych Margaret Brantové pogratovala. Musíš uznat, Rajcíku, že kdyby s tebou Harlan jednal fěrově, nic z toho by se nestalo. Myslím, že si to zaslouží."

"No, samozřejmě že si to zaslouží," uznal Ronkers. "Ale zajímalo by mě, kde všude na takové cedule ještě narazíme."

"No tak, Rajcíku, pusť to z hlavy."

Ale Ronkers se musel přesvědčit na vlastní oči. Zajeli do budovy Studentského svazu a Ronkers začal na ohromné nástěnce hledat vodítka.

BMW ZE 70. LET, JAKO NOVÉ

NEMÁ NĚKDO CESTU DO NEW YORKU? SLOŽÍME SE NA BENZIN A VYSTŘÍDÁME SE U ŘÍZENÍ. ODJEZD VE ČTVRTEK, NÁVRAT V PONDĚLÍ VEČER, VOLEJTE LARRYMU, 351-4306

HARLAN BOOTH MÁ TRIPLA

"Bože můj."

Vešli do sálu; zrovna se v něm hrála divadelní hra. Nemuseli ani vylézt z auta, aby to viděli: značka ZÁKAZ STÁNÍ byla dovedně zakryta a dostala nový obsah. Kit zase dostala záchvat hysterického smíchu.

Hospoda Velryba byla populární studentskou nálevnou, kde se rovněž hrál biliár a tancovalo na hudbu místních kapel. Bylo tam hlučno a zakouřeno; Ronkerse několikrát do týdne povolávali k naléhavým případům, které začaly flámovat právě ve Velrybě.

Margaret Brantové se nějakým záhadným způsobem podařilo zfamfínět barmana. Nad barovým zrcadlem, nad žhnoucími láhvemi, nad oznámením NA ŠEKY NEVRACÍME DROBNÉ se teď skvěla pečlivě vyvedená odsuzující písmena, která byla Ronkersovi a Kit nyní už tak důvěrně známá. Velrybě se na vědomí dávalo, že Harlan Booth přenáší nákazu.

Ronkers se teď už obával nejhoršího a prosadil si projížďku kolem Margaretiny ženské koleje – ohromné budovy, která svou velikostí a strukturou neměla daleko do vězení. Břečťan po ní nerostl.

V záři pouličního osvětlení, nad stojany na kola se přes celé průčelí dívčích kolejí Catherine Gascombové rozprostíral ohromný transparent ze sešitých prostěradel, očividně připíchnutý ke všem parapetům třetího patra. Margaret Brantová měla hodně kamarádek a i ty byly našťvané. Zúčastnila se každá dívka ve třetím patře s pokojem přiléhajícím k fasádě a žádná z nich neváhala obětovat spoustu plátna a práce.

Každé písmeno bylo tak sto osmdesát centimetrů vysoké a široké asi jako postel pro jednoho.

"Fantazie!" vykřikla. "Výborně! To je ono! Ať si to užije!"

"Skvělá práce, Maggie," zašeptal Ronkers s úctou. Věděl ale, že zdaleka ještě neviděl všechno.

Ve dvě hodiny ráno Ronkersovi zazvonil telefon. Così mu už od počátku říkalo, že z nemocnice to nebude.

"Ano?"

"Vzbudil jsem vás, doktore?" ozval se hlas Harlana Boothe. "Fakt doufám, že se mi to povedlo."

"Dobré ráno, Boothi," řekl Ronkers. Kit se posadila vedle něho; vypadala silná a zdravá.

"Odvolajte ty svoje provokatéry, doktore. Tohle nemusím snášet. Tohle je obtěžování. Máte přece dodržovat nějakou etiku, vy pakáž doktorská..."

"Takže jste viděl ty cedule?" zeptal se Ronkers.

"Cedule?" opakoval Booth. "Jaké cedule? O čem to mluvíte?"

"A o čem to teda mluvíte vy?" dožadoval se Ronkers zmateně.

"Však moc dobře víte, o čem mluvím!" zařval Harlan Booth. "Co půl hodinky mi volá nějaká baba! Jsou dvě hodiny ráno, doktore, a každou půl hodinu mi volá nějaká rajda. Pokaždý jiná, vždycky po půl hodině, moc dobře víte..."

"A co vám říkají?" zeptal se Ronkers.

"Nechte toho!" zaječel Booth. "Moc dobře víte, co mi říkají, doktore. Říkej věci jako: 'Tak jakpak se daří vašemu triplu, pane Booth?' a 'Kde teďka šíříš kapavku, Harlátku?' Vy víte, co mi říkají, doktore!"

"Hlavu vzhůru, Boothi," doporučil mu Ronkers. "Jděte se projít na čerstvý vzdušek. A projed'te se – třeba k ženským kolejím Catherine Gascombové. Na vaši počest tam rozvinuli nádherný transparent; vážně byste si ho neměl nechat ujít."

"Transparent?" opakoval Booth.

"A zajděte si na panáka do Velryby, Boothi. Uvidíte, jaký pak začnete vést usedlý život."

"Heleďte, doktore!" rozkřiklo se Booth. "Odvolajte je!"

"Já je na vás nevypustil, Boothi."

"To ta mrcha Maggie Brantová, co, doktore?"

"Pochybují, že v tom jede sama."

"Podívejte," řekl Booth. "S tímhle vás můžu pohnat k soudu. Porušení práva na soukromí. Můžu vás nechat vláčet tiskem. Půjdu i na děkanát – ukážu jim, co je Studentské zdravotní středisko zač. Nemáte právo takhle porušovat profesní etiku."

"A co kdybyste prostě Margaret zavolal?" navrhl Ronkers.

"Abych jí zavola?"

"A omluvil se," doplnil ho Ronkers. "Řekl jí, že toho litujete."

"Že toho lituju?" zařval Booth.

"A pak mi nadiktoval pár jmen," dodal Ronkers.

"Obrazím s tímhle všechny redakce ve státě, doktore."

"Rád bych vás u toho viděl, Boothi. Novináři by vás ukřižovali."

"Doktore..."

"Zajed'te na ženské koleje Catherine Gascombové, Boothi. To vám zvedne náladu natotata..."

"Táhněte do bažin, doktore."

"A pospěšte si, Boothi. Zítra už můžou rozjet kampaň se samolepkami na auto."

"Se samolepkami?"

"Harlan Booth má tripla. 'To se o sobě dočtete na každém nárazníku..."

Booth práskl telefonem a ten zvuk mu ještě dlouho zvonil v uších – bubnování ořechů padajících na střechu mu ve srovnání s ním připadalo uklidňující.

"Myslím, že ho máme," řekl Ronkers Kit.

"Slyšela jsem dobře? My? Znělo to, jako kdyby ses přidal."

"Přesně tak," přisvědčil Ronkers. "Hned ráno zavolám Margaret a doporučím jí ty samolepky."

Margaret Brantová ovšem koučovat nepotřebovala. Když Ronkers ráno vyšel k autu, měl na předním i zadním blatníku připlácnutou samolepku. Tmavě modrá písmena na zářivě žlutém pozadí se rozlézala přes půlku blatníku.

HARLAN BOOTH MÁ TRIPLA

Cestou do nemocnice zahlédl Ronkers povícero takto vyzdobených aut. Někteří řidiči zastavovali u benzinek a zuřivě se snažili samolepky odstranit. To byla ale těžká a špinavá práce. Většinou měli lidé svých starostí dost a problém se samolepkami očividně odložili na později.

"Jen při průjezdu městem jsem jich napočítal čtyřiatřicet," vyprávěl Ronkers Kit po telefonu. "A to je ještě brzy ráno."

"I Bardlong se pustil do práce brzy ráno."

"Co tím myslíš?"

"Tentokrát si najal skutečné profesionály. Tihle zahradníci přišli, jen co jsi ty odešel."

"Á, tak tedy skuteční profesionálové..."

"Taky mají helmy a jmenují se Mickey, Max a Harv," líčila mu Kit. "A přivezli si celou bečku toho černého hojivého sajrajtu."

"Doktor Heart," přerušila ji Ronkersova recepční. "Doktor Heart nechť se prosím dostaví na pokoj 339."

"Rajcíku?"

Ale recepční jim vpadla do řeči právě proto, že bylo tak časně ráno – v celé nemocnici dost dobře nemusel být žádný jiný doktor. Ronkers chodil brzy, často několik hodin předtím, než měl přijít první objednaný pacient – aby měl čas na vizitu, jistě, ale hlavně aby si mohl na chvíli posedět v ordinaci sám.

"Už musím," řekl své ženě. "Zavolám ti."

"Kdo je doktor Heart?" zeptala se Kit. "Někdo nový?"

"Přesně tak," přisvědčil Ronkers, ale v duchu si myslel: Ne, je to nejspíš někdo starý.

Vypadl z ordinace a na půl cesty tunelem, který spojuje centrum nemocnice s několika ordinacemi, slyšel hlášení rozhlasu znovu a tentokrát rozpoznal i číslo pokoje, kam se měl doktor Heart dostavit – 339. To je ale pokoj Herr Keslera, vzpomněl si Ronkers. Sestry mu otvíraly dveře, jen co ho spatřily, otvíraly dveře do všech směrů a vždycky po něm házely trošku zklamané pohledy, když neprošel jejich dveřmi, když se stočil doleva namísto doprava. Dorazil do Keslerova pokoje a našel v něm doktora Hearta i s kardiologickým resuscitačním vozíkem. Byl to Danfors – lepší doktor Heart, než by Ronkers kdy mohl být, to Ronkers věděl – Danfors byl kardiolog.

Kesler byl mrtvý. Tedy, technicky vzato, pokud se vám zastaví srdce, jste mrtví. Ale Danfors mu už

přikládal talíře s elektrodami k hrudi – starý pán měl brzy dostat pořádný výboj. Ach, ta nová hejblátka, napadlo Ronkerse. Kdysi takhle oživil člověka pěti sty volty z kardioverteru. Výboj ho nadzvedl z postele a rozhoupal mu končetiny podobně jako žábě, které při základním kursu biologie zažíva propíchnou mozek jehlicí.

"Jak se daří Kit, Georgi?" zeptal se Danfors.

"Výborně," odpověděl Ronkers. Danfors kontroloval hadičku, z níž Keslerovi do žíly kapal hydrogenuhličitan sodný. "Musíš se k nám vypravit a prohlédnout si, co všechno udělala s domem. A vzít s sebou Lilly."

"Jasně," přitakal Danfors a pustil do Keslera pět set voltů.

Keslerova brada pevně spočívala na hrudníku, zuby měl zaťaté, a přece se mu podařilo vyloudit na rtech srpkovitý úsměv a silně a hlasitě vykřiknout jednu větu. Byla přirozeně v němčině, což Danforse překvapilo; nejspíš nevěděl, že Kesler pochází z Rakouska.

"Noch ein Bier!" objednal si Kesler.

"Co to říkal?" zeptal se Danfors Ronkerse.

"Ještě jedno pivo," tlumočil mu Ronkers Keslerovo přání.

Jenže proud byl přirozeně přerušen. Kesler byl znovu mrtvý. Pět set voltů ho vzbudilo, ale Kesler neměl dost napětí, aby se udržel při vědomí.

"Kurva," ulevil si Danfors. "Když sem to udělátko dovezli, vzkřísil jsem jím tři pacienty za sebou a zdálo se mi, že lepší mašinku svět neviděl. Ale pak jsem přišel o čtyři z následujících pěti. Skóre si stálo čtyři na čtyři – nic přirozeně nefunguje úplně bezvadně. Takže to bylo nerozhodně a tenhle to měl rozseknout." Danfors uměl podat účinnost oživovacího přístroje jako ligovou prohru ve sportovní sezoně.

Ted' už Ronkers nechtěl zavolat Kit; věděl, že Keslerova smrt by ji rozrušila. Ale ona sama mu zavolala dřív, než to mohl nějak vyřešit.

"No to je dobrý," řekl Ronkers.

"Rajcíku? Kesler ty noviny neviděl, že ne?" zeptala se Kit. "Oni tu fotku dali hned na titulní stránku, víš. Nemyslíš si, že ji viděl, že ne?"

"Vím najisto, že ji neviděl," potvrdil jí.

"Tak to jsem si oddychla." Ronkersovi připadalo, že chce dál telefonovat, ačkoli sama už nic neřekla. Omluvil se, že má v práci hrozný šrumeč a že musí jít.

Když s Danforsem zasedl k obědu v nemocniční kantýně, cítil se vyloženě pod psa. Ani nedomluvil polévku a příjemný hlas z reproduktorů si vyžádal doktora Hearta. Danfors byl kardiolog, a tak přebíral většinu případů "doktora Hearta", i když ho někdo předhlonil cestou k výtahu. Vstal a několika hltavými doušky dopil mléko.

"Noch ein Bier," komentoval to Ronkers.

Doma měla pro něj Kit – příjemce zpráv, skladatelka místností – pár novinek. Zaprvé, Margaret Brantová nechala vzkaz, že zanechává ofenzivy proti Harlanu Boothovi, protože jí Booth zavolal a na kolenou prosil o odpuštění. Zadruhé, Booth zavolal a nadiktoval jí seznam jmen. "Ta už jsou pravá," tvrdil jí. Zatřetí, Bardlong se zase něco chystal udělat s tím příšerným stromem. Zahradníci ho před něčím varovali a on se ted' s ženou rýpal v zemi pod stromem, podél své strany břidlicové zídky, jako by zjišťoval nové škody – anebo plánoval nový útok.

Ronkers unaveně vyšel na dvůr, aby čelil novému problému. Bardlong klečel a mžoural do skulin břidlicové zídky. Že by hledal veverka?

"Poté, co odvedli tak skvělou práci," začal Bardlong, "povšimli si ti chlapi, že ten strom měli pokácet celý. A oni jsou samozřejmě profesionálové. Je mi líto, ale mají pravdu. Musí to jít pryč."

"Proč?" zeptal se Ronkers. Snažil se najít vůli k odporu, ale byl na to příliš vyčerpaný.

"Kořeny," vysvětlil Bardlong. "Ty kořeny jednou zboří zeď. Kořeny," zopakoval stejným tónem, jakým by pronášel slova armády! tanky! děla! "Kořeny prorůstají mou zdí." V jeho podání to znělo jako spiknutí, jako by kořeny některé kameny škrtily a další zase podplácely. Proplížily se do revolučních pozic mezi břidlicí. Jakmile zazní signál, svrhnou celou zeď.

"To jistě ještě nějakou chvíli potrvá," namítl Ronkers a přistihl se při překvapivě kruté myšlence: Ta zeď

tě přežije, Bardlongu!

"Ono to nezačalo včera," opáčil Bardlong. "Nerad vás o to žádám, ale ta zeď, jestli se rozpadne, inu..."

"Můžeme ji zase postavit," odpověděl Ronkers. Á, to se ozvalo jeho lékařské já!

Bardlong zavrtěl hlavou, nelogický jako rakovina. Ronkers tušil, že co nevidět padnou slova o tom, jak nerad by Bardlong řešil problém "právní cestou". Ronkers byl tak utahaný, že neměl sílu vzdorovat čemukoli.

"Je to jednoduché," řekl Bardlong. "Já chci zachránit zeď, vy chcete zachránit strom."

"Zdi se dají postavit znovu," prohlásil Ronkers zcela bez přesvědčení.

"Chápu," řekl Bardlong. Čímž myslel co? Připomínalo mu to těch pět set voltů, které prohnali tělem Keslerovi. Účinek byl reálný a viditelný, jen to celé nebylo k ničemu. Na pochmurné cestě zpátky do domu si představoval, jaký by výboj pěti set voltů měl účinek na Bardlonga. Když by byl proud zapnutý celých pět minut.

Rovněž si v duchu maloval tuhle bizarní scénu: Bardlong se nečekaně ocitne u něho v ordinaci a s očima sklopenýma k podlaze říká: "Měl jsem jistý... vztah, ehm, s dámou, která se, ehm, podle všeho netěšila nejlepšimu... zdraví."

"Pokud by vám to, pane Bardlongu, ušetřilo nepříjemnosti," představoval si Ronkers, co by v takové situaci řekl, "mohl bych jistě oné, ehm, dámě dát vědět, že by měla vyhledat lékařské ošetření."

"Vy byste to pro mě udělal?" zvolal by potom Bardlong bez sebe dojetím. "Panečku, to tedy, ehm... za to bych vám zaplatil, cokoli byste si řekl."

A pak by ho Ronkers přirozeně měl na háku. S úsměvem kočky na lovu by na něj vybafl cenu: "Co třeba půlka ořešáku?"

Ronkers ale dobře věděl, že takhle to prostě v životě nechodí, respektive že takhle to chodí pouze v historkách o opuštěných mazlíčcích, kteří dokulhali z Vermontu do Kalifornie, za několik měsíců se jim povedlo najít své rodinky, k nimž dorazili s krvácejícími tlapkami a přivítali je vrtěním ocasu. Tyhle historky jsou tak populární zejména proto, že tak příjemně popírají to, co se skutečně stalo. Pejska přejel v Massachusetts buick – anebo v horším případě prostě spokojeně zůstal ve Vermontu.

A až k němu Bardlong do kanceláře skutečně zajde, bude pro to mít naprosto seriózní důvod, jako že čas konečně zasadil ránu jeho prostatě.

"Kesler zemřel, Kit," oznámil jí Ronkers. "Srdíčko mu přestalo bít a tím mu ušetřilo spoustu nepříjemností – o poslední stadium rakoviny vážně není co stát."

Objímal ji v tom báječném místě na spaní, které si vymyslela. Za jejich oknem větve vychrtlého prořezaného stromu ťukaly do okapu jako lehké kůstky. Listů bylo pryč a těch pár zbývajících ořechů bylo malých a scvrklých – dokonce i veveřky je ignorovaly, a když nějaký padl na střechu, nikdo si toho nevšiml. O opadaný strom, který teď neskýtal nic než divné stíny na jejich posteli a znepokojivé zvuky v noci, jako by ani nestálo za to bojovat. Kesler byl koneckonců mrtev. A penzista Bardlong mohl trivialitám věnovat mnohem více času a energie než kdokoli, kdo by se mu mohl postavit. Zeď mezi Ronkersem a Bardlongem skutečně vypadala chatrně.

A tehdy si Ronkers uvědomil, že se se svou manželkou už dlouhou dobu nemiloval, a pomiloval se s ní způsobem, který by terapeut pravděpodobně označil za "konejšivý". A jiní milenci, napadlo Ronkerse později, by ho zase mohli označit za nezajímavý.

Sledoval ji, jak spí. Byla půvabná. Měl takové podezření, že její studenti měli rádi mnohem víc ji než její architektonický styl. A jednoho dne by i ona mohla mít radši je – nebo jednoho z nich. Proč ho to napadlo? Chvilí nad tím uvažoval a pak se zamyslel nad záchvěvy touhy, které se poslední dobou ozývaly při pohledu na laborantku od rentgenu.

Jenže tyhle problémy čekají jak Kit, tak jeho až za několik let – no, přinejhorším za pár měsíců, pomyslel si Ronkers.

Přemýšlel o tom, zdali Margaret Brantové připadala pomsta sladká – to, jak Harlanovi odpustila, svědčilo o její vyzrálosti; jeho to překvapilo a potěšilo. A že to Harlan vzdal? Nikdo v tuhle chvíli neměl tušení, zdali ho ta zkušenost proměnila, anebo jestli je skrznaskrz zkažený a jeho jednání bylo jediným východiskem z bezvýchodné situace. Je otázka, jestli vůbec do někoho můžeme vidět, napadlo Ronkerse.

Danfors si teď s oživovacím přístrojem stojí čtyři ku šesti, co se úspěšnosti týče. Jaké vyhlídky na reprodukci mají dva lidé? – obzvláště Ronkers a Kit... A i kdyby všichni ředitelé středních škol a rodiče na světě byli k pohlavním chorobám stejně shovívaví a naprosto přístupní, brali je ve stejném dobrém rozmaru jako zranění při fotbale, ve světě bude pořád řádit tripl – a syfilis a další.

Kit spala.

Křehký strom klepal do domu jako zobák papouška, kterého kdysi zaslechl v zoo. Kde to bylo? V jaké zoo?

Z náhlého popudu odevzdaně přešel k oknu a zadíval se na měsícem ozářené střechy předměstí – z nichž mnohé viděl vůbec poprvé, když teď bylo všechno listí pryč a jemu se naskýtal zimní výhled. A ke všem těm lidem pod střechami i dalším zašeptal šibalsky: "Užívejte si!" Ronkersovi to připadalo jako požehnání se skrytým háčkem.

"Proč si vlastně nepořídit děti?" pronesl nahlas. Kit sebou zavrtěla, nicméně ho neslyšela.

Málem až v Iowě

Řidič spoléhal na to, že cesta je jistým druhem rozjímání, jenže volvo ještě nikdy neopustilo Vermont.

Řidič byl na cestách přehnaně snaživý; dbal, aby bylo dost oleje a čelní sklo čisté, a nosil si vlastní manometr, v levé náprsní kapse hned vedle propisky. Tu měl, aby si mohl do cestovního deníku zapisovat různé údaje, třeba průměrnou spotřebu, dálniční poplatky a dobu jízdy.

Volvo bylo řidiči za tu pečlivost vděčné a výlet přes Vermont, po silnici číslo 9 z Brattleboro do Benningtonu, zvládli bez bázně. Když se objevily první cedule oznamující, že se blíží hranice státu New York, řekl řidič: "To bude dobrý." A volvo mu věřilo.

Byl to dvoudveřový sedan z roku 1969, v matně rajčatové červení, s černými radiálními pneumatikami značky Semperit, standardní čtyřrychlostní převodovkou, čtyřmi válci, dvěma karburátory a zkušenostmi nasbíranými za 72 789 kilometrů ujetých bez rádia. Řidič měl totiž pocit, že rádio by je oba rušilo. Vyrazili o půlnoci z Vermontu. "Ráno v Pensylvánii!" oznámil řidič znepokojenému volvu.

V newyorském městě Troy řidič častým podrázováním a konejšivým hlasem ujistil volvo, že to všechno brzy přejde. "Už toho moc nezbyvá," tvrdil. Volvo mu na slovo uvěřilo. Někdy je nezbytné oddat se iluzím.

U téměř opuštěného nájezdu na západní část Newyorské státní dálnice se jakýsi nevinný volkswagen ne a ne rozhodnout, který pruh zvolí. Řidič dojel blízko za něj, zpomalil a nechal zatroubit klakson volva; volkswagen téměř propadl panice a sjel doprava; volvo šlo po levé straně před něj, předjelo jej, agresivně se zařadilo a zablikalo koncovými světly.

Volvu se udělalo líp.

Jízda po Newyorské státní dálnici trvá dlouhé hodiny; řidič věděl, že jednotvárnost je nebezpečná věc. Proto z dálnice v Syrakusách sjel a rozmáchlou oklikou zamířil na Ithaku, objel celé jezero Cayuga a na dálnici najel zase až u Rochesteru. Venkovská krajina se povzbudivě podobala Vermontu. Jablka rostla a voněla, před reflektory se snášelo javorové listí. Zažili jen jedno setkání s otřesným svítícím nápisem, který zřejmě volvu podkopával sebedůvěru. ŽIVÁ NÁVNADA! – stálo tam. Řidič měl znepokojivé vidiny, v nichž tou návnadou byl sám, ale věděl, že by bylo nakažlivé, kdyby dal své představivosti příliš barvitě průchod. "To jsou jenom žížalky a tak," oznámil volvu a to začalo příst. V řidičově mozku se ale skrývala možnost, že půjde o docela jinou "živou návnadu" – možná o návnadu naruby, která by ryby, místo aby je lákala, ať si jdou d'obnout, vylekala tak, že by vyskákaly z vody. Trochu téhle speciální návnady rozházíte, a pak už můžete sbírat vyděšené, po dechu lapající ryby, které dopadly na břeh. Anebo je možná ŽIVÁ NÁVNADA! jméno nočního klubu.

Řidiči se poctivě řečeno ulevilo, když se vrátil na dálnici. Ne každý výlet z hlavní silnice skočí návratem zpátky. Řidič však jen poplácal palubní desku a povídá: "Už docela brzy budeme v Buffalu."

Na nebi bylo jakési světlo, jež patří k té etapě dne, kterou znají jen lovci kachen a milovníci maratonského běhu. Řidič tohle světlo vídal málokdy.

Erijské jezero bylo nehybné a šedé jako mrtvý oceán; v autech jedoucích po Pennsylvánské mezistátní silnici sedělo pouze pár ranních ptáčat, co dojížděla za prací do Ohia. "Nenechej se od Clevelandu rozesmutnit," varoval řidič.

Vypadalo to, že volvo je v úžasné formě – pneumatiky v pohodě, spotřeba 10, 55 litru na sto kilometrů, olej až u horní rysky, destilka v bateriích hojná a nedotčená. O tom, že cestovali po celou hrůzostrašnou noc, svědčila jen prapodivná břečka na blatnících a šmouhy od rozmáznutého hmyzu, které se táhly po čelním skle a pokrývaly mřížku chladiče.

Zaměstnanec u čerpací stanice se měl se stěrkou co ohánět. "Jedete daleko?" zeptal se řidiče, ale ten jenom pokrčil rameny. Jedu až tam! zatoužil vykřiknout, ale bylo u toho volvo.

Jeden musí dávat pozor, komu ubližuje tím, co říká. Tak například řidič nikomu nepověděl, že odjíždí. Hustému provozu ze samých kamionů okolo Clevelandu se vyhnuli dřív, než je Cleveland stihl dostat do svých odporných spárů; nechali za zády pocit, že ranní špička zuří nad tím, jak jí o fous unikli.

COLUMBUS – JIH, stálo na ceduli, ale řidič si jen pohrdavě odfrkl a po západním nájezdu doplachtil na Ohijskou dálnici.

"Columbus? Túdle, Columbusi," prohlásil.

Když přechkáte noc naplněnou pečlivě ovládaným napětím a ráno jste rovnýma nohama v pocitu, že máte hned po startu náskok před zbytkem světa, dokonce i Ohio vypadá reálně – ba i Toledo jako by bylo vysloveně za bukem.

"Oběd v Toledu!" ohlásil řidič troufale. Volvo se ve stodvacítce mírně zachvělo, zrychlilo na sto třicet a nabralo onen proslulý "druhý dech"; slunce měli za zády a oba se radovali z toho, jak před nimi prchá podsaditý stín volva. Cítili, že za touhle vidinou by mohli jet až do Indiany.

Časně ranní cíle patří mezi ty iluze, kterým se oddávat musíme, chceme-li se vůbec někam dostat.

Ohio toho má do sebe víc, než si myslíte; existuje víc dálničních výjezdů na Sandusky, než se zdá být přiměřené. U jednoho z mnoha anonymních odpočívadel s restauracemi a motely vedle dálnice postihl volvo vážný záchvat předzápalu a řidič musel zadusit škubavý kašel vozu tím, že rázně sešlápl spojku. Oba je to popudilo. A když řidič příště bral plnou a počítal si spotřebu, uspěchaně a nepromyšleně se o tom neuspokojivém výkonu uřekl. "Šestnáct celých, jedenáct setin litru na sto kilometrů!" Pak honem honem volvu objasňoval, že to nemyslel jako kritiku. "To bylo tím posledním benzinem," snažil se. "Dali ti nějaký špatný benzin."

Jenže volvo startovalo pomalu a dýchavičně; motor běžel naprázdno a zakuckával se, a tak řidiče napadlo, že bude nejlepší říct: "Olej je až nahoře, nespálili jsme ani kapku." Byla to lež, volvu klesl olej o dobré čtyři deci – ještě to nechtělo doplnit, ale bylo to dost pod ryskou. Řidiči z toho bylo na chvíli, než minul dva z nespočetných výjezdů na Sandusky, zle – a přemítal, jestli to volvo ví. Při dálkových jízdách je důvěra zásadní věc. Může auto vycítit, že hladina jeho oleje klesá?

"Oběd v Toledu": tyčilo se to v řidičově mysli jako výsměch; promlčený hlad mu oznamoval, že dobu oběda mohl klidně proflákat na kterémkoli ze čtrnácti výjezdů, které předstírají, že vedou do Sandusky. Proboha, co vlastně je to Sandusky?

Volvo sice bylo napojené a vyčištěné, ale od snídaně v Buffalu jelo bez patřičného odpočinku. Řidič se rozhodl, že si dobu oběda nechá utéct. "Nemám hlad," pronesl zvesela, ale hned ucítil tíhu té druhé lži. Řidič věděl, že některé oběti jsou symbolické. Pokud v něčem jedete spolu, je věcí nejvyšší důležitosti poctivě se podělit o strádání. Onu oblast, o které mluvil jako o Toledu, odpoledne mlčky minuli jako nejmenovatelné rozčarování. A co se týkalo klesající hladiny oleje, věděl řidič, že i u něj to šlo o čtyři deci dolů. Ach, to Ohio.

Fort Wayne, Elkhart, Muncie, Gary, Terre Haute a Michigan City – ach, ta Indiana! Úplně jiný stát, nepokrytý betonem. "Zelený jako Vermont," špitl řidič. Vermont! Kouzelné slovo. "To jí samozřejmě lichotím," dodal a potom dostal strach, jestli to nepřehnal.

U Lagrange se nad volvem strhla očistná bouřka s průtrží; v Goshenu měli spotřebu 11, 65 a řidič tu cifru recitoval volvu obřadně předříkával – a jeli kolem Ligonieru, kolem Nappanee. Probojovávali se do nitra

země a řidič vycíťoval příchod nebývalého "třetího dechu".

Krávy se tvářily, jako že se jim v Indianě líbí. Ale jak se říká zdejšími: Indiaňané? Indianci?

Co si dát večeri v South Bendu? Co by kamenem dohodil od Notre Dame. Nesmysl! Spotřeba je na 10,01! Hurá dál!

Dokonce i motely tu byly pěkné a vedle nich pomrkávaly hladiny bazénů. Pěkně důkladně se prospat! jako by si propěvovala Indiana.

"Ještě ne," opáčil řidič. Uviděl ukazatele na Chicago. Probudit se ráno s vědomím, že už má bezpečně za zády Chicago, že se mu vyhnul, že nad ním vyzrál – to by byla výhoda!

Na hranicích s Illinois si propočítal čas, vzdálenost do Chicago, uvážil, zda tam nepřijede v době dopravní špičky, a podobně. Potíže volva s předzápalem pominuly. Motor se vypínal v klidu; zdálo se, jako by chytal, sotva ho klíčkem jen polechtáte.

Když vám Indiana pozvedne náladu, jak zlé to může být v Illinois?

"Chicago objedme v půl sedmé večer," vykládal řidič. "To už bude nejhorší špička pryč. Pak asi hodina jízdy dál od Chicaga po jižním Illinois, čistě abysme se zas dostali na venkov, a definitivně to zabalíme kolem osmé. Pro tebe myčka, pro mě bazén! Mississippiký sumec na bílém víně, nafukovací člun ve tvaru banánu, žejdlík aditiva do oleje, koňak v baru Červený satén, odpustíme ti z pneumatik trochu vzduchu, kolem desáté na kutě, s prvním sluníčkem přejedeme Mississippi, snídaně v Iowě, domácí vepřové klobásky, k polednímu Nebraska, k obědu placičky z kukuřičné mouky..."

Nakonec k tomu volvo umluvil. Jeli do míst, kterým nápisy na poznávacích značkách říkaly "Lincolnův kraj".

"Sbohem, Indiano! Díky, Indiano!" zazpíval řidič kousek staré písničky: Kdybych tak byl z Indiany od M. Lamperta. Často uděláme první poslední, jen abychom mohli předstírat, že na nic nemyslíme.

Nebe před nimi bylo pošpiněné smogem, slunce nezapadlo, bylo zastíněné. Místo světlého asfaltu teď pokrývaly dálnici betonové panely a skuliny mezi nimi každou vteřinu říkaly Dank dr-dank, dank dr-dank... V ohavných, nekonečných, na chlup stejných předměstích se u domů čoudilo z ohnišť na opékání masa.

Když se blížili k první dálniční křižovatce u Chicaga, řidič zastavil a natankoval, podíval se, jak klesá hladina oleje, zkontroloval tlak v pneumatikách – čistě pro jistotu. Provoz houstl. Tranzistorové rádio, které měl muž obsluhující u benzinky zavěšené na krku, hlásalo, že teplota vody v Michiganském jezeře je dvaadvacet stupňů.

"Tfu!" povídá řidič. Pak si všiml, že na hodinách u čerpací stanice je jiný čas než na jeho hodinkách. Někde překročil časové pásmo – možná v tom přeludu zvaném Indiana. Dojede k Chicagu o hodinu dřív, než si myslel: přivalí se na něj ta nejhutnější dopravní špička. Kolem teď byly takové ty motely, jejichž bazény jsou samé saze. Představil si, že ve staré dobré Indianě by ho bývaly mohly vzbudit kravičky svými milými zvonci. Byl už na cestě osmnáct a půl hodiny – a za zmínku stála jen snídaně v Buffalu.

"Jedna vážná chyba každých osmnáct a půl hodiny, to celkem jde," vysvětloval volvu. Pro optimistu to byl nezbytný přístup. Brát tu chybu jako první byl pozoruhodný obranný mechanismus.

"Nazdar, Illinois. Nazdar, půlko Chicaga."

Volvo zhltnulo třičtvrtělitrovku oleje jako ten první indianský koktejl, o kterém řidič snil.

Pokud si řidič myslel, že Sandusky se provinilo hrubou nadbytečností, bylo by hrubě nadbytečné ličit, jaké city choval k Jolietu.

Po dvou hodinách kličkování z jednoho pruhu do druhého se nedostal ani tak daleko, jako předtím o těch padesát kilometrů jihovýchodně od Chicaga, a dálnice ho vyvrhla na křižovatce všech cestovatelů mířících na západ – někdy až do Omahy – a na jih k St. Louis, Memphisu a New Orleansu. Nemluvě o pobloudilých pošetilcích, kteří se plahočí na sever k Chicagu, Milwaukee a ke Green Bay – a k ještě vzácnějším poutníkům bažícím po Sandusky a po lesku Východu.

Do illinoiského města Jolietu si celé Chicago na noc odkládalo kamiony. V Jolietu všichni, kdo si spleť Wisconsinskou dálniční křižovatkou a Missourskou dálniční křižovatkou, přišli na svůj omyl a vzdali to.

Čtyřproudé dálnice, jež se v Jolietu sbíhaly, se podobaly pářícím se pavoukům a zplodily tu čtyři Motely Howarda Johnsona, tři Holiday Inny a dva motely Great Western. Všechny měly kryté bazény, klimatizaci a barevné televize. Barevné televize byly absurdním pokusem o idealismus: aneb jak vnést barvy do města Joliet v Illinois, do oblasti s dominantní převahou černé a bílé.

V půl deváté to řidič vzdal a sjel z dálnice.

"Promiň," řekl volvu. V Holiday Innu neměli myčku. K čemu taky? A dá se pochybovat, že ho volvo slyšelo, a pokud ano, že by je to utěšilo; volvo zrovna sužoval tak silný záchvat předzápalu, že sebou škubalo a cloumalo zběsile se držícím řidičem, až ztratil všechnu trpělivost.

"Křáp zatracená," ucedil přímo do trapného ticha, protože v záchvatu právě nastala přestávka. No co, už se nedalo nic dělat. Volvo jen stálo na místě, lupalo horkem, pneumatiky mělo rozpálené a tvrdé, karburátory beznadějně upadly do nesouladu, svíčky zanesené uhlíkem, olejový filtr se bezpochyby zakuckal, až byl pevně stažený jako řitní svěrač.

"Promiň mi to," ozval se řidič. "Já to tak nemyslel. Zítra začneme úplně odznova."

V recepci zalité strašidelným zeleným světlem a vyzdobené palmami v květináčích a akvárii s želvami zastihl řidič asi tak jedenáct set motoristů, všichni se ubytovávali a všichni byli v podobném stavu jako on, ve stavu podobajícím se depresím zaviněným válkou, a všichni říkali svým dětem a manželkám a autům:

"Promiň, zítra začneme úplně odznova..."

Névira však vše pevně ovládala. Kde byla důvěra násilně porušena, tam to už máme jasně nalinkované.

Řidič věděl, kdy byla důvěra násilně porušena. Seděl na sektorové manželské posteli v Holiday Innu, v pokoji č. 879, a volal na účet volaného své manželce do Vermontu.

"Ahoj, to jsem já," povídá.

"Kde jsi byl?" rozkřikla se. "Panebože, tohle mi udělat přede všema!"

"Promiň," on na to.

"Sháněla jsem tě na celém tom příšerném večírku," pokračovala. "Myslela jsem si najisto, že sis někam zalezl s tou Helen Craniztovou."

"Ale ne."

"No a já jsem se nakonec ponížila a šla jsem za ní, vážně... a ona byla s Edem Poinesem."

"Ale ne."

"A když jsem si všimla, že sis vzal auto, dostala jsem tak hrozný strach, cos vypil..."

"Byl jsem střizlivý."

"Jenže mě pak musel domů zavézt Derek Marshall a ten určitě střizlivý nebyl."

"Promiň."

"No co, nic se nestalo!"

"Promiň..."

"Promiň!" zaječela. "Kde vlastně jsi? Potřebovala jsem auto, Carey musela k zubaři. Volala jsem na policii."

"Ale ne."

"Už mě i napadlo, jestli jsi neskončil někde ve škarpě."

"Auto je v pořádku."

"Auto!" zaskučela. "Kde jsi? Propána..."

"Jsem v Jolietu. To je v Illinois."

"Těch tvých příšerných vtípů už mám taky až po krk..."

"Zpackali jsme to v Chicagu, jinak bych už byl v Iowě."

"Zpackali? S kým tam jsi?"

"Jsem tu sám."

"Ale říkal jsi, že jste to zpackali."

"Promiň..."

"Chci hlavně vědět, jestli večer přijedeš domů."

"Pochybuj, že bych to stihl," na to řidič.

"Zase mi pomohl Derek Marshall, to je tvoje jediné štěstí. Odvezl Carey k zubaři."

"Ale ne."

"Choval se samozřejmě naprosto korektně, ale musela jsem ho poprosit. Má o tebe taky starost, chápej."

"Ten zrovna..."

"Na tvém místě bych takhle nemluvila. Kdy se vrátíš?"

Řidiče nějak vůbec nenapadlo, že by se měl vracet, a tak dlouho neodpovídal.

"Chci vědět, kde doopravdy jsi," prohlásila jeho žena.

"V Jolietu. V Illinois."

Zavěsila.

Dlouhé cesty vyžadují souhru. Řidič najisto věděl, že to má bezpochyby jasně nalinkované.

Pohupoval se ve vodě krytého bazénu, a najednou jej zasáhl odporný pocit způsobený podobou mezi bazénem a želvím akváriem v recepci Holiday Innu. Nechci tu být, pomyslel si.

V restauraci Vinná réva řidič hloubal nad úžasným jídelníčkem a pak si poručil krabí salát podle šéfkuchaře. Přinesli mu ho. Pojal neblahé tušení, že jeho zdrojem nejspíš bude Michiganské jezero. V baru Tahiti mu nalili koňak.

Místní, jolietská televizní stanice hlásila dnešní dálniční účet mrtvých: depresivní výčet obětí nehod – pohled na ten uhlíkem pokrytý masakr vyprovázel motoristy z baru brzy na kutě, kde je čekal nepokojný spánek. Snad právě to byl účel té relace.

Než i on šel spát, popřál dobrou noc volvu. Osahal pneumatiky, cítil v oleji černou drť, ohledal rozsah škod na důlku v čelním skle.

"Tohle muselo zabolet."

Derek Marshall! To taky zabořilo.

Řidič si vzpomněl na to, o čem mluvila jako o "tom příšerném večírku". Pověděl své ženě, že si odskočí; všude po trávníku parkovala auta a on šel místo na záchod ven. Malá Carey byla u rodičů jedné kamarádky, takže když řidič proklouzl domů pro kartáček na zuby, nemohla ho zahlédnout žádná slečna na hlídání.

Na dveřích do koupelny zevnitř visely šaty jeho ženy, ty, co měl nejradši. Otřel se o ně tvář; z hedvábného dotyku zmalomyslněl. Když se od nich chtěl odtáhnout, nanometr se zachytil o zip.

"Sbohem," rozloučil se se šaty rázně.

Na chvílku zbrkle zauvažoval, že by si mohl vzít všechny její šaty s sebou! Byla ale půlnoc, nejvyšší čas proměnit se v dýni, a on vyrazil k volvu.

Jeho žena byla dvoudveřový sedan z roku... ne. Byla plavovláska, sedm let vdaná, s jedním dítětem a bez rádia. Rádio je oba rušilo. Ne. Jeho žena nosila šaty velikosti deset, od jara do podzimu ochodila troje sandály velikosti sedm, velikost podprsenky měla 36B a průměrnou spotřebu 10,05 litru na sto kilometrů... ne! Byla menší, měla tmavou pokožku, silné prsty a pronikavé oči, nebesky modré jako obálky letecké pošty; když se milovali, měla vždycky ve zvyku zaklánět hlavu jako zápasník chystající se udělat most, anebo pacient přichystaný k dýchání z úst do úst... ano, ano. Měla štíhlé, ne smyslné tělo a zálibu ve věcech, které k ní lnuly, objímaly ji, držely se u ní... v šatech, dětech, velkých psech a mužích. Byla vysoká a měla dlouhá stehna a dlouhý krok, velká ústa, 38D...

Řidičovy dutiny se konečně vzbouřily proti celonoční únavové zkoušce, k níž je přinutila klimatizace; prudce kýchl a probudil se. Odložil myšlenky na svou manželku a na všechny ostatní ženy do rozměrné, prázdné části svého mozku, která se podobala prostornému kufru volva, kde nebyla žádná zavazadla. Dopřál si prudkou sprchu a pomyslel si, že dneska je ten den, kdy uvidí Mississippi.

Lidé se toho sami o sobě po pravdě řečeno dozvídají přamálo; jako by byli vděční za to, že sami sebe bez ustání činí zranitelnými.

Řidič měl v plánu odjet bez snídaně. Jeden by řekl, že je na výkyvy štěstěny zvyklý, ale časně ranní pohled na škody napáchané na volvu způsobil otřes dokonce i tomuto veteránu silnic. Volvo se stalo obětí vandalů. Dřepělo u krajnice před řidičovým motelovým pokojem jako manželka, kterou v opilosti vyhodil ven a zamkl před ní – a která čeká na bílý den, aby ho mohla zasáhnout plnou tíží jeho viny.

"Pane na nebi, co ti to udělali...?"

Odervali kryty všech čtyř kol, seskupení matic nechali odhalená, pneumatiky holé. Ukradli boční zrcátko u řidiče. Někdo se pokusil odšroubovat i celý úchyt zrcátka, ale šroubovák byl na šrouby buď příliš malý, anebo příliš velký, takže teď byly hlavice šroubů zmrzačené a k ničemu; zloděj nechal úchyt být a prostě zrcátkem kroutil, dokud se nevyrvalo z kulového kloubu. Rozervaný kloub řidiči připadal jako rozedřená a orvaná kloubní jamka člověka, kterému utrhl paži.

Pokusili se násilím proniknout do vnitřku volva, znovu a znovu rýpali a páčili kolem bočních větracích okének, ale volvo odolalo. Zpod okna u řidiče odervali gumové těsnění, ale nedokázali vyhodit pojistku. Jedno okno se pokusili rozbít: na straně u spolujezdce načrtla vzorek drobná soustava prasklin, jako by na sklo vítr navál pavučinu. Pokusili se dostat do palivové nádrže – aby vyčerpali benzin nebo nasypali písek nebo vhodili zápalku –, ale i když pomačkali celý uzávěr, dovnitř proniknout nedokázali. Páčili něčím kapotu, ale i ta vydržela. Několik tyček chladičové mřížky vmáčkli dovnitř a jednu ohnuli ven, až se zlomila; trčela před volvo, jako by auto třímalo nějaký primitivní bajonet.

Jako poslední gesto ti znechucení násilníci, ta hnusná banda jolietských grázlů... anebo že by to byli moteloví hosté, které naštvála cizí poznávací značka, kteří mají něco proti Vermontu?... zkrátka kdosi na odchodnou krutě a zbytečně sebral nějaký nástroj (snad šroubovák nebo kapesní nůž) a vyryl do svěží červené barvy kapoty volva sprosté slovo. A co víc, drážky pronikly hlouběji než jen do malby, zaryly se až do samotné oceli. VYHUL, to bylo to slovo.

"Vyhul!" rozkřikl se řidič. Přikryl ránu rukou. "Vy hajzlové!" hulákal. "Svině, parchanti hnusný!" řval.

V křídle motelu, ke kterému stál čelem, určitě spalo dvě stě motoristů; byly tam přízemní pokoje a ještě pokoje v patře, za balkonem. "Srabové chuligánský!" hulákal řidič. "Kdo to udělal?" dožadoval se. Po délce balkonu se otevřelo několik dveří. Dolů na něj vyhlíželi vylekaní, ospalí muži – a ženy jim brebentily za zády: "Kdo je to? Co se děje?"

"Vyhul!" vřiskal řidič. "Vyhul!"

"Je šest ráno, človče," zadrmolil kdosi ze dveří v přízemí, pak rychle zacouval zpátky a zavřel za sebou. S nefalšovaným šilenstvím si není radno zahrávat. Kdyby byl řidič opilý nebo prostě jen neomalený, byli by ho ti vyrušení spáči znectili. Ale on šlel – to bylo všem jasné –, a s tím se nedá nic dělat.

"Co se děje, Frede?"

"Nějakýmu chlápkuvi přeskočilo. Běž zase spát."

Joliete, Joliete ve státě Illinois, jsi horší než očištec, za který jsem tě ze začátku měl!

Řidič se dotkl masného kulového kloubu, na kterém míval úpravné zrcátko. "Budeš zase v pořádku," sliboval. "Jako nový, nic se neboj."

VYHUL! To hnusné slovo stálo vyryté do jeho kapoty tak moc na očích, jako by na něj mířilo ukazovákem – styděl se za jeho hrubou, šklebivou ohavnost. Viděl Dereka Marshalla, jak přichází k jeho ženě: "Ahoj, nechceš svézt domů?"

"To nic," vykládal řidič volvu zastřeně. "To nic, už je po všem. Vezmu tě domů."

Bylo působivé, jak je řidič najednou laskavý. Je k neuvěření, jakou občas u lidí nalézáme taktnost; někteří z hostů v patře už teď zavírali dveře. Řidič skrýval dlaní slovo VYHUL vyryté do kapoty. Plakal. Dojel tak strašně daleko, aby opustil ženu, a nedokázal nic než ublížit svému autu.

Jenže na světě není ten, kdo by dokázal dojet až do města Joliet a neocitnout se v pokušení podívat se na řeku Mississippi, tu hlavní tepnu Středozápadu a nevyhnutelný a jediný skutečný přechod ke skutečnému Západu. Kdepak, na opravdovém Západě jste byli, jen pokud jste překročili Mississippi; nikdy nemůžete tvrdit, že jste "tam byli", dokud jste nepřistáli v Iowě. Pokud jste viděli Iowu, viděli jste počátek sám.

Řidič to dobře věděl. Škemral, aby mu volvo dovolilo aspoň se podívat. "Pak to hned otočíme. Slibuju. Jenom to chci vidět," tvrdil. "Mississippi. A Iowu..." kam býval mohl odjet.

Volvo jej rozmrzele vezlo přes Illinois: státní rezervace Starved Rock, Wenona, Mendota, Henry, Kewanee, Geneseo, Rock Island a Moline. Před velkým mostem překlenujícím Mississippi, mostem, který vás zavede do Iowy, bylo odpočívadlo. A pak... Davenport, West Liberty – a MacBridovo jezero!

Ty ale neuvidíš, aspoň zatím ne. Stál vedle volva a sledoval, jak se kolem valí široké vody Mississippi v barvě čaje; pro někoho, kde viděl Atlantský oceán, nejsou řeky nic zvláštního. Ale za řekou... tam je Iowa... a vypadá opravdu jinak než Illinois! Viděl kukuřičné střapce táhnoucí se do nekonečna jako armáda svěžích mladých roztleskávaček, které mávají péřovými chocholy. Tam v dálce taky chovají veliké vepře, to věděl; představoval si je – to musel, protože na druhé straně Mississippi se vlastně nepáslo jediné stádečko vepřů.

"Jednou..." začal řidič naplň ve strachu, že to je pravda, a naplň toužebně. Zrazené volvo stálo a čekalo na něj; rozmlácená mřížka chladiče a slovo VYHUL ukazovaly k východu.

"No dobře, dobře," řekl řidič.

Bud'te rádi i za tu trochu orientačního smyslu, co máte. Uvažte: řidič se klidně mohl ztratit; ve zmatcích svého rozhodování mezi východem a západem mohl namířit k severu – v pruhu určeném k jízdě na jih! Hlášení policie státu Missouri č. 459: "Červené volvo sedan mířící k severu po jižním jízdním pruhu si podle všeho zřejmě silně pletlo směry. Auto s míchačkou na beton, které do něj vrazilo, si bylo naprosto jisté, že mělo v předjížděcím pruhu přednost. Při třídění zbytků bylo nalezeno telefonní číslo. Když zavolali jeho ženě, vzal to jiný muž. Uvedl, že se jmenuje Derek Marshall a že to oznámí mužově manželce, jakmile se tato probudí."

Nezapomínejme: vždycky může být hůř.

Bylo jisté, že skutečné potíže je teprve čekají. Je třeba prokličkovat houští výjezdů na Sandusky, a přitom se řidič cítil lecjak, jen ne čerstvě. Za okny se rozkládalo Ohio, čekalo na něj jako roky manželství, které ještě neprožil. Musel ale myslet taky na volvo; volvu jako by nebylo souzeno překročit vermontský stín. A čekají ho taky delikátní jednání s Derekem Marshalllem – to se zdá být jisté. Často potřebujeme ztratit přehled o vlastních prioritách, abychom je vůbec uviděli.

Vynadával se na Mississippi a na bujně, úrodné nížiny za ní. Kdo ví, jaké milé, temné záhady by mu bývala odhalila Iowa? Nemluvě o Nebrasce. Anebo Wyoming! Řidiče začalo bolet v krku. A to ještě přehlédl, že bude muset znovu projet Jolietem.

Jet domů je těžká věc. Ale jaké uvedete argumenty pro to, abyste nebyli doma?

Ve městě La Salle, stále v Illinois, nechal řidič volvo prohlédnout. Museli vyměnit přední stěrače (sám si ani nevšiml, že mu je ukradli), namontovali mu provizorní zpětné zrcátko a šrámy hlásající VYHUL přetřeli jakousi hojivou protirezovou barvou. Volvo mělo olej na maximum, ale řidič zjistil, že vandalové se pokusili nacpat do všech ventilů kamínky – doufali, že za jízdy mu ujde vzduch z pneumatik. Když chtěl u pumpy dotankovat, musel její zaměstnanec rozbít uzávěr palivové nádrže úplně. Spotřeba 10,20 na sto kilometrů – volvo čelilo strádání s hrdostí tygra.

"Doma tě nechám přestříknout," sliboval řidič volvu zamračeně. "Jenom vydrž."

Koneckonců se mohli aspoň těšit na Indianu. Tvrdívá se, že některé věci jsou napodruhé ještě lepší. Najednou mu jeho manželství připadalo jako nedobojovaná válka mezi Ohiem a Indianou – křehká rovnováha v palebné síle, kouskovaná sem tam dohodami. Zatahnout do toho ještě i Iowu by znamenalo drasticky rovnováhu vychýlit. Anebo: některé řeky je lepší nepřejet? Celostátní průměr je maličko přes čtyřicet tisíc kilometrů na nové sadě pneumatik a je mnoho takových, co odpadnou ještě dřív. On má s volvem na své první sadě pneumatik už 74 418 kilometrů.

Kdepak, navzdory tomu kouzelnému a mizejícímu portrétu budoucnosti v Iowě člověk prostě nemůže jet s očima upřenýma do zpětného zrcátka. A v téhle etapě pouti řidič opravdu, opravdu byl odhodlán zamířit zpátky na východ. Ale důstojnost je těžké udržovat. Výdrž vyžaduje neustálou péči. Opakování nudí. A za milost se platí.

Unavený svět

Pětapadesátiletá Minna Barrettová vypadá úplně přesně na svůj věk a její postava vůbec ničím nenaznačuje, jak snad mohla vypadat "ve svých nejlepších letech". Člověk by zkrátka předpokládal, že takhle vypadala vždycky. Trochu vyšší, mírně zaoblená, ne puritánská, ale téměř bezpohlavní. Jasná stará panna od školních let, upravená a tichá. Obličej nepřiliš přísný, ústa nepřiliš zatrpklá, dokonale

vyrovnaná, což nyní, v pětapadesáti, odráží historii její lhostejnosti a konzervativního ubírání se vlastní cestou.

Na studentské koleji Fairchildovy nižší střední školy pro dívky, kde je hospodyně ve školní jídelně, zodpovědnou za nevelký personál kuchyně a řádné oblečení dívek v době jídla, má Minna svou vlastní místnost. Pokoj má samostatný vchod a vlastní koupelnu, ráno ho zastihují jilmy školního areálu a je jen několik bloků od Boston Common – dost blízko, aby tam chodila za hezkých dní na procházku. Pokoj je pozoruhodně nezanesený krámy, pozoruhodně proto, že je to velice malý pokojík, v němž nic nepřipomíná devět let, která tu Minna žije. Ne že by bylo, nebo mělo být, co připomínat. Jde pouze o takové trvalé bydliště jako všechna ostatní místa, kde Minna kdy bydlela od doby, co odešla z domova. V pokoji je televizor a Minna se dlouho do noci dívá na filmy. Nikdy nesleduje pravidelný program, do zpráv v jedenáct hodin si čte. Má ráda životopisy a dává jim přednost před autobiografickými díly, protože když lidé vyprávějí o svém vlastním životě, přivádí ji to do rozpaků způsobem, který sama nechápe.

Obzvlášť má ráda životopisy žen, třebaže čte i o Ianu Flemingovi. Kdysi se na večírku pro absolventy a správce školy jakási dáma v jemném levandulovém kostýmku, která, jak říkala, chtěla poznat veškerý školní personál, dozvěděla o Minnině zájmu o životopisy. Levandulová dáma jí doporučila knihu od Gertrudy Steinové. Minna si ji koupila a nikdy nedočetla. Nebylo to nic, co by nazvala životopisem, ale neuráželo ji to. Jen prostě měla pocit, že se tam stále nic neděje.

Takže Minna si obvykle do jedenácti čte, pak se dívá na zprávy a na film. Kuchyňský personál přichází časné ráno, ale dokud nedorazí děvčata, nemusí Minna v jídelně být. Po snídani si brává šálek kávy do svého pokoje a pak asi do oběda klímá. I její odpoledne bývají poklidná. Některá z děvčat na koleji za ní v jedenáct zajdou, aby se podívala na zprávy – do Minnina pokoje vede vchod z kolejní chodby. Dívky se pravděpodobně chodí spíš dívat na televizi než na návštěvu k Minně, třebaže jsou velice milé. Minnu baví pozorovat, v jakém stadiu vysvěcení v tu pozdní hodinu bývají. Jednou dívky zajímalo, jak má Minna dlouhé vlasy, když si je rozpustí. Vyhověla jim a dlouhé šedivé vlasy – trochu nepoddajné, ale spadající až na boky – si uvolnila. Na děvčata udělalo dojem, jak husté a zdravé vlasy má, a navrhly jí, aby si je splétala do copu. Příštího večera přinesly tmavě oranžovou pentli a upletly Minně cop. Trochu ji to těšilo, ale řekla, že by nikdy nemohla takhle chodit. Mohla snad i cítit pokušení, děvčatům se to tolik líbilo, ale pomyšlení, že by změnila účes a neměla pevně spletený drdol, jaký nosila celá léta, na ni bylo moc.

Po filmu, když děvčata odejdou, sedává Minna v posteli a přemýšlí o odchodu do důchodu. Znovu se jí v myšlenkách vynoří farma v South Byfield, kde vyrůstala. Jestliže na farmu myslí s jistou nostalgií, není si toho vědoma. Přemýšlí jen, o kolik poklidnější je její práce ve škole, jak je mnohem snazší než práce na farmě. Ted' tam žije její mladší bratr a ona se tam za pár let vrátí, aby žila s bratrovou rodinou. Vezme si s sebou své solidní úspory a svěří se i se svými našetřenými penězi bratrovi. Teprve nedávno, o minulých Vánocích, když byla u jeho rodiny na návštěvě, se jí ptali, kdy se k nim nastěhuje nadobro. Za čas, až bude cítit, že je správné, aby to udělala, za další rok nebo dva, kdy nebudou všechny bratrovy děti ještě dospělé a bude tam mít co dělat. Určitě ji nikdo nebude považovat za přítěž.

Myslí na South Byfield, na minulost a na budoucnost – po zprávách, po filmu – a současnost ji v tu chvíli vůbec nemrzí. Nevzpomíná na žádnou bolestivou ztrátu nebo odloučení či neúspěch. V South Byfieldu byli přátelé, které prostě pozorovala, jak se žení a vdávají, nebo kteří tam jen zůstali i potom, co se ona přestěhovala třicet mil do Bostonu. Její matka a otec zemřeli, téměř jako by se vytratili, ale neexistuje nic, co by jí obzvlášť bolestně chybělo. Nedomnívá se, že se příliš dychtivě žene do penze, i když se těší, že bude součástí bratrovy zdravé rodiny. Nedá se říci, že má v Bostonu hodně přátel, ale pro Minnu přátelé vždycky byli jen příjemní a známí lidé, spojení s pravidelnými epizodami jejího života – nikdy lidé citově závislí.

Ted' je to například Flynn, kuchař, Ir s velkou rodinou v Jižním Bostonu, který si Minně stěžuje na bydlení, na bostonskou dopravu, bostonskou korupci, na bostonské to a bostonské ono. Minna o tom ví jen málo, ale mile mu naslouchá. Svým spíláním jí Flynn připomíná otce. Minna sama nenadává, ale jeho nadávání jí nepřipadá nepříjemné. Flynn zná způsob, jak nakonec dosáhnout svého, takže Minna má pocit, jako kdyby jeho nadávání skutečně zabíralo. Každodenní bitvu s kávovarem Flynn vždycky

vyhrává a po dlouhém, temném spílání, drsném cloumání a zuřivých hrozbách, že celý ten krám rozbije, nakonec vždycky vyjde jako vítěz. Minně Flynnovy vzrušené obscenosti připadají konstruktivní, po způsobu, jakým její otec vždycky v zimě dořval traktor k nastartování. Myslí si, že Flynn je milý. Také je tu paní Elwoodová, vdova, která má v obličeji hlubší vrásky než Minna – vrásky, jež se natahují jako gumičky, když paní Elwoodová hovoří, jako kdyby měla k těm vráskám upevněnou bradu. Paní Elwoodová je správkyní koleje a mluví s britským přízvukem. Všichni vědí, že paní Elwoodová je Bostoňanka, ale po absolvování školy strávila jedno léto v Anglii. Zřejmě si tam báječně užila. Minna pokaždé paní Elwoodovou upozorní, když pozdě večer dávají film s Alekem Guinnessem, a paní Elwoodová přijde hned po zprávách, sotva se děvčata vrátí do svých pokojů. Paní Elwoodové často trvá až do poloviny filmu, než si vzpomene, jestli ten film už předtím viděla.

"Určitě jsem je viděla všechny, Minno," tvrdí paní Elwoodová.

"Vždycky propásnu ty, co dávají o Vánocích," odpoví Minna. "U mého bratra se obvykle hrají karty anebo přijde návštěva."

"Ach, Minno," povzdechne si paní Elwoodová, "měla byste víc chodit mezi lidi."

Pak tu je také Angelo Gianni. Angelo je bledý, drobný, vylekaně se tvářící muž, spíš chlapec, se šedýma očima, jen o trochu tmavšíma, než je barva jeho obličeje, a nic kromě jeho jména nenaznačuje, že je Ital. Kdyby se jmenoval Cuthbert nebo Cadwallader, vůbec by to podle jeho vzhledu nikoho nenapadlo. Kdyby byl Devereaux, nebo Hunt-Jones, ani by to podle jeho neohrabaného, rozpačitého vzezření – s hrůzou očekávajícího i tu nejmenší krizi a pokaždé reagujícího ohromením – nikdo nepoznal. Angelovi by mohlo být dvacet nebo třicet, žije na koleji v suterénu, vedle své domovnické komůrky. Vysypává popelníky, myje nádoby, prostírá a sklízí stoly, zametá a dělá podobné věci, kdykoli je zapotřebí, nebo vykonává jiné, složitější práce, je-li požádán a když se mu to důkladně a několikrát vysvětlí. Je neobyčejně jemný a k Minně se chová s podivnou směsicí nejhlubšího respektu – občas ji oslovuje "slečno Minno" – a zvláštních, stydlivých, koketních náznaků opravdového citu. Minna má Angela ráda a chová se k němu stejně něžně a vesele, jako když je s bratrovými dětmi. Uvědomuje si, že má o něho dokonce i strach. Má pocit, že Angelo stojí na nejisté půdě a že je v každíčkém okamžiku svého prostého, citlivého – Minna si myslí nechráněného – života neustále vystavován nejkrutějším ranám. Ty rány Minna nepojmenovává, a přesto si umí představit celou řadu utrpení, která na Angela, žijícího bezbranně a bezelstně ve svém izolovaném světě laskavosti a víry, čekají. Minna se snaží Angela chránit, snaží se mu radit, třebaže trápení, která mu v duchu přisuzuje, jsou pro ni mlhavá a sama si nedokáže představit jedinou velkou ránu, kterou kdy dostala, nebo jedinou velkou hrozbu či ničivou sílu, která by se někdy snášela nad ní. U Angela se přesto něčeho takového obává a vypráví mu poučné historky, nutně končící rčeními (jedním z těch rčení, jež si vystříhuje z novin a připichuje malými, nebarevnými připínáčky k tlustým černým stránkám svého alba fotografií, v němž jsou jen dvě fotografie – zahrnlý snímek kamenně pózujících rodičů a barevná fotografie bratrových dětí). Minniny historky jsou její vlastní příběhy, oproštěné od veškerého úvodu, oproštěné od místa a času, dokonce i jmen postav, a určitě prosté veškerého citového náboje, který možná v době, kdy k nim došlo, měly a který by v nich stále přetrvávat mohl, kdyby Minna vůbec někdy na něco vzpomínala tímto způsobem, nebo se jí něco kdy osobně mohlo nějak dotknout. Rčení sahají od "Kdo nic neví, žije v nebezpečí!" až po celý soubor průpovědek vyzývajících ke kompromisu. Nebezpečné je příliš důvěřovat, příliš věřit. Angelo na její rady přikyvuje. Oči mu každou chvíli strnou poděšenou vážností, ústa má dokořán, dokud jeho bolestné soustředění Minnu neznepokojí natolik, že mu jen tak na okraj poradí, aby nebral nic, co někdo říká, příliš vážně. To Angela udiví ještě víc, a když Minna vidí, jak na něho zapůsobila, změní téma a přejde k něčemu lehčímu.

"Představte si, že se mě tuhle pár děvčat snažilo přimět, abych nosila cop, dlouhý cop," prohodí.

"Vsadím se, že by vám to slušelo," souhlasí Angelo.

"Víte, Angelo, nevidím nic dobrého na tom, že bych se po tak dlouhé době česala jinak."

"Měla byste dělat to, co si myslíte, že je nejlepší, slečno Minno," podotkne Angelo a Minna nemá sílu narušit upřímnou a nebezpečnou laskavost, s níž Angelo ke každému přistupuje a dovoluje tak lidem, aby s jeho srdcem vystaveným na dlani nakládali, jak se jim zlíbí. No, a Minna se navíc domnívá, že je na čase, aby se oba vrátili ke své práci.

Na svou práci si Minna nestěžuje. Požádala o další pomocníci, o další hospodyně do jídelny – aby o jejím volném dni, v pondělí, nezůstávaly dívky a kuchyňský personál samy. Nikdo zřejmě tu žádost nepovažuje za příliš důležitou. Paní Elwoodová řekla, že to není špatný nápad a že si promluví s ředitelem koleje.

Později, když se jí na to Minna ptala, se paní Elwoodová domnívala, že bude lepší, když si Minna s ředitelem koleje nebo s někým jiným promluví sama. Minna před několika týdny řediteli napsala, a dosud nedostala odpověď. Domnívala se, že to opravdu není nijak důležité a že si není nač stěžovat. Prostě by bylo milé mít další ženu, samozřejmě starší paní, která by měla trochu zkušeností s mladými děvčaty. Na koleji je pro ni dokonce i další pokoj, kdyby škola nějakou takovou paní našla a ta chtěla vlastní pokoj. Navíc je zdarma a s veškerou ochranou, o jakou žena žijící sama může stát. Bylo by pěkné někoho takového mít, ale Minna příliš nenaléhá. Ráda počká.

Když si o svém volném dni Minna vyšla do parku Boston Common, potulovaly se okolo první znuděné kachny. Cestou si oblékala a zase svlékala šálu, protože jí bylo chvíli teplo a za chvíli se roztrásla chladem, a sledovala optimisty v košilích s krátkými rukávy či v tenoučkých blůžkách. Kolem se vyzývavě procházelo několik požívačných divokých kachen s nemotornou a natrásavou důstojností někoho, kdo byl zřejmě uražen na velkém, neznámém večírku. Matky na nákupech v letním s dětmi nabalenými na zimu, popoháněné krátkými poryvy studeného větru, se zastavovaly, aby našly něco, čím by kachny nakrmily. Děti se nakláněly příliš daleko, namočily si nohy, dostaly vynadáno, byly odháněny a odvlékány pryč a ohlížely se přes ramena na plující kousky chleba a lhostejné kačeny. Kachny budou žrát ochotněji, až jaro pokročí, ale teď, v raných stadiích svého beznadějného boje za soukromí, odmítaly žrát, když se na ně někdo dívá.

Staří pánové v kabátech na celý rok, třímající v rukou papíry a tvrdé krajíce židovského chleba, házeli kachnám velké kusy – muži se opatrně rozhlíželi, aby viděli, zda si někdo nevšiml, že kusy jsou příliš velké (v úmyslu kachny zasáhnout a potopit). Minna si odtážitě uvědomovala, jak slabé ruce a špatnou trefu mají. Nezůstala tu dlouho, ale vydala se z parku na Boylston Street. Prohlédla si výlohy u Shreveů, hrála se elegancí broušeného skla a stříbra a přemýšlela, který kousek by se nejpěkněji vyjímal na bratrově stole. Za rohem byli Schraftovi, a tak si tam dala malý oběd.

Před Schraftovými pak přemýšlela, co bude dělat dál. Byly dvě hodiny a počasí bylo typicky březnově nejisté. Pak spatřila vycházet od Shreveů nějakou dívku a ta se jejím směrem usmála – v džínové sukni nad kolena, v sandálech, v zeleném svetru s rolákem, zjevně patřícím nějakému chlapci. Svetr jí visel nízko přes boky, měla ohrnuté náplety rukávů a tam, kde by byly chlapcovy lokty, visely pod štíhlými zápěstími děvčete jako volata vytahané boule. "Ahoj Minno," zavolala a Minna v ní poznala jedno z děvčat, které se k ní do pokoje chodívalo dívat na televizi. Nepamatovala si její jméno, vždycky měla potíže se jmény, a tak děvčeti řekla "Drahá". Drahá právě mířila do Cambridge, měla volno, a chtěla vědět, zda by se s ní Minna nešla podívat po obchodech. Jely spolu a Minnu to velice těšilo. Všimla si, jak jinak se na ni lidé v metru dívají – mysleli si, že je dívčina babička, nebo dokonce matka? Lidé se usmívali, že má tak hezký doprovod, a Minna měla pocit, jako by jí gratulovali. V Cambridgi se zastavily ve speciálním malém lahůdkářství, kde Minna koupila několik konzerv s exotickými potravinami, s draze vyhlížejícími etiketami v nějakém cizím jazyce. Bylo to jako dostat dárkový balíček od smyšleného strýčka cestujícího po světě, svým způsobem dobrodruha. V zaprášeném obchůdku s lískami pomerančů a markýzami, v obchůdku se spoustou nežádaného a zprohýbaného cínového nádobí Minna koupila stříbrnou vidličku na předkrmy, s níž může, jak jí děvče, jemuž řekla "Drahá", poradilo, ta exotická jídla pohodlně jíst. Děvče se chovalo k Minně velice mile, tak mile, že měla pocit, že ji ostatní děvčata určitě nemají v oblibě. Ve čtyři hodiny se znovu zatáhlo a ochladilo, a tak spolu šly na Brattle Square na zahraniční film. Musely sedět hodně vpředu, protože Minně dělalo potíže přečíst titulky. Pohoršilo ji, že se dívka dívá na takový film, ale ta o něm později hovořila tak zasvěceně a vážně, že se trochu uklidnila. Po biografu si v německé restauraci, kterou děvče dobře znalo, daly dobrou večeři – černé pivo, kyselé zelí a plněné papriky. Dívka se přiznala, že kdyby s ní Minna nebyla, pivo by jí nedali.

Vrátily se na kolej hodně dlouho po setmění a Minna dívce svěřila, jak se jí den líbil. S pytlíkem legračních potravin a vidličkou na předkrmy šla pak s pocitem příjemné únavy do svého pokoje. Třebaže bylo teprve devět, měla pocit, že by mohla jít rovnou do postele, ale na stole, kam opatrně odložila svůj pytlík, spatřila neznámé béžové desky s přiloženým vzkazem. Vzkaz byl od paní Elwoodové.

Milá Minno, nechala jsem vám tohle v pokoji dnes odpoledne. Ráno mi volal ředitel koleje a hlásil, že vám našli pomocníci, další hospodyně do jídelny, a zkušenou. Ředitel řekl, že ji sem posílá. Protože jste tu nebyla, všechno jsem jí ukázala a ubytovala ji v jejím pokoji. Je trochu nepříjemné, že se musí o koupelnu dělit s děvčaty na patře, ale zdálo se, že je se vším celkem spokojená. Je velice hezká – Angelovi se zřejmě moc líbí – a řekla jsem jí, že se o ni ráno postaráte. Jestli se s ní budete chtít seznámit ještě dnes, říkála, že je unavená a že bude ve svém pokoji.

Tak, pomyslela si Minna, skutečně někoho sehnali. Nedokázala si představit, co asi bude v deskách, a když je opatrně otevřela, viděla, že je to kopie ženiny žádosti o zaměstnání. Byla trochu rozpačitá, že si to má prohlédnout, připadalo jí to jako velice soukromá věc, ale pak její pozornost upoutal pytlíček se světáckými potravinami, a to jí jaksi dodalo sebedůvěru, aby si žádost přečetla.

Jmenovala se Celeste a bylo jí jednačtyřicet. Mockrát "dohlížela na stolování", byla konzultantkou na letním táboře pro děvčata a byla z Heron's Neck v Maine, kde nyní její švagr vedl penzion pro letní turisty. Pracovala tam také. Penzion patřil jejím rodičům. To zní velice pěkně, pomyslela si Minna a zapomněla, jak je unavená. Najednou věděla, co udělá – a hrdě nastavěla konzervičky se záhadnými potravinami na polici visící nad stolem. Pak nahlédla do televizního programu, aby viděla, jestli budou dávat noční film s Alekem Guinnessem. Paní Elwoodová to bude chtít vědět a ta nová žena se může cítit osamělá. A skutečně, dnešního tak překvapivého dne film s Alekem Guinnessem také dávali. Minna otevřela dveře na kolejní chodbu a s pobrukováním se vydala k Celestinu pokoji. Přemýšlela, jak krásný den dnes byl. Jen si přála, aby věděla, jak se jmenuje to děvče, ta Drahá, ale na to se může zeptat paní Elwoodové.

Tiše zaklepala na Celestiny dveře a slyšela, nebo si myslela, že slyší zamumlání "Dále". Otevřela a na prahu zaváhala, protože v pokoji byla tma – naprostá tma, kromě slabého světla, které vrhala na polštář židle u pracovního stolu vratká nastavitelná stolní lampa. Pokoj, stejně jako většina místností na koncích kolejní budovy, nebyl ani čtvercový, ani obdélníkový. Každá symetrie tady připadala jako pouhá náhoda. V místech, kde se strop skláněl téměř až k podlaze, měla místnost pět koutů a vedle nich bylo několik výklenků. V jednom výklenku se sníženým stropem stála postel, vlastně skládací lůžko, a Minna zaznamenala určitou snahu lůžko skrýt, aby nevadilo zbytku pokoje. Na garnýži byl našasený těžký karmínově červený závěs a visel tak, aby tvořil stěnu a postel ve výklenku skryl. Minna zahlédla, že se závěs pohnul, a usoudila, že je nad postelí otevřené okno. V podvečerním chladu v celém pokoji trochu táhlo, a přesto tu byla cítit těžká, zvířecí pižmová vůně, silná jako vůně kávy. Minně připomněla – nesmyslně, pomyslela si – jednu horkou letní noc loni v létě, kdy byl její bratr v Bostonu a vzal ji do divadla. Vraceli se metrem a byli ve vagonu sami, když nastoupila mohutná černoška v křiklavých květovaných šatech a sedla si jen pár sedadel od nich. Černoška nastoupila do vlhkého metra z vlhého deště a vagon byl najednou plný tohoto silného pachu – oděru, jako když za horkého léta páchne špinavá podlaha sklepa, kde jsou celou zimu zavřené marmelády a nakládaná zelenina.

"Celeste?" zašeptala Minna. Za karmínovým závěsem zaslechla zamumlání a znovu si uvědomila tu vůni, trochu znepokojující a nepříjemnou. Minna opatrně odtáhla růžek závěsu. Slabé světlo stolní lampy matně ozářilo dlouhé, silné tělo podivně spící Celeste. Polštář měla pod lopatkami, hlava jí spadala dozadu, což zvýrazňovalo dlouhý, půvabný krk – půvabný navzdory určité svalnatosti, patrně na krčních svalech, které dokonce i v tomto slabém světle mohla sledovat k vysokým, obloukovitým klíčním kostem a hrudi. Prsa měla pevná, plná a nepovislá, nepadala jí k podpaží. Minna viděla (pouze podle prsou), že Celeste je nahá. Měla mohutné široké boky, uprostřed pánve se utvořily ploché prohlubně, pěkně symetrické, a navzdory určité mohutnosti každé části těla – včetně silných, selských kotníků a zaoblené hladkosti stehen – způsobovala míra Celestina pasu a neuvěřitelná délka nohou, že vypadala téměř štíhle. Minna na ni znovu promluvila, tentokrát hlasitěji, a pak, jakmile svůj vlastní hlas zaslechla, si přála, aby bývala mlčela. Pomyslela si, jak nepříjemné by bylo, kdyby se ta ubohá žena probudila a spatřila ji tam. Přesto neodešla. To hrozné tělo – hrozné ve svém intimním potenciálu síly a pohybu – způsobilo, že Minna zůstala stát u postele jako přikovaná.

Celeste se nyní maličko pohnula, nejdříve rukama. Široké, tupé prsty se stočily, dlaně se trochu sevřely, jako kdyby držela nějaké maličké poraněné zvířátko. Pak se ruce pohnuly dlaněmi dolů k posteli a prsty stiskly sklady a vrásky na prostěradle. V obavě, že se žena probudí, chtěla Minna sáhnout a prsty

uklidnit, ale její vlastní prsty, celé její tělo, byly jako přimrzlé. Celeste se otočila na bok, prohnula záda a ruce se s tichým plesknutím sesunuly na široké, ploché břicho. Zprvu lehce a potom s větší vahou a silně si břicho podrbala bříšky prstů. Ruce se přesunuly do plochých prohlubní pánve a překulily se po uvolněné, mladé kůži. Zastavily se na bocích, odtáhly se, stočily se pod stehna – výš, pod hýždě, nahoru ke kříži. Celeste se nadzvedla, znovu vyklenula záda, výš. Silné svaly na krku se napjaly a zčervenaly námahou a její ústa – před chvílí uvolněná – se v koutcích stočila do nevědomého úsměvu. Otevřela oči, zamrkala, ale nic neviděla (Minna nezahlédla nic jiného než bělmo) a pak se její oči znovu zavřely. Celé tělo, nyní uvolněné, jako by se hluboce ponořilo do postele a do opravdovějšího spánku. Dlouhé ruce nehybně spočívaly lehce na vnitřní straně stehien.

Minna vycouvala z výklenku, všimla si stolní lampičky a zhasla ji. Pak odešla a dala si záležet, aby za ní nebouchly dveře.

Vrátila se do svého pokoje, kde se na ni ze stolu usmívaly zářivé plechovky s exotickými potravinami. Minna se posadila a dívala se na ně. Cítila se podivně vyčerpaná. Bylo by tak pěkné, kdyby se k ní paní Elwoodová a Celeste připojily a sledovaly s ní film – a vybraně si pochutnaly na obsahu veselých konzerv. Ale neměla by pro všechny dostatek vidliček na předkrm. Dokonce i kdyby přišla paní Elwoodová sama, neměla by pro ni vidličku – a, pomyslela si Minna, nemám ani otvírák na konzervy. Měla by také paní Elwoodové říci o tom filmu, ale znovu pocítila podivnou únavu a zůstala sedět, kde byla. Celeste, přemýšlela Minna, určitě vypadá mnohem mladší než na jednačtyřicet. Samozřejmě, bylo špatné světlo a ve spánku jsou vrásky vždycky zjemnělé a vyhlazené. Ale nespala doopravdy. Minně to nepřipadalo úplně jako spánek. A jaké měla černé vlasy! Možná byly obarvené. Chudák, musela určitě být velmi unavená, nebo nešťastná. Minna se přesto nemohla zbavit jistých rozpaků! Bylo to jako číst jednu z těch autobiografií. Rozpaky byly pro Minnu pocitem, který cítila často vůči jiným, ale téměř nikdy vůči sobě samé. Nepřipadalo jí, že existují různé druhy rozpaků a stupeň Minniných rozpaků se dal měřit pouze podle toho, jak dlouho pocit trval.

Ještě musela celou řadu věcí udělat, a tak bude nejlíp, když se do toho pustí hned. Nejdřív paní Elwoodová a ten film. Další vidlička a otvírák na konzervy. Zeptá se paní Elwoodové na to děvče, na Drahou, a zjistí, jak se jmenuje. Ale paní Elwoodová se jí určitě zeptá na Celeste. Byla se s ní seznámit? A co asi řekne? No ano, šla se s ní seznámit, ale ta ubohá žena spala. Pak se Celeste dozví, že u ní byla. A ta stolní lampa, neměla ji zhasínat! Měla nechat všechno, jak bylo. Na okamžik ji napadlo, že by se měla vrátit do Celestina pokoje a lampu rozsvítit. Pak si pomyslela, že to je nesmysl. Celeste přece spala – ve spánku si neuvědomovala nic z toho, co Minna viděla. Kromě toho, samozřejmě, že byla nahá, a to určitě věděla. No a co? Celeste by to bylo jedno. A Minna si náhle uvědomila, že si myslí, že už Celeste zná, a ta myšlenka jí nešla z hlavy. Připadalo jí, že ji skutečně zná, a jak hloupé to je. Někoho znát byla pro Minnu záležitost dlouhého, pomalého seznamování. Tak například to děvče, s nímž strávila tak nádherné odpoledne – přece ji vůbec neznala.

Minnu znovu vesele pozdravily konzervy na stole. Ale také se dostavila ta podivná únava. Jestli paní Elwoodové o tom filmu nepoví, může jít hned spát. Bude muset samozřejmě dát na dveře cedulku, aby to věděla děvčata. Dnes žádné zprávy. Ale myšlenka na postel se nezdála být to nejlepší na její únavu. Jít spát vlastně nepřipadalo v úvahu. Paní Elwoodová má filmy s Alekem Guinessesem tak ráda. Jak mě mohlo něco takového napadnout? pomyslela si Minna. Podívala se znovu na konzervy a na cizosti malých barevných nálepek bylo něco, co ji odpuzovalo. Pak někdo zaklepal na dveře, dvakrát, a Minna se lekla – jako kdyby, napadlo ji, byla přistižena, že dělá něco špatného.

"Minno? Minno, jste tam?" Byla to paní Elwoodová. Otevřela dveře, velice pomalu, velice opatrně, a spatřila udivený obličej paní Elwoodové.

"Copak, Minno, vy už jste ležela?"

"Ale ne," zvolala Minna.

Paní Elwoodová vešla: "Bože, jakou tady máte tmu!" a Minna si všimla, že nerozsvítila stropní světlo. Měla rozsvícenou jenom stolní lampičku – jediný matný paprsek světla, který ozařoval nápadné potraviny.

"Ale, copak je tohle?" zeptala se paní Elwoodová a opatrně přistoupila ke stolu.

"Strávila jsem dnes krásné odpoledne," vysvětlovala Minna. "Potkala jsem ve městě jedno z děvčat a šly

jsme spolu do Cambridge na nákupy, pak na film a najedly jsme se v německé restauraci. Teprve před chvílí jsem se vrátila. Možná tak před dvaceti minutami."

"Řekla bych, že to bylo víc než před dvaceti," podotkla paní Elwoodová. "Viděla jsem vás obě přicházet."

"Hm, tak to jste ji viděla. Jak se jmenuje?"

"To jste s ní strávila celé odpoledne a nevíte, jak se jmenuje?"

"Měla bych to vědět, máte pravdu. Chodí se dívat na televizi. Jen mně připadalo hloupé se ptát."

"Bože, Minno!" podivila se paní Elwoodová. "To děvče je Molly Cabotová a zdá se, že tráví mnohem víc času nakupováním a chozením do biografu než učením."

"Chovala se ke mně velice mile," přiznala Minna. "Ani mě nenapadlo, že má školu. Je to tak milé děvče. Domnívala jsem se, že je jen opuštěná. Ale nemá žádné skutečné potíže, vidíte?"

"No, potíže," opakovala paní Elwoodová a otočila v ruce jednu z cizokrajných konzerviček, prozkoumala nálepku a s nesouhlasným zamračením plechovku postavila zpátky do řady. "Řekla bych, že potíže mít bude, jestli nezačne znovu chodit na vyučování."

"Ach, to je mi moc líto," povzdechla Minna. "Byla tak milá. Byl to moc hezký den."

"No," dodala paní Elwoodová přísně, "snad se ještě vzpomátuje."

Minna přikývla. Mrzelo ji, že nemůže pomoci. Paní Elwoodová stále hleděla na konzervy a Minna doufala, že si nevšimne extravagantní vidličky na předkrm.

Paní Elwoodová zvedla baculatou rukou další z konzerv a zeptala se: "Co v těch věcech je?"

"Jsou to lahůdky z cizích zemí. Molly říkala, že jsou moc dobré."

"To já bych nekoupila nic, o čem nevím, co to je," prohlásila paní Elwoodová. "Bože, mohlo by to být nečisté! Mohlo by to být z Itálie, nebo z nějaké takové země."

"Ach, mně připadaly rozkošné," namítla Minna a zdálo se jí, že předešlé vyčerpání ochromilo celé její tělo i jazyk. "Byl to příjemný způsob, jak strávit odpoledne," zamumlala a v jejím hlase se objevilo něco zahořklého a překvapilo ji to. Překvapilo to i paní Elwoodovou a v pokojíku zavládlo znepokojivé mlčení.

"Myslím, že jste velmi unavená," rozhodla paní Elwoodová. "Dám na dveře cedulku pro děvčata a vy jděte spát." Autorita v hlase paní Elwoodové Minně v jejím vyčerpání vyhovovala a umožňovala, že nemusela zbytečně protestovat. Dokonce se ani nezmínila o filmu s Alekem Guinnessem.

Ve spánku ji ale trápily nejasné, tajuplné přízraky přerušované občasnými škrábavými zvuky na chodbě koleje – pravděpodobně šustění dívek, které se přicházely podívat na zprávy a udivila je cedulka na dveřích.

Jednou si Minna byla jistá, že v pokoji je Celeste, stále ještě strašlivě nahá a mohutná, obklopená groteskními zakrslíky – jako kdyby se mlhavě vynořili děsiví hadí muži a rybí panny a nelidští předpotopní korýši z Breughelova nebo Boschova obrazu. Pak se Minna probudila, na bocích pocítila teplou váhu svých unavených rukou a její vlastní dotek ji odpuzoval. Znovu si lehla, ruce odtáhla až k okrajům postele a prsty stočila pod matraci, jako kdyby byla připoutána na mučidla. Kdyby bývala snědla jednu z těch divných potravin, což neudělala, byla by své noční můry připisovala tomu. Ale takto jí její neklidný spánek nutně připadal trochu jako záhada.

Jestliže se Minně občas vracely záchvěvy rozpaků, nějaké trvalé výhrady vůči Celeste, nic takového nebylo vůbec vidět. Jestliže Celeste záviděla její vstřícnost – její okamžitou důvěrnost s děvčaty, s mrzoutským Flynnem, a obzvláště s Angelem – nebyla si takové závisti vědoma. Vlastně až po několika týdnech po té první hrozné noci si Minna vzpomněla, že se jí paní Elwoodová dokonce ani nezeptala, jestli se byla s Celeste seznámit. Minna měla rovněž příležitost víc se vídat s Molly Cabotovou, cítila jako svou povinnost se o ni nějakým nenápadným způsobem mateřsky starat. Ale smysl pro povinnost nijak Minně neubral dřívější radost z Mollyiny společnosti. Nesmělá, tajnůstkářská uzavřenost dní strávených s Molly ji těšila. Oč se stýkala víc s Molly, o to se méně stýkala s Angelem – ne že by se o něho přestávala obávat. Angelovi se Celeste "moc líbila", jak kdysi řekla paní Elwoodová. Nosil jí květiny – drahé, nápadné a nevkusné květiny, které nemohl ukrást v parku, ale musel kupovat. A Celeste si získávala další, méně otevřený obdiv. O sobotách si děvčata směla přivádět do jídelny na oběd své víkendové chlapce a ti si Celeste samozřejmě povšimli. Pohledy, které na ni chlapci vrhali, byly jen zřídka

náhodné. Byly to pronikavé, těžké pohledy, jakými Celeste, když měla odvrácenou hlavu, pozoroval Flynn, který ji podmračeně sledoval kradmo přes pult za nejrůznějšími hrnci. Jestli si o tom Minna vůbec něco myslela, považovala to od Flynnna za poněkud nevhodné a od chlapců za vysloveně hrubé. Dělal-li jí starosti obdiv Angelův, nepovažovala ho za nic jiného než za další příklad Angelova tragického ohrožování sebe sama. Angela zaručeně nijak neohrožovala Celeste. Angelo, jako vždycky, prostě ohrožoval jen sám sebe.

Minna s Celeste dokonale vycházela. Ta se tu za dva měsíce cítila jako doma, byla veselá, trochu nevázaná, vždycky milá. Na děvčata evidentně dělal dojem její, jak říkala Molly, "modiglianovský vzhled" (nebo na něj žárlila) a Flynnna jeho podmračené pohledy podle všeho velice těšily. Paní Elwoodová si myslela, že Celeste je okouzlující, třebaže trochu vyzývavá. Minna ji měla ráda.

V červnu, když zbývalo již jen pár hodin pravidelného vyučování, si Celeste koupila staré auto – otlučený pozůstatek bostonské dopravy. Jednou odvezla Minnu a Molly Cabotovou do Cambridge na odpolední nákupy. Auto bylo cítit krémem na opalování a cigaretami a – povšimla si Minna – podivnou, těžkou vůni pižma, připomínající vůni přikrytého nábytku v neuklizených starých domech během léta. Vonělo to silně jako káva. Celesta řídila jako muž, s jednou paží ven z okénka a silnými klouby na volantu, s potěšením řadila ze dvojky na trojku a s chutí závodila s taxíky. Auto se namáhavě dralo kupředu a při náhlém zrychlení se rozklepalo. Celeste vysvětlila, že je ucpaný nebo špatně seřízený karburátor. Minna a Molly zaražené a s respektem přikývly. Celeste trávila volné dny na Revere Beach a hodně se opálila, ale stěžovala si, že voda je "jako chcanky". Byla to svěží a aktivní část roku.

Červen přinesl děvčatům jistou netrpělivost a pro Flynnna znamenal důvod k rozčilování, protože se vždycky hodně potil, ale podle všeho trpěl tímto problémem nejtíživěji během bostonských brzy začínajících a dlouhých letních veder. Minna si na vedro docela zvykla, příliš jí nevadilo a všimla si, že se již potí jen málokdy. Angelo byl samozřejmě vždycky bledý a nepotil se, jeho obličej i tělo byly naprosto imunní vůči jakékoli sezoně. Celeste vypadala vlhce rozežrátá.

Červen znamenal téměř konec roku, kdy dívky byly veselejší a objevovaly se mnohem častěji v hezké společnosti, kdy jídelna o víkendech připomínala rušný a přehnaně střežený večírek. Za chvíli budou na letní sezonu na koleji jiná děvčata a letní období bývalo stejně jiné, lehčí, žoviálnější – a z hlediska kuchyně – lidé jedli méně. Nyní se bralo všechno trochu uvolněněji. Angelo při předávání mohutného pugetu požádal Celestu, aby s ním šla do biografu. Jejich hlavy na sebe pracně pokukovaly přes kytici, Angelo dychtiv slyšet odpověď a Celesta pobaveně, nejen nad velikostí kytice, ale i nad Angelovou žádostí.

"Na jaký film, Angelo?" zeptala se svými širokými, velkými ústy, s bohatstvím silných zdravých zubů.

"Prostě nějaký. Budeme muset najít nějaký blízko. Nemám auto."

"Takže můžeme jet někdy mým," navrhla Celeste. A pak s pohledem na neuvěřitelnou kytici dodala:

"Kam proboha dáme tohle? – Na okno, aby to nepřekáželo Flynnnovi? Mám ráda květiny v okně."

A Angelo dupkal nachystat místo na parapetu. Flynnův slídívý pohled odněkud zpoza páry se zastavil na Celestiných dlouhých bocích a silných nohou – jejím širokém, vyšpuleném zadečku napínajícím se pod vahou krokusů a anonymní zeleně, větviček bezu a zavřených poupat.

V poslední pátek školního roku, o posledním víkendu před závěrečnými zkouškami, se večer přišlo na televizi dívat jenom pár děvčat. Dívky se pravděpodobně učily a ty, které ne, se raději rozhodly jít ven a opravdu se neučit (spíš než volit kompromis se zprávami). Toho odpoledne pršelo – deštěm, který jste mohli cítit, jak se odpařuje na cestičkách a ulice zanechává téměř suché – zůstalo jen pár vlahých kaluží a večerní vzduch připomínal vlhkou zatuchlost prádelny. Bylo vedro onoho smyslného, nenasytého druhu, jaký v představách lidí z Bostonu bývá na verandách jižanského statku, obklopených močály a doplněných o ženu, která se houpe nahá v závěsné houpačce.

Minna se cítila příjemně unavená. Seděla u okna s výhledem na kruhový příjezd před kolejí. Jednalo se o soukromou šterkovou příjezdovou cestu s vysokými obrubníky; z okna vypadala jako vytesaná, téměř vyleptaná mezi řadami jilmů, křovin a zeleného trávníku. Minna pozorovala Celeste, jak sedí s rukama v bok opřená o strom. Nohy měla natažené přímo před sebe, takže jí kotníky trčely přes obrubník do příjezdové cesty. Byla by to naprosto nevhodná pozice téměř pro každou ženu, ale odpočívající Celeste jí jaksi dodala určitý druh velkoleposti – poloopřená postava nevypadala přímo lenošivě, ale spíš jako

když se svévolně odmítá jakkoli pohnout. Byla poněkud provokativně oblečená. Svetřík až ke krku, bez rukávů, vytažený ze sukně, která byla zavinovací – takový ten druh, co má vždycky někde rozparek – a Celestin rozparek byl na boku a trochu vzadu na jejím pevném, oblém stehně. Mohla vypadat jako krásná čínská dáma vyhlížející unyle u nějakého klidného kanálu a čekající, aby pozdravila přijíždějící sampan, razící si cestu mezi eukalypty.

Děvčata zůstala po zprávách ještě na předpověď počasí, aby mohla sledovat elegantního mužička na meteorologické stanici letiště Logan, jak pracně vysvětluje složitou mapu. Víkendové plány děvčat evidentně odvisely od pěkného počasí, a tak tam byly všechny, Minna stále ještě u okna, Celeste u stromu, když na příjezdovou cestu elegantně zahnul do pravého úhlu motocykl s nádrží nalakovanou na zeleno, v náklonu objel kruhový příjezd a zastavil (jen s malým smykem) před kolejí. Motocyklista byl mladík, velmi opálený a velmi blond, s podivuhodně dětským obličejem. Ramena měl téměř špičatá a hlava se zdála na jeho postavu příliš malá. Dlouhé štíhlé paže a nohy, na těle vypasovaný běžový letní oblek, z jehož náprsní kapsy okázale vyčníval pestrý hedvábný kapesník. Neměl kravatu, jen bílou košili rozhalenou u krku. Jeho pasažérkou byla Molly Cabotová. Molly svižně sklouzla z motocyklu u obrubníku a pak čekala, až řidič sleze ze svého stroje, což provedl poměrně ztuhle a pomalu. Vydal se s Molly do vstupní haly koleje a krácel stoicky způsobem raněného atleta. Minna se otočila, aby se podívala, jak pokročilo počasí, a spatřila, že se všechny dívky nahnuly okolo ní k oknu.

"Tak s ním opravdu měla rande!" vydechlo jedno z děvčat.

"Ted' to budeme poslouchat pořád dokola," dodala jiná.

Všechny se tiše rozestavěly nebo nahnuly, aby viděly z okna, a čekaly, až se motocyklista znovu objeví. Nebyl uvnitř dlouho, a když vyšel ven, rozhlížel se kolem dokola a pohrával si se šrouby na motocyklu. Jeho pohyby se zdály uspěchané a nevypadalo to, že chce skutečně něco opravovat. Byly to pohyby člověka, který si je vědom, že je pozorován. Vyšvihl se na sedadlo a kopnutím prudce nastartoval. Výbuch, který následoval po prvním zvuku sání, všechny u okna polekal. Upoutal dokonce i pozornost Celeste, která přestala odpočívat u stromu, posadila se a posunula se dál od obrubníku. Motocykl popojel po příjezdové cestě Celestíným směrem, a když byl jen malý kousek od ní, zasvítilo brzdové světlo, řídítka se stočila trochu do strany směrem k obrubníku, a jakmile stroj zastavil, dal řidič pravou nohu na zem. Pak se v sedle narovnal a vedl motorku směrem k místu, kde seděla Celeste. Jedno z děvčat odešlo od okna, vypnulo televizi a pak se rychle vrátilo na své místo v hloučku. Nikdo neslyšel, co chlapec říká, protože nechal motor běžet. Zdálo se, že Celeste neříká nic. Jen se usmívala a bedlivě si motocykl i chlapce prohlížela. Pak vstala, postavila se před motorku, dvakrát nebo třikrát přejela rukou před předním světlem, dotkla se ciferníku jednoho z přístrojů na řídítkách a od chlapce a jeho stroje poodstoupila. Jak se zdálo z pohledu z okna – ještě jednou vše, co viděla, zhodnotila pohledem. V tu chvíli, tak se to alespoň jeví divačkám u okna, Molly Cabotová jednou zaklepala na dveře Minnina pokoje, vstoupila a oznámila: "Senzace!" Všechny vstaly a snažily se něco dělat, jedno z děvčat s rozpakami přistoupilo k televizi, ale Molly šla rovnou k oknu, vyhlédla na příjezdovou cestu a zeptala se: "Už odjel?" Přišla právě včas, aby viděla jak Celeste podává motocyklistovi ruku a šikovně nasedá za něj – na svou váhu to vykonala s překvapivou mrštností. Trochu jí dělala potíž sukně, musela si ji stočit tak, aby rozparek měla přímo vzadu za sebou. Pak stiskla sedadlo a řidiče svými dlouhými nohama, dlouhé ruce obtočila úplně kolem něho – hlavu měla o necelých deset centimetrů výš než on a její záda a ramena se zdály širší a silnější než jeho. Motocyklista přesunul veškerou svou váhu na levou nohu a trochu s obtížemi se pravou nohou odrazil. Pomalu se rozjeli, na konci příjezdové cesty se poněkud nahnuli a pak, jakmile se zbavili štěrku, se s nepatrným vybočením zadního kola motorka zařadila do provozu na široké silnici. Z okna mohly dívky sledovat zvuk řazení na první tři rychlosti. Pak motorka i jezdcí buď při té rychlosti zůstali, nebo se zvuk motorky divákům u okna ztratil mezi občasným troubením klaksonů a ostatními zvuky nočního dopravního provozu.

"Ten hajzlík," ucedila Molly Cabotová chladně, analyticky – a podle obličejů ostatních děvčat tak, jak se očekávalo.

"Možná ji jenom vzal projet okolo bloku," navrhl někdo nepříliš přesvědčivě, dokonce ani ne s přílišnou nadějí.

"Jistě," přisvědčila Molly, otočila se od okna a vykráčela z pokoje.

Všechna ostatní děvčata se vrátila k oknu. Seděla tam dalších dvacet minut a jen se dívala do noci. "Teď už je určitě čas na film," ozvala se nakonec Minna. "Chcete tady někdo zůstat a dívat se se mnou?" Najednou z toho byl večer, který podle jejího názoru vyžadoval něco výjimečného, a tak si řekla, že se dopustí té extravagance a všechny je pozve, aby tu zůstaly na film. Kdyby přišla paní Elwoodová, což by mohla, nebude jí to po chuti, a s Minnou si o tom promluví, až děvčata odejdou. "Proč ne?" zeptal se někdo.

Film, jako kdyby věci nebyly dost zlé už samy o sobě, byl starý muzikál. Děvčata tvrdě zkritizovala každou novou scénu i písničku. Během reklam si chodila sedat k oknu, a kdykoli se na ulici ozval nějaký nadějný zvuk, odbíhala k oknu také, bez ohledu na to, jak hrozná písnička zrovna ve filmu běžela. Když film skončil, nechtělo se děvčatům odcházet (některá z nich měla pokoje, které neměly okna na příjezdovou cestu) a zdálo se, že jsou tvrdě odhodlána držet hlídku celou noc. Minna se zdvořile, nesměle zeptala, jestli může jít spát, a děvčata se vyhnula s nevrlým remcáním na chodbu. Nevypadalo to, že mají vztek na Celeste, nebo se zlobí, protože soucítí s Molly. Právě naopak, Minně se zdálo, že jsou téměř ráda, byla nepochybně vzrušená. Jejich rozladění pramenilo z pocitu, že byly hanebně podvedené, protože nemohou vidět vyvrcholení představení. Budou vzhůru celou noc, pomyslela si Minna. To je hrozné.

Ale i Minna sama čekala. Občas si u okna zdřímla a pokaždé se s trhnutím probudila – při pomyšlení, že by ji tam mohl někdo vidět, jak se dívá, se styděla. Šla si lehnout až po třetí hodině, ale nespala dobře. Byla příliš unavená, aby vstávala při každém zvuku, ale napjatě všechny poslouchala. Konečně ji probudil zvuk, který neomylně vydávala motorka, nebo alespoň nějaká motorka. Zastavila na konci příjezdové cesty, ještě venku na ulici, to Minna poznala, a motor zůstal běžet. Protivně tam vrčel a vydával legrační, únavné zvuky. Pak slyšela, jak odjíždí, zaslechla, jak znovu postupně třikrát řadí, a ztratil se jí stejně, jako se předtím ztratil všem, o několik bloků, nebo dokonce kilometrů dál. Teď sledovala zvuky na příjezdové cestě, slabé chřoupavé zvuky, jaké na ní vydávají došlapující nohy. Slyšela lehké praskání a chrastění kamínků, šoupání nohou a kamínků na betonových schodech. Slyšela otevírat venkovní dveře, hlavní dveře (s hrozným napětím přemýšlela, zda nebudou třeba zavřené) a pak o něco později zaslechla dveře na konci chodby. V jejím pokoji bylo světlo a viděla, že je téměř pět hodin. Angelo a Flynn brzy budou v kuchyni, možná tam už jsou. Pak uslyšela, jak se otevírají na chodbě jiné dveře, a spěšné bosé kroky děvčat pobíhajících z pokoje do pokoje. Slyšela šepot a pak usnula. V sobotu ráno padal déšť. Mírný, nedostatečný letní déšť, který nedělal nic jiného, než že zamlžil okna a na horních rtech všech lidí zanechával malé korálky potu. Pokud šlo o vliv deště na teplotu a na Flynnovu náladu, mohlo stejně tak svítit oslňující sluníčko. Krátce před obědem Flynn poznamenal, že tak málo lidí u snídaně nebylo od prosincové epidemie chřipky. Vždycky ho rozčilovalo, když připravil spoustu jídla a nebyl, kdo by ho snědl. Také ho trápil polední jídelníček, zlobil se, že mají ještě servírovat polévku, když je tak zatracené vedro (nikdo s tou polévkou stejně nedělá nic jiného, než že ji vylévá). Navzdory počasí byla v jídelně spousta chlapců a rodičů. Minně vždycky připadalo divné, že všichni trávili celý rok povídáním o závěrečných zkouškách a přitom víkend před zkouškami patřil vždycky k nejrozsáhlejším. Minna toho rána Celeste dost pečlivě sledovala a toužila jí něco říct, třebaže ji ani v nejmenším nenapadlo, co by vlastně chtěla říkat. Nebyla to samozřejmě chyba Celesty, ale Minna si musela přiznat, že se Celeste nejeví příliš dobře. Bylo to jen smutné, protože to všichni museli vidět a muselo se jich to dotknout, nebo je to rozzlobilo. A nic moc se k tomu říci nedalo. Minnou projel podivný nepříjemný pocit – živá vzpomínka na pronikavou vůni, hutnou a silnou jako káva, která rychle vyprchala.

Musel se připravit oběd. Většina dívek zaplnila jídelnu dřív, než byla na všech stolech polévka. Angelo pozoroval smutně vadnoucí květiny na parapetech oken a dostával od Flynny vzteklé rozkazy, aby dokončil servírování polévky. Celeste neustále roznášela tácy s bramborovým salátem a mísy s polévkou. Pokaždé, když se vrátila z jídelny do kuchyně, si důkladně potáhla z cigarety, kterou během roznášení nechávala ležet na pultu v kuchyni. Minna úhledně aranžovala hlávkový salát do pěkného vzoru okolo okraje mis a dávala si pozor, aby pod bramborami ukryla povadlé a zahnědlé části.

Celeste si právě dávala poslední šluk ze své cigarety, když hliníkové dveře od kuchyně rozrazil Molly Cabotová. Vstoupila dovnitř, kousala si rty a nechala za sebou s houpnutím zabouchnout dveře. Angelo s

rukama plnýma květin se ohlédl, aby se podíval, kdo vešel. Flynn lhostejně zíral. Minna cítila, jak jí mohutná tíže stlačuje bránici, nahoru, dolů – nedalo se říct, odkud se ta tíže bere. Rozrušená malá Molly Cabotová postoupila od dveří trochu kupředu. S bolestivě přivřenýma očima se zahleděla na Celeste pohledem, který se snažil vysokou, klidnou ženu zastrašit.

"Ty děvko, ty kurvo!" vykřikla Molly. Hlas měla ostrý a tichý, asi jako když kávová lžička zavadí o talířek. "Ty špinavá děvko!"

Celesta se jen dívala, mírně se usmívala – tázavá, stále udivená tvář, vyzývající Molly, aby laskavě pokračovala.

Molly nabyla jisté rovnováhy, cvičeného sebeovládání onoho druhu, jaký se doporučuje v hodinách pro začátečníky rétoriky, a vyprskla: "Nesnížím se natolik, abych s tebou soutěžila na tvé úrovni!" Neznělo to povýšeně, stále to byla lžička na talířku.

"Molly, drahá, nech toho," zasáhla Minna. A Molly, aniž by přestala upírat pohled na Celeste, nesměle ustoupila dozadu, rukou hmatala po klice, a když svou vahou dolehla na dveře, ještě couvla a zády si je otevřela – kolem vlastní osy vypadla z kuchyně. Dveře se znovu zhouply, tentokrát s sebou již žádný další otřes nepřinesly, a než se konečně se zaskřípnutím zabouchly, ještě dvakrát se zahoupaly. Minna se omluvně podívala na Celeste. "Celeste, drahá," začala, ale Celeste se k ní otočila se stejným pronikavým klidem, se stejným tázavým obličejem, jakým se předtím dívala na Molly.

"To je v pořádku, Minno," řekla konejšivým hlasem, jako kdyby mluvila k dítěti.

Minna potřásla hlavou a zadívala se jinam. Zdálo se, že se každou chvilku rozpláče. Pak Flynn hlučně udeřil do hliníkových polic a zařval: "Pane Bože! Oč jde?"

Dlouhou chvíli všichni mlčeli, a vtom tu byl Angelo – s podivně strojeným vztekem, který nikdy nemohl být jeho vlastní, ale napodoboval bezpočet špatných filmů a školních představení, – vykročil nešikovně do středu kuchyně a trochu zavrával, jak mrštil své povadlé květiny na podlahu. "Kdo si myslí, že je?" vykřikl. "S kým si myslí, že mluví? Kdo vlastně je?"

"Je to jen holka, která si myslí, že jsem jí ukradla chlapce," podotkla Celeste. "Jeli jsme se včera večer projet, poté, co ji sem přivezl zpátky."

"Ale tohle nesmí říkat!" křikl Angelo a Minna spatřila, že věčně bledý Angelův obličej celý zrudl.

"Mám dceru v jejím věku," prohlásil Flynn. "Kdyby někdy něco podobného řekla, vymyl bych jí pusou mýdlem."

"To je opravdu dobré, Flynnne," odsekla Celeste. "To je opravdu dobré od někoho takového, jako jste vy. Proč prostě nedržíte hubu?"

Ale Angelo, měli to vědět, konečně potkal svůj temný, nelogický osud, který u něho mohli všichni předpokládat. Rukama učinil pár rychlých, skrytých pohybů a vydal se k hliníkovým dveřím – jako někdo, kdo spatřil příznak svých vlastních možností, jenž mu kývá a prosí ho, aby ho následoval. Byl pryč, než se někdo z nich zmohl na slovo, dokonce dřív, než se dokázali pohnout, a zanechal kuchyni v mrtvém tichu.

Pak Flynn konstatoval: "Vzal ze dřezu louhové mýdlo. Vzal si ho s sebou!" Celeste vyrazila rychleji než Flynn s Minnou, běžela před nimi a lítačkami vyběhla ven.

Jídlna byla přecpána lidmi, ale velmi tichá. Občasné cinknutí ledové kostky v čaji, nervózní skřípání židlí. Paní Elwoodová seděla v čele stolu, obklopená naparáděnými rodiči a dětmi s ubrousky zastrčenými za límečky. Minna se bezmocně zadívala na paní Elwoodovou, jejíž brada se cukala v nepravidelných křečích. Angelo stál v uličce mezi dvěma řadami stolů na vzdáleném konci jídelny, v pravé ruce žlutozelené louhové mýdlo. Držel ho, jako kdyby bylo neobyčejně těžké, nebo nebezpečné, jako kouli na vrh či granát. Stál jako Odysseus vracející se k Penelopě, vracející se vyhodit z domu zástup nápadníků, aby je všechny pobil a s'al, vracející se rozzuřený páchat velké násilí. Molly Cabotová zírala do své polévky a vztekle počítala nudle nebo rýži. Angelo se nakláněl nad stůl, až měl nos téměř v jejích vlasech. "Musíte se slečně Celeste omluvit, děvče," nařídil tiše. "Musíte vstát a udělat to teď hned."

Molly nevzhledla od polévky. "Ne, Angelo," špitla a pak velmi potichu dodala: "Vraťte se zpátky do kuchyně. Teď hned."

Angelo přiložil ruku na okraj Mollyina talíře s polévkou, dlaní vzhůru, a do polévky nechal sklouznout kostku mýdla.

"Hned teď," poručil Angelo tiše. "Omluvíte se, nebo si vymyjete pus, důkladně."

Molly odstrčila židli od stolu a začala vstávat, ale Angelo ji chytil za ramena, přitáhl ji přes stůl k sobě a začal jí silou sklánět hlavu dolů do talíře s polévkou. Dívka sedící vedle Molly zaječela – jeden pronikavý, zbytečný výkřik – a Angelo přiložil hlavu k Mollyině týlu a vrazil jí hlavu do polévky. Rychle ji namočil, jen jednou, a pak ji chytil za rameno, táhl ji k sobě a pravou rukou lovil mýdlo. Přes uličku od Mollyina stolu seděl nějaký chlapec. Vyskočil a vykřikl: "Hej!" Ale Celeste byla první, kdo se k Angelovi dostal. Uchopila ho okolo pasu, zvedla z podlahy a uvolnila Molly z jeho sevření. Pak se ho pokusila zvednout za boky a odnést uličkou mezi stoly do kuchyně. Ale Angelo se jí vykroutil, přímo před mrzoutského Flynna. Flynn Angela sevřel ve svém medvědího objetí a všichni slyšeli, jak v Angelovi hrklo. Flynn se poklidně otočil, přehnul Angelovo hubené tělo ostře v pase a odnášel ho do kuchyně. Celeste běžela před nimi, byla první u dveří a přidržela je otevřené. Angelo kopal a škrábal, máchal kolem sebe rukama a snažil se zjistit, kam se poděla Molly. "Ty děvko!" ječel přidušeně vysokým sopránem. A pak prošli dveřmi – Angelo se zuřivě rozhlížel Flynnovi přes ramena – Celeste spěchala za nimi a dveře se s houpnutím přibouchly.

Minna zachytila pohledem Molly Cabotovou, jak opouští jídelnu s ubrouskem přes obličej a s blůzou pobryndanou polévkou, přilepenou na ptáčí hrudník. Její opařená, uražená cudná prsa jako by při rozhodném odchodu ukazovala cestu. Pak si přitáhla Minnu za paži paní Elwoodová a důvěrně zašeptala: "Musím vědět, co se tady vlastně stalo. Co ho to popadlo? Musí okamžitě odejít. Okamžitě!"

V kuchyni seděl na podlaze rozčilený Angelo a opíral se o hliníkovou skříňku. Flynn mu drsně otíral mokrým ručníkem pus. Angelo pobryndaný polévkou krvácel z úst, byl celý zhroucený a krev mu pomalu stékala po bradě. Nařikal vysokým, skuhravým hláskem – nářkem opuštěného psa – a měl zavřené oči.

"Co jste mu to udělal?" zeptala se Celeste Flynna.

"Musel se kousnout do jazyka," zamumlal Flynn.

"Kousnul, kousnul," přisvědčil Angelo hlasem udušeným ručníkem, který mu Flynn tiskl na ústa.

"Prokristapána, ten hloupý Talián," zavrčel Flynn.

Celesta sebrala Flynnovi ručník a odstrčila ho od Angela. "Nechte mě, já to udělám," řekla. "Vždyť mu rozmaširujete celý obličej."

"Měl jsem ji uhodit," zblekotal Angelo. "Měl jsem jí jednu pořádnou vrazit."

"Prokristapána, jen si ho poslechněte!" zařval Flynn.

"Mlčte, Flynn, okřikla ho Celesta.

Minna až doposud mlčela, zalezlá v koutě kuchyně. "Bude muset odejít. Paní Elwoodová řekla, že bude muset okamžitě odejít," oznámila teď.

"Prokristapána, co bude dělat?" zeptal se Flynn. "Kam může sakra jít?"

"O mě se nestarejte," zamrkal Angelo a usmál se na Celeste. Klekla si před něho, donutila ho otevřít pus tak, aby mu mohla prohlédnout jazyk. Z kapsy u šatů vytáhla čistý kapesník a jemně se jím jazyka dotkla, pak mu pus něžně zavřela, uchopila ho za ruku a přiměla ho, aby si mokrý ručník přidržoval u úst. Angelo znovu zavřel oči, sesunul se kupředu a hlavou se opřel o Celestino rameno. Celeste si sedla na kotníky, jednou mohutnou rukou Angela objala a pomalu ho houpala sem tam, až se jí stulil do klubička na prsou. Znovu se ozvalo jeho podivné kvílení, jenom se teď víc podobalo zpěvu.

"Zamknu dveře, aby sem nikdo nemohl přijít," navrhl Flynn.

Minna s tupou bolestí v krku, předehtou k velkému pláči a žalu, přihlížela. S bolestí přicházel i chlad v rukou a nohou. Byla to nenávist – což je zvláštní, pomyslela si – nenávist k Angelově majitelce, Celeste, jeho únoskyni, která ho teď držela, jako kdyby to byl divoký králík chycený do pastí. Uklidnila ho, určitě ho zkrátí. Angelo byl poslušně její mazlíček a její dítě, její svěřenec – posedlý tímto mohutným, smyslným tělem, které bude od nynějška už navždy jeho velkolepým nedosažitelným cílem. A nebude si dokonce ani vědom toho, co ho k ní poutá.

"Angelo," zašeptala Celeste, "můj švagr má v Maine penzion. Je tam moc hezky, u moře, a bude tam pro tebe práce – budeš tam bydlet zadarmo. V zimě je tam klid, jenom odmetání čistého sněhu a věci na opravu. V létě si přijíždějí zaplavat a zaplachtit turisté. Jsou tam lodi a pláže a moji rodinu budeš mít rád."

"Ne," namítla Minna. "Je to moc daleko. Jak by se tam dostal?"

"Odvezu ho tam sama," oznámila jí Celeste. "Odvezu ho tam dneska večer. Vynechám jen jeden den, jen zítřek."

"Nikdy nebyl mimo Boston," pokračovala Minna. "Nebude se mu to líbit."

"Samozřejmě že se mu to bude líbit!" křikl Flynn. "Bude to skvělé."

"Celeste?" zeptal se Angelo. "Budeš tam ty?"

"O víkendech, v létě," slíbila. "A o všech dovolených."

"Jak se to tam jmenuje?" zeptal se jí Angelo. Posadil se, opřel se o skříňku v pultu a rukama se dotkl jejích vlasů. Udivenýma, zbožňujícíma očima bloudil od jejích hustých, černých vlasů na velký kostnatý obličej a široká ústa.

"Jmenuje se to Heron's Neck," odpověděla mu Celesta. "Všichni jsou velice přátelští. Se všemi se hned seznámíš."

"Vsadím se, že se ti tam bude líbit, Angelo," vykřikl Flynn.

"Dnes večer vyjedeme," nabídla Celesta. "Jakmile naložíme tvoje věci do auta, vyrazíme."

"To nemůžete," protestovala Minna. "Nemůžete ho tam vézt."

"Zamešká jen jeden den!" vykřikl Flynn. "Prokristapána, Minno, co je jeden den?"

Minna si přejela rukou přes obličej, pudr měla mokrá a v koutcích očí se tvořily žmolky. Pohlédla na Celestu.

"Nemůžete si vzít volno," oznámila jí Minna. "Je to rušný den v roce."

"Prokrista!" zařval Flynn. "Promluvte si o tom s paní Elwoodovou!"

"Za kuchyni zodpovídám já!" vykřikla Minna. "Postarala jsem se, aby ji přijali, a postarám se i o tohle." Flynn se vyhnul Minninu pohledu a v kuchyni zavládlo ticho.

"Co kdybych prostě s Angelem dnes večer odjela?" zeptala se Celeste.

"Pak jste odjela nadobro," konstatovala Minna.

"Posaďte Angela na autobus!" vykřikl Flynn. Na tvářích mu vystupovaly velké purpurové skvrny jako modřiny.

"Já tam nechci jet sám," zanařikal Angelo. "Nikoho neznám," dodal pokorně.

Znovu zavládlo ticho a tentokrát se Flynn vyhnul pohledu Celeste. Celeste měla sklopený zrak na svá kolena a pak se dotkla Angelovy vlhké hlavy.

"Vezmu tě tam hned," oznámila mu pomalu.

"Budeme tam spolu," přikývl rychle Angelo. "Ukážeš mi to tam."

"Tak to bude lepší," souhlasila Celeste. "Jednoduše to uděláme takhle."

"Měl bych se rozloučit s paní Elwoodovou," zaváhal Angelo.

"Co když jí jen pošleme pohled, až tam dojedeme," navrhla Celeste.

"Jo," přikývl Angelo. "A můžeme jeden také poslat Flynnovi a Minně. Jakou pohlednici chcete, Flynnne?"

"Možná nějakou s vodou a útesy," odpověděl tiše.

"S útesy, jo?" zeptal se Angelo Celeste.

"Jistě," přikývla.

"Jaký druh chcete vy, Minno?" zeptal se Angelo, ale ta od nich byla odvrácená. Ohýbala se, aby posbírala z podlahy květiny.

"Cokoli mi budete chtít poslat," odpověděla.

"Takže se pojd'me nachystat," vyzvala ho Celeste.

"Chcete vyjít druhými dveřmi?" zeptal se Flynn. "Nadýchat se čerstvého vzduchu." Otevřel dveře, které vedly na kolejni dvůr. Už nepršelo. Tráva zářila a bujaře voněla.

Když odešli a Flynn za nimi zavřel dveře, Minna poznamenala: "Bude tady hodně práce, když tu budeme jen dva, ale myslím, že to zvládneme."

"Určitě to zvládneme," souhlasil Flynn. Pak dodal: "To od vás bylo pěkně špinavé, co jste udělala."

"Je mi to líto, Flynnne," přiznala slabounkým, lámajícím se hlasem, a pak spatřila mísy s polévkou a mísy s bramborovým salátem. Proboha, pomyslela si, to tam celou tu dobu čekají? Ale když nakoukla do jídelny a s bázní se opřela o dveře, viděla, že všichni zmizeli. Paní Elwoodová je určitě musela poslat pryč.

"Nikdo už tam není," oznámila Flynnovi.

"Jen se podívejte na všechno to jídlo," povzdechl.

Před zprávami, před filmem. Minna sedí ve svém pokoji a čeká, až se konečně setmí. Na příjezdovou cestu a na jilmy dopadá jemné, šedavé světlo a Minna poslouchá, jestli neuslyší zvuky z Celestina pokoje – hlídá, zda na příjezdové cestě není Celestino auto. Určitě už museli odjet, myslí si. Pravděpodobně auto naložili někde jinde, Celeste na to určitě myslela. V Minnině pokoji je šero. Bledé podvečerní světlo dopadá na těch několik málo zářivých předmětů umístěných na Minnině pracovním stole a stolku u postele, na prádelníku a televizi, na konferenčním stolku. Nejnápadnější jsou nesněžené, neotevřené konzervy s cizími lahůdkami. Vidlička na předkrm odráží mdlé odlesky večerního světla zpět k Minně u okna. Ubohá Molly, přemýšlí Minna. Je to hrozné, že tu musí i nadále zůstat, přede všemi. A náhle pocítí stejnou sympatii sama k sobě. Ale je to jen prchavá lítost a za chvíli pocit uje vděčnost, že škola už tak brzy skončí.

Svítili pouliční lampy – školní areál jich lemuje celá řada – a dodávají jilmům a trávníku stejný třpyt, kterého si Minna povšimla minulou noc. Zas ta čínská krajina s kanálem, jen Celeste chybí. Minna odejde od okna, rozsvítí lampu na pracovním stole, mechanicky sáhne po knize. Pak sedí hluboko zabořená ve svém luxusním koženém křesle. Jenom sedí, nic neposlouchá, nic nečte, dokonce ani nepřemýšlí. Přišla o hračky svého unaveného mozku.

Její pozornost upoutá můra. Přiletěla odněkud, odněkud z bezpečí, aby se divoce třepotala okolo jediného světla v pokoji. Co to jen může být, že to přiláká mūru z bezpečí tmy do nebezpečí světla? Křídélka mūry se vzrušeně třepotají, tluče do horké žárovky – určitě se musí spálit. Nešikovně, bezstarostně v bezcílné posedlosti naráží do věcí. Minna na chvilku zauvažuje, že vstane a lampu zhasne, ale nemá chuť sedět ve tmě – nemá chuť najít noviny a mūru připlácnout. Sedí, stmívá se víc a víc, bzukot mūry ji stále víc uklidňuje a je příjemný. Minna si na chvilku poklidně zdřímne.

S trhnutím se probudí a myslí si, že nebdí – jen sní. Pak spatří vytrvalou mūru a ví, že skutečně nespí. Venku je teď už úplná tma a Minna slyší známé vytrvalé vrčení motocyklu. Vstane z křesla a z okna vidí tutéž temně zelenou motorku jako včera. Motocykl čeká na začátku příjezdové cesty. Jestliže přijel pro Molly, půjde dovnitř, pomyslí si Minna. Motocyklista se rozhlíží, přidává plyn a zase ho přiškrcuje, dívá se na hodinky a zavrtí se v sedle. Přijel pro Celeste, dovítí se Minna. Pozoruje ho dál a uvědomuje si, že ostatní okna okolo jejího jsou také otevřená a motocyklistu sledují i jiné oči. Z koleje nikdo nevychází. Minna slyší šepot přesouvající se od okna k oknu, jako když ptáci pátrají po místu, kudy vlézt dovnitř nebo ven. Motocyklista znovu přidá plyn, chvilku motorku nechává běžet naplno, pak plyn uškrtí a motor kolísavě běží naprázdno. Nic se neděje, jezdec se zavrtí v sedle trochu víc, opět se podívá na hodinky. Minna přemýšlí, zda děvčata vědí, že Celeste odešla. Samozřejmě. Děvčata vědí všechno. Některá z nich dokonce určitě věděla, že se motocyklista dneska vrátí, a ne pro Molly. Ale motocyklista je teď netrpělivý – možná vycítil, že Celeste nepřijde. Minna zatouží, aby mu mohla vidět do obličeje, ale je příliš velká tma. V jejím okně se odrážejí jen světlé blondáté vlasy, lesklá zelená nádrž motorky se tetelí jako voda a pak znovu sešlápnutí plynu, zadní kolo sklouzne na štěrku do strany, řev na silnici. Šeptající okna jsou nyní tichá, vyčkávají, až uslyší řazení prvních tří rychlostí. Každá rychlost jako by ujela delší vzdálenost než minulou noc.

Minna je teď sama s mūrou. Přemýšlí, zda děvčata přijdou na zprávy, zajímá ji, kolik je hodin. A pokud dívky přijdou, přijde Molly s nimi? Ach, Minna doufá, že ne, aspoň ne dnes večer. Mūra ji znovu uklidňuje, takže za jejího bzukotu usíná, nebo aspoň napůl. Než upadne do hlubšího spánku, napadne ji poslední zneklidňující myšlenka. Co vůbec řekne paní Elwoodové? Ale mūře se daří uklidnit dokonce i tuhle starost. Pokoj zaplaví šťastné, umouněné obličeje dětí jejího bratra a Angelo je někde mezi nimi. Motocykl přijíždí ještě jednou, zastavuje, vrčí, bláznivě se znovu vydává na cestu, doprovázen na své temné cestě chichotem okenních tabulek. Minna to však tentokrát neslyší. Spí – ukolébána bzučivou, hebkou hudbou mūry.

Brennbarovy bláboly

Můj manžel Ernst Brennbar se intenzivně věnoval druhému doutníku a třetímu koňaku. Do tváří mu

pomalou stoupala horká vlna. Jazyk měl líný a velmi těžký. Věděl, že jestli co nevidět nepromluví, poklesne mu brada a z úst mu vyjde řihnutí – ne-li něco horšího. Žaludek ho tížil jako špatné svědomí a on si vzpomněl na Braunenberger Juffer ročník 64, pozdní sběr, jenž doprovázel opulentní porci pstruha ? la Metternich. Rudé uši mu pulsovaly jako zřejmá připomínka láhve Pommard Rugiens ročník 61, kterou spláchl boeuf Crespi.

Pohlédl na mne přes vypleněnou tabuli, ale já jsem byla zabráná do konverzace o menšinách. Člověk, který ke mně mluvil, zřejmě patřil k jedné z nich. Rozhovoru byl bůhvíproč účasten i číšník – snad na důkaz bourání třídních bariér. Nebo proto, že jak člověk, který ke mně mluvil, tak číšník náleželi ke stejné menšině.

"O takových věcech nemůžete mít tušení," tvrdil mi ten člověk, ale já jsem zatím pozorovala skvrny vyrazující na manželově tváři, takže jsem ho příliš nevnímala.

"Ale ne," namítla jsem na svou obranu, "určitě si umím představit, jaké to muselo být."

"Představit!" zvolal ten člověk a zatahal číšníka za rukáv, jako by u něho hledal podporu. "Tohle byla skutečnost. Pouhá představa ve vás nedokáže vyvolat naše tehdejší pocity. Pro nás to byla každodenní realita!"

Číšník dospěl k závěru, že by měl přisvědčit.

Náhle promluvila dáma sedící vedle Brennbara: "Ženy se s takovým problémem musejí vyrovnávat odjakživa – musíme mu čelit dodnes."

"Ano," přisvědčila jsem rychle a otočila jsem se k tomu člověku. "Vy mě například právě teď silně obtěžujete."

"Podívejte, náboženské pronásledování je ta nejhorší forma perzekuce," odpověděl a kvůli většímu důrazu škulbl číšníkovi rukou.

"To zkuste povídat černochům," řekla jsem.

"Nebo nějaké ženě," přidala se dáma sedící vedle Brennbara. "Mluvíte tak, jako byste měl monopol na mučednictví."

"Žvaníte tu všichni jako debilové," ozval se Brennbar, kterému se pomalu rozvázal ztuhlý jazyk. Všichni ustali v hovoru a upřeli na mého manžela pohledy, jaké lidé upírají na propálenou díru šířící se v drahém koberci.

"Miláčku," řekla jsem, "mluvíme o menšinách."

"A já snad nejsem menšina?" zeptal se Brennbar a nechal mě zmizet ve vířícím oblaku doutníkového kouře. Dámu po jeho boku to zřejmě popudilo. Bez obalu vybafla:

"Nevšimla jsem si, že byste byl černý. Nebo žena, nebo Žid. Nejste dokonce ani Ir nebo Ital, ani nic takového, nebo snad ano? Chci říct – Brennbar – co je to za jméno? Není německé?"

"Oui," ozval se číšník, "je německé, to já poznám."

Člověk, který mě do té doby s potěšením obtěžoval, prohlásil: "Němci – to je menšina jako vyšitá."

Ostatní se rozesmáli – já ne. Zнала jsem signály, podle nichž se dalo poznat, že manžel začíná ztrácet schopnost zdvořilé konverzace; kouř z doutníku, který mi vyfoukl do obličeje, svědčil o tom, že věci dost pokročily.

"Manžel pochází ze Středozápadu," podotkla jsem opatrně.

"Ale, vy jeden chudáčku!" ozvala se dáma vedle Brennbara. S bodrým výrazem soucitu mu položila ruku na rameno.

"Středozápad – to je příšerné," zamumlal někdo na vzdáleném konci stolu.

A člověk, který svíral číšníkovu ruku tak důrazně, jako by třímal detektor min, řekl: "Tomu říkám menšina!"

Celý stůl propukl v bouřlivý smích a já jsem jen pozorovala, jak manžel ztrácí další porci smyslu pro zdvořilou konverzaci: strojeně a se stnulým úsměvem do sebe obrátil třetí sklenku koňaku a nezemsky klidně si nalil čtvrtou.

Byla jsem plná k prasknutí, dokonce se mi zdálo, že mi na chvíli zmizela i rýha ve výstřihu, ale přesto jsem prohlásila: "Mám chuť na dezert. Dá si někdo z vás ještě něco?" Zatímco jsem se ptala, sledovala jsem manžela, který do sebe strojeně obrátil čtvrtý koňak a neuvěřitelně rozšafně si naléval pátý.

Číšník se rozpomněl na své povinnosti a rozběhl se pro jídelní lístky. A ten člověk, který se předtím snažil

nalézt v číšníkovi soukmenovce, pohlédl troufale na Brennbara a prohlásil s přemrštěnou blahosklonností: "Chtěl jsem jenom upozornit, že náboženské pronásledování, přinejmenším z historického hlediska, je často mnohem rafinovanější a zákeřnější než ostatní formy diskriminace, o kterých dnes tak rádi mluvíme – všechno to módní žvanění o rasismu, sexismu..."

Brennbar si říhl: bylo to ostré prásknutí, jako by mosazná koule zdobící sloupek postele nazdařbůh vlétla mezi nádoby. I tohle stadium jsem znala; bylo mi jasné, že dezert přijde příliš pozdě a manžel se v příštím okamžiku vrhne do útoku.

A Brennbar spustil: "Ta nejprvnější forma diskriminace, s níž jsem se v dospívání setkal, je tak rafinovaná a zákeřná, že se dodnes nenašla jediná skupina aktivistů, která by proti ní protestovala, žádný politik se o ní neodvážil zmínit a nikdo kvůli ní nikoho nežaloval za porušování občanských práv. V žádném větším městě, o těch malých ani nemluvě, neexistuje vhodné ghetto, ve kterém by se diskriminovaní mohli vzájemně podporovat. Jejich diskriminace je tak naprostá, že se dokonce diskriminují sami mezi sebou. Stydí se, že jsou tím, čím jsou, stydí se za to, když jsou o samotě – a stydí se ještě víc, když je někdo vidí pohromadě."

"Poslyšte," ozvala se dáma sedící vedle Brennbara, "jestli mluvíte o homosexualitě, tak tohle už dávno není pravda..."

"Mluví o uhrech," odpověděl Brennbar. "O akné," dodal a vrhl po svých spolustolovnicích významný a ublížený pohled. "O vimrlatech," upřesnil. Ostatní – ti, kdo měli dost kuráže – upírali zrak na manželovu tvář zjizvenou důlky po uhrech a tvářili se, jako by právě prováděli inspekci úrazového oddělení nějaké zahraniční nemocnice. Tváří v tvář tak strašným důkazům bledla i skutečnost, že jsme si objednali dezert až po brandy a doutnicích. "Všichni jste znali lidi s vimrlaty," obvinil je Brennbar. "A uhrovitost se vám ošklivila, nemám pravdu?" Stolní společnost se od něho odvrátila, ale bolestná vzpomínka na jizvy v jeho obličeji zůstávala. Všechny ty důlky, všechny ty jámy vypadaly, jako by je vyhloubily padající kameny. Panebože, jak byl rozkošný!

Číšník postával opodál, ale neodvažoval se přistoupit a jídelní lístky s nabídkou dezertů držel v uctivé vzdálenosti od téhle zvláštní party, jako by se bál, že by je naše mlčení mohlo rozleptat.

"Myslíte, že pro mě bylo snadné chodit do drogerie?" otázal se Brennbar. "Celý pult s kosmetikou tam stál jako nemá výčitka, prodavačka se usklíbala vašim uhrům a hlahlolila: 'Čím mohu posloužit,' jako by to dávno dobře nevěděla. I vlastní rodiče se za vás styděli! Z jemných náznaků jste pochopili, že se povlečení z vašeho polštáře pere odděleně, a matka vám u snídaň připomínala: 'Zlatíčko, víš přece, že máš k mytí používat tu modrou žínku!' Pak jste jen sledovali, jak sestra bledne, s omluvou vstává od stolu a odbíhá si znovu umýt obličej. Povídejte mi něco o mýtech spojených s diskriminací! Panebože, člověk by si myslel, že jsou uhry nakažlivější než tripl! Spolužák se po tělocviku zeptá, jestli by mu někdo nepůjčil hřeben, vy mu nabídnete svůj a už vidíte, co mu víří hlavou – jak se modlí, aby z toho nějak vybruslil, a představuje si svůj vzácný skalp zamořený vaší vyrážkou. Pořád ta stejná písnička: vimrle se vám asociuje se špínou. Lidé s hnisavými vyrážkami se nemýjí."

Přisahám na sladkou prdelku své sestry," pokračoval Brennbar (který žádnou sestru nemá), "že jsem si umýval celé tělo třikrát denně. Jednou jsem si umyl obličej jedenáctkrát za den. Každé ráno jsem chodil k zrcadlu a zjišťoval aktuální situaci. Podobalo se to poslechu zpravodajství o válečných ztrátách."

Náplast proti akné možná přes noc zahubila dvě vimrlata, ale čtyři nová přibyla. To se pak člověk naučí očekávat nejstrašnější ponížení v tu nejnevhodnější chvíli: na večer jste si domluvili rande, a když ten den ráno vstanete, máte hubu křivou od další vyrážky. Pak vám pár lidí, které pokládáte za přátele, jednoho krásného dne smluví schůzku s jinou obětí vimrlat – buď z falešné lítosti, nebo z nesmírné a nezměřitelné krutosti. Je to hrozné ponížení a oba se modlíte, ať už je setkání za vámi. Co čekali? Že si budeme vyměňovat zkušenosti s léčebnými postupy nebo navzájem počítat jizvy?

"Uhromanie!" zařval Brennbar. "Tomuhle se říká uhromanie a vy jste uhromani! Všichni, to mi nevymluvíte," mumlal. "Nikdo nedokáže pochopit, jak příšerné..." Vyhasl mu doutník. Viditelně otřesen šátral kolem sebe a snažil se jej opět zapálit.

"Ne," řekl člověk vedle mne. "Chci říct – ale ano... Docela chápu, jak strašné to pro vás muselo být, vážně."

"S vašimi problémy se to vůbec nedá srovnávat," zavrčel Brennbar nevrle.

"Ano, vlastně ne – chci říct, že takhle nějak jsem to chtěl říct," chytal se ten druhý stébka. "Skutečně si dovedu představit, jak hrozné..."

"Představit?" Zatvářila jsem se ostražitě a na rtech jsem vyloudila svůj nejdokonalejší úsměv. "Co jste mi to předtím povídal? Pouhá představa ve vás přece nedokáže vyvolat jeho tehdejší pocity. Pro něj to byla každodenní realita." A usmála jsem se na manžela. "Ty uhry byly skutečné," pokračovala jsem směrem ke svému bývalému obtěžovateli. "Nestačí, když si je budete představovat." Naklonila jsem se přes stůl a láskyplně jsem Brennbara pohladila po paži. "Dobrá práce, miláčku," řekla jsem. "Dostal jsi ho."

"Díky," utrousil Brennbar. Náhle byl docela uvolněný. Doutník mu už znovu hořel a on si držel okraj koňakové sklenky u nosu jako květinu.

Dáma sedící vedle něho ničemu nerozuměla. Jemně, ale naléhavě se jej dotkla rukou a ujišťovala se:

"Aha, už chápu, měl to být takový... žert, nemám pravdu?" Brennbar ji nechal zmizet v oblacích doutníkového kouře, aby nepostřehla výraz jeho očí. To přede mnou ho nikdy ukrýt nedokáže.

"Žert zrovna ne, vid', miláčku?" řekla jsem. "Spíš metafora," oznámila jsem ostatním a oni se zadívali na Brennbara o to podezíravěji. "Podobenství o tom, jaké to je, být inteligentní a vyrůstat v hloupém světě. Chtěl tím říct, že inteligence je něco tak zvláštního, tak vzácného, že ti z nás, kdo mají trochu rozumu, jsou bez ustání diskriminováni záplavou hlouposti, která nás obklopuje." Všichni u stolu se teď tvářili mnohem spokojeněji. Brennbar kouřil; občas mě dohání k zuřivosti.

"Samozřejmě," pokračovala jsem, "lidé s inteligencí přece tvoří jednu z nejméně početných menšin. Musejí trpělivě snášet sebeuspokojení tupého stáda a do nebe volající debilitu těch, kdo se těší 'trvalé oblibě'. Otázka obliby je zřejmě tou největší pohanou, jíž se inteligentním lidem dostává. Proto si myslím," pokračovala jsem a ukázala přitom na Brennbara, který teď připomínal zátiší, "že akné představuje dokonalou metaforu skutečnosti, že se člověk cítí neoblíbený – a tímhle pocitem trpí každý inteligentní jedinec. Inteligence není populární, to je snad jasné. Inteligentního člověka nemá nikdo rád. Inteligentům není co věřit. Podezíráme je, že za jejich inteligencí vězí nějaká zvrácenost. Podobně jako podezíráme lidi s uhry, že jsou málo čistotní."

"Víte," ozval se člověk vedle mne – měl pocit, že se konverzace vrací na pevnější půdu, a rád by se do ní zapojil, "ten názor, že intelektuálové tvoří jakousi etnickou skupinu – ten není nijak nový. Amerika je silně protiintelektuální. Vezměte si televizi. Profesorské typy v ní vypadají jako praštění podivíni s temperamentem babiček. Idealisté jsou buď fanatici, nebo světci – mladí Hitlerové, nebo mladí Ježíšové. Děti, které čtou knihy, nosí brýle a tajně touží po tom, aby mohly hrát baseball jako ostatní. Zvykli jsme si hodnotit lidi podle vyholeného podpaží. A rádi vidíme, když jejich mysl svazuje stejně zavilá oddanost, jakou obdivujeme u psů. Ale mezi námi, Brennbar, srovnávat uhry s intelektem..."

"S žádným intelektem," přerušila jsem ho, "s inteligencí. Pitomých intelektuálů najdete zrovna tolik jako pitomých baseballistů. Inteligence znamená, že člověk chápe, o co právě běží." Jenže Brennbar byl zahalen v tajemnu doutníkového kouře, a dokonce ani dáma po jeho boku nedokázala poznat, jaký má názor na věc.

Člověk, jemuž se ještě před chvílí zdálo, že se vracíme na bezpečnější půdu, namítl: "S vaší tezí, že pitomých intelektuálů najdete zrovna tolik jako pitomých baseballistů, bych si troufl polemizovat, paní Brennbarová."

Brennbar vydal varovné řihnutí; táhlý, tlumený signál z podzemí. Znělo to, jako když popelnice padá výtahovou šachtou a ten zvuk doléhá z dálky až k vám, do sprchy v 31. patře (člověk by skoro zavolal do prázdného bytu: "Je tam někdo?").

"Zákusek?" zeptal se číšník a rozdával jídelní lístky. Zřejmě si myslel, že Brennbar o nějaký požádal.

"Dal bych si pommes normandes en belle vue," oznámil muž na vzdálenějším konci, jemuž připadal Středozápad příšerný. Jeho žena si objednala studený dezert, alsaský pudink.

"Já si dám charlotte Malakoff aux fraises," řekla dáma vedle Brennbara.

Objednala jsem si mousseline au chocolat.

"Do prdele," pravil Brennbar. Možná předtím mluvil v metaforách, ale ztrhaný výraz, který se mu teď rozhostil na tváři, byl skutečný, to jsme všichni zřetelně viděli.

"Chtěla jsem ti pomoci, miláčku," osvětlila jsem překvapivě změněným tónem.

"Seš fikaná potvora," opáčil Brennbar.

Člověk, jemuž se bezpečná půda změnila v nebezpečné kluziště, seděl ve stísněné atmosféře svářících se menšinových nálad a litoval, že nemá víc inteligence. "Objednám si clafouti aux pruneaux," pronesl nesměle.

"Objednejte," řekl Brennbar. "Přesně na to jsem vás tipoval."

"Taky jsem ho odhadla, miláčku," přidala jsem se.

"A tady tuhle jsi trefila taky?" ukázal Brennbar na dámu vedle sebe.

"To bylo snadné," odpověděla jsem. "Uhodla jsem všechny."

"To já jsem se u tebe spletl," přiznal se Brennbar. Zdálo se, že ho to trápí. "Byl jsem si jistý, že se s někým rozdělíš o savarin."

"Brennbar totiž sladké nejí," vysvětlila jsem ostatním. "Nesvědčí to jeho pleti."

Brennbar seděl víceméně bez pohnutí – připomínal zkrocený proud lávy. Věděla jsem, že co nevidět půjdeme domů. Toužila jsem s ním zůstat o samotě. Hrozně moc.

Sny jiných lidí

Fred si vůbec nevzpomínal, že by se mu někdy v životě zdály sny, dokud ho neopustila manželka. Pak si matně vybavil jenom několik nočních můr, které zažil v dětství, a pár příznačných, chlípných snů z doby mezi příchodem puberty a svatbou s Gail, kteréžto období mu připadalo absurdně krátké (ženil se mladý). Těch deset bezesných let, kdy byl ženatý, pro něho představovalo příliš citlivé zranění, než aby ho mohl důkladněji zkoumat, ale věděl, že Gail v té době snila jako divá – zdálo se jí o jednom dobrodružství za druhým –, zatímco on se každé ráno budil otupělý a zpitomělý a pátral v její ostražitě nervózní tváři po důkazech jejích nočních tajemství. Nikdy mu sny nevyprávěla, jenom mu řekla, že se jí zdají – a taky že jí připadá divné, že se nezdají jemu. "Bud' sny máš, Frede," řekla mu Gail, "ale jsou tak odporné, že je pokaždé radši zapomeneš, nebo jsi ve skutečnosti mrtvý. Lidé, kterým se nezdají vůbec žádné sny, jsou totálně mrtví."

V několika posledních letech manželství Fredovi připadalo, že ani jedna z těchto teorií není marná.

Když ho Gail opustila, připadal si "totálně mrtvý". Dokonce ani milenka, která pro Gail znamenala poslední kapku, ho nedokázala oživit. Připadalo mu, že za všechno, co se s jeho manželstvím přihodilo, může on: Gail přece vypadala, že je spokojená a věrná – dokud cosi nezbabral a Gail nebyla donucena "oplatit mu to". Nakonec to zopakoval tolikrát, že nad ním Gail zlomila hůl. "Náš věčně zamilovaný Fred," tak mu říkala. Zdálo se, že se porůznu zamilovává tak jednou do roka. Gail prohlásila: "Možná bych to vydržela, Frede, kdyby sis prostě odskočil a zahrnul mi, ale proč musíš pokaždé úplně zblbnout?" Nevěděl. Když Gail odešla, začala mu milenka připadat tak hloupá, nepřitažlivá a odporná, že se podivil, co způsobilo tu jeho poslední, katastrofální afěrku. Gail mu kvůli ní dávala tak strašně zabrat, že se mu vlastně ulevilo, když odešla, ale stýskalo se mu po synovi. Za těch deset let měli jenom jedno dítě – devítiletého Nigela. Fred i Gail měli pocit, že jejich jména jsou příliš obyčejná, takže přilípili na chudáka syna tuhle visačku. Nigel teď zabíral pořádnou porci Fredova širokého srdce jako zapouzdřený rakovinný nádor. Fredovi ani tolik nevadilo, že se s chlapcem nevidá (popravdě řečeno spolu nevycházeli od doby, co bylo Nigelovi pět), ale nesnesl pomyšlení, že by ho chlapec mohl nenávidět, a on si byl jist, že ho Nigel nenávidí – nebo se to časem naučí. Gail se to taky naučila.

Někdy si Fred myslel, že kdyby se mu také zdály sny, nemusel by se skoro každoročně vrhat do těch stále nových milostných avantýr.

Po rozvodu a vypořádání majetku Fred ještě řadu týdnů nemohl spát v posteli, ve které s Gail deset let ležával. Gail dostala peníze a Nigela. Fred si nechal dům. Spal na gauči, na kterém ho v noci trápily nejasné úzkosti – příliš roztříštěné, než aby se dalo mluvit o snech.

Házel sebou na gauči, sténáním rušil psa (po rozvodu dostal taky psa) a po ránu měl v ústech jako po opici – přestože nepil. Jednou v noci se mu zdálo, že jede v autě a zvrací, vedle něho sedí paní Bealová a mlátí ho kabelkou a on zatím krká a dává přes volant. "Odvez nás domů! Odvez nás domů!" křičela na něho ve snu paní Bealová. Fred tehdy samozřejmě nevěděl, že se mu zdá sen pana Beala. Pan Beal si mnohokrát schrupl na gauči u Freda a Gail, a nepochybně se mu tam zdál ten hrozný sen, který pak u

nich zanechal pro dalšího neklidného spáče.

Fred prostě z gauče vstal a vsoukal se na úzké tvrdé lůžko v Nigelově pokoji – byla to dětská palanda se zabudovanými zásuvkami na prádlo a hračky. Freda sice z gauče bolela záda, ale pořád se ještě necítil na to, aby se vrátil do postele, ve které spával s Gail.

Hned první noc, kdy spal v Nigelově posteli, pochopil, jakou zvláštní schopnost najednou získal – nebo jaká zvláštní schopnost ho postihla. Zdál se mu sen devítiletého dítěte – Nigelův sen. Freda neděsil, ale chápal, že pro Nigela to musela být čirá hrůza. Fred (v roli Nigela) stál na jakémsi poli a zápasil s velkým hadem. Ten had připadal Fredovi legrační, protože měl ploutve jako drak a chrlil oheň. Had zasadil Fredovi-Nigelovi několik ran do hrudi, a to ho tak ohromilo, že ani nevykřikl. Daleko na druhé straně pole Fred spatřil Freda takového, jak by ho viděl Nigel. "Tati!" zašeptal Fred-Nigel. Ale ten opravdový Fred stál nad dýmajícím přenosným ohništěm, nejspíš zrovna dopekli maso. Fred do ohniště močil – močil jako kuň a kolem stoupaly chuchvalce páry – a neslyšel, že syn křičí.

Ráno si Fred řekl, že sny devítiletých dětí jsou prosté a banální. Vůbec se nebál dalších snů, když tehdy v noci lezl do vlastní postele; dokud spával s Gail, přece se mu v té posteli nikdy nic nezdálo –, a i když se Gail zdály sny pravidelně, Fredovi se ještě nikdy nezdál žádný její sen. Jenže spát sám je něco jiného než spávat s někým.

Vlezl si do studené postele v pokoji bez záclon, které kdysi ušila Gail. Samozřejmě se mu začal zdát jeden z jejích snů. Díval se do velkého zrcadla, ale viděl Gail. Byla nahá a Fred si myslel, ale jenom vteřinu, že se mu zdá jeho vlastní sen – přivolaný možná steskem, erotickou vzpomínkou, bolestnou touhou po jejím návratu. Jenže Gail v zrcadle nebyla ta Gail, již znal. Byla stará a ošklivá, a vidět její nahotu bylo jako dívat se na znetvořenou ránu, kterou člověk hledí co nejrychleji zakrýt. Vzlykala a ruce se jí míhaly kolem těla jako racci – sahala hned po těchhle šatech a hned zase po jiných, ale v každých vypadala ještě hůř než v těch předešlých. Šaty se jí vršily u nohou a Gail na ně nakonec zničeně klesla a zakryla si obličej, aby se neviděla. Vystoupilé obratle na zádech mu (ve vztahu k ní) v zrcadle připomněly jedno zadní domovní schodiště, které objevili na líbáncích v Rakousku. V jediné špinavé, podezřelé ulici, kterou v celé té malebné vesnici našli. A to schodiště, jež se klikatilo kamsi do nedohledna, jim oběma připadalo zlověstné, z uličky se dalo vyjít jediné po něm, pokud se nechtěli vracet stejnou cestou, již přišli, a Gail najednou vyhrkla: "Pojďme pryč!" Ihned souhlasil. Ale než se otočili, na nejvyšší obrátce schodiště se objevila jakási stará žena, která vzápětí ztratila rovnováhu a skutálela se dolů. Nesla různé věci: mrkev, pytlík starých brambor a živou husu se svázanými blanitými pařáty. Žena se při pádu udeřila do obličeje a pak zůstala ležet s otevřenýma očima, černé šaty shrnuté ke kolenům. Mrkev se jí rozložila na plochem, ztichlém hrudníku jako kytice. Všude se válely brambory a husa, stále svázaná, kejhala a snažila se uletět. Fred se ženy ani nedotkl a šel přímo k huse – i když do té doby nikdy na živé zvíře nesáhl, kromě psů a koček. Snažil se uvolnit kožený řemínek, který huse svazoval nohy, ale počínal si nešikovně a husa na něho syčela a štípla ho do tváře tak důkladně, až to zabolelo. Pustil ptáka na zem a rozběhl se za Gail, která už utíkala z uličky ven – stejnou cestou, kterou přišli.

Ted' v zrcadle viděl, že Gail usnula na zemi na hromádce šatů, jež se jí zošklivily. Přesně tak ji Fred jednou našel – tu noc, kdy přišel domů po své první nevěře.

Probudil se z jejího snu, sám v posteli. Už dřív pochopil, že ho Gail kvůli nevěrám nenávidí, ale teď si poprvé uvědomil, že ty jeho nevěry dohnaly Gail k tomu, že začala nenávidět i sebe samu.

Copak ve vlastním domě nebylo místa, kde by se vyspal bez cizích snů? Kde by se mohl obírat vlastním snem? Měl ještě jeden gauč, stál v pokoji s televizí, ale na něm obvykle spal pes – starý labrador.

"Barone?" zavolal. "Pojď sem, Barone." To jméno "Baron" dal psovi Nigel. Ale potom si Fred vzpomněl, jak i Barona ve spaní často unášel proud snů, ňafal ze spaní, krčil zadní nohy, blanitými tlapami hrabal na místě, vysunutý růžový úd mu plácal o břicho – a pomyslel si, že rozhodně neklesl tak hluboko, aby se vydal všanc snům o pronásledování králíků, rvačkách se sousedovic výmarským ohařem nebo obskakování Bealovic smutné bladhaundky. Na tom gauči samozřejmě spávaly také dívky k dětem, jestlipak by se nedočkal nějakého jejich šťavnatého snu? Stálo za to riskovat některý Baronův sen kvůli sladkému fantazírování kypré Janičky Hobbsové?

Fred si připomněl psí chlupy a řadu jiných dívek k dětem, ne tak půvabných, a nakonec si ustlal v křesle

– v křesle beze snů. Měl štěstí. Poučil se, že jeho čerstvě získaná zázračná schopnost je sice vzrušující, ale zároveň ho pořádně trápí. Často zjišťujeme, že spaní s cizinci nám přináší mnohem víc nejistoty než potěšení.

Když mu zemřel otec, strávil týden u matky. K Fredově hrůze matka spala na gauči a jemu přenechala ložnici s obrovskou prastarou postelí. Fred na jednu stranu chápal, proč se tam matce nechce spát, ale ten kus nábytku ho děsil, protože to byl zároveň zdroj epických snů. Rodiče bydleli v tomto domě odjakživa, a kam až jeho paměť sahala, spali v této posteli. Matka i otec bývali tanečníci – štíhlí lidé, zachovávající si ladné tělo i v důchodu. Fred si pamatoval, jak vždycky po ránu cvičili, prováděli na podušce v pokoji zalitým sluncem pomalé pohyby jako jogíni, vždycky za doprovodu Mozartovy hudby. Fred hleděl na jejich starou postel s hrůzou. Jaké intimní sny, a hlavně čí, se mu v ní nacpou do hlavy? Docela se mu ulevilo, když poznal, že je to matčin sen. Fred jako většina lidí hledal v chaosu pravidla, a teď měl pocit, že jedno našel: není možné, aby se mu zdály sny mrtvého člověka. Jeho matka byla přece živá. Jenže Fred čekal, že půjde o nějaký stařenkovský stesk po zesnulém manželovi, o laskavou vzpomínku, kterou si podle Freda staří lidé uchovávají; nebyl připraven na živočišnost matčina snu. Viděl svého otce dovádět ve sprše, s mýdlovou pěnou v podpaždí a s mýdlovou pěnou a erekcí pod pasem. Nebyl to žádný sen z mládí, jeho otec už byl starý, chlupy na hrudi měl bílé a prsa povadlá, jak tomu bývá u starých mužů – vypadala jako kapsičky kolem bradavek u velmi mladých dívek. Fred ve snu prožíval matčinu horoucí, vlhkou touhu po té samčí chlupatosti, kterou on u svého otce nikdy nepozoroval. Jejich vynalézavé, dychtivé, dokonce akrobatické milování ho odpuzovalo, a když se Fred probudil, uvědomil si, jaká nuda je jeho vlastní sexuální život, jak je nevynalézavě přímočarý. Byl to Fredův první sexuální sen, ve kterém vystupoval v roli ženy. Cítil se jako pitomec, když se učil teprve teď – po třicítce, a navíc od matky –, jaké přesné dotyky mají ženy rády. Zdálo se mu o tom, jak matka prožívá orgasmus. O tom, s jakou radostí si orgasmus vypěstovává.

Fredovi bylo ráno tak trapně, že se jí nedokázal podívat do očí, a styděl se, že se nikdy nenamáhal, aby si něco takového u ní představoval – že ji tak strašně podceňoval, a že podceňoval i Gail. Fred ve své blahosklonnosti, s jakou už tak synové na matky pohlížejí, předpokládal, že když měla matka tak úžasný apetýt, jeho manželka musela mít apeptýt ještě úžasnější. Že by tomu tak třeba nemuselo být, to ho vůbec nenapadlo.

Smutně si uvědomil, že matka nemůže ranní cvičení provádět sama, a během toho týdne, kdy u ní pobýval – a cítil se příjemně jako už dlouho ne –, se mu zdálo, že matčina chuze ztrácí pružnost, vypadá méně sportovně, a dokonce tloustne. Chtěl jí nabídnout, že bude ráno cvičit s ní. Chtěl ji přimět, aby pokračovala ve svých tělesných návycích, jenže byl svědkem ještě jiných jejích tělesných návyků, a to ho zahanbovalo natolik, že mlčel.

Také ho ohromilo zjištění, že jeho voyeurské pudry dokážou převálcovat ty synovské. I když věděl, že ho matčiny erotické vzpomínky budou trápit každou noc, postel nevyklidil a nešel spát na podlahu, o které se domníval, že je snů prostá. Kdyby však na ní usnul, narazil by přinejmenším na jeden z otcových snů, protože otec občas na podlaze přespával. Tím by také byla vyvrácena jeho nepodložená teorie, že sny mrtvých lidí nepřecházejí na živé. Matčiny sny byly prostě silnější než otcovy, takže její sny postel ovládly. Fred by býval mohl na podlaze například zjistit, co otec doopravdy cítil k tetě Blance. My ovšem nevynikáme schopností důkladně se hroužít do hlubin objevů, na něž jsme narazili. Svá dobrodružství prožíváme na hladině a názory na ledovce vymezujeme tím, co vidíme.

Fred se o snech něco dozvídal, ale větší část mu unikala. Proč se mu například zdály historické sny? To znamená sny, které byly vlastně jednoduchou či přetvořenou vzpomínkou na skutečné události, nebo sny z druhé ruky. Existuje ještě jiný druh snů – o věcech, které se nikdy nepříhody. O takových snech Fred mnoho nevěděl. Dokonce mu ani nepřišlo na mysl, že sny, jež se mu zdají, by mohly být jeho vlastní – že jsou mu prostě jen tak blízko, jak se on odváží přiblížit.

Vrátil se do svého prázdného domova, už ne tak nebojácný. Stal se z něho člověk, který v sobě zahlédl smrtelně citlivou ránu. Existuje spousta schopností, nezamýšleně krutých, jež svět spravedlivě rozdává nám všem. Jestli ty dary, o které jsme si nikdy neříkali, dokážeme využít, o to se svět už nestará.

Penzion Grillparzer

Můj otec pracoval u Rakouské turistické kanceláře. Když se vydal na cesty jako špeh této turistické kanceláře, dostala matka nápad, že bude rodina cestovat s ním. Takže při jeho tajném posláni odhalovat nezdvořilost, prach, špatnou stravu a okrádání v rakouských restauracích, hotelech a penzionech, jsme ho provázeli matka, můj bratr a já. Dostali jsme instrukce, abychom za všech okolností činili co největší potíže, abychom si nikdy neobjednali přesně to, co bylo na jídelním lístku, abychom napodobovali prapodivná přání cizinců – jako je třeba zvláštní doba, kdy se hodláme koupat, žádosti o aspirin a dotazy na cestu do zoologické zahrady. Tatínek nás instruoval, že se máme chovat slušně, ale působit potíže; a když jsme návštěvu skončili, hlásili jsme výsledky tatínkovi ve voze.

Maminka vypovídala: "U kadeřníka je dopoledne v jednom kuse zavřeno. Ale slušně poradí, kam jít jinam. Myslím, že to je v pořádku, pokud ovšem netvrdí, že mají kadeřníka přímo v hotelu."

"Hm, právě že tvrdí," řekl otec. A ihned si to poznamenal do velikého bloku.

Já jsem vždycky řídil. "Vůz není zaparkovaný na ulici, ale podle tachometru s ním někdo musel ujet čtrnáct kilometrů a muselo se to stát mezi tím, co jsme auto předali vrátnému a co jsme si ho pak vyzvedli v hotelové garáži."

"To se ihned ohlásí na vedení," rozhodl otec a už si to znamenal.

"A tekl záchod," hlásil jsem.

"Já jsem nemohl u záchodu otevřít dveře," oznamoval můj bratr Robo.

"Robo, ty máš s dveřmi vždycky potíže."

"Tohle by mělo být céčko?" zeptal jsem se.

"Právě že asi ne," odpověděl otec. "Pořád figuruje jako kategorie B." Chvíli jsme jeli mlčky; náš nejzávažnější závěr se týkal změny kategorie toho kterého hotelu nebo penzionu. Novou klasifikaci jsme nenavrhovali jen tak svévolně.

"Myslím, že tohle by chtělo dopis vedení," usoudila matka. "Nijak zvlášť laskavý, ale zase ne moc krutý. Akorát uvést fakta."

"Ano, mně byli docela sympatičtí," odpověděl otec. Vždycky si zakládal na tom, aby se setkal s vedením hotelu osobně.

"Ale nezapomeň, že jeli naším autem," připomněl jsem. "To se nedá prominout."

"A vajíčka, to byl úděs," přihlásil se Robo; nebylo mu ještě deset a jeho soudy se nebraly vážně.

Když zemřel dědeček a my jsme zdědili babičku – matku mé matky, která nás na cestách doprovázela, stal se z nás tým daleko přísnější. Johanna, dáma s vystupováním královny, byla zvyklá cestovat na úrovni kategorie A, ale povinnosti na otci žádaly zkoumat daleko častěji ubytování a služby na úrovni kategorie B a C. Hotely kategorie B a C (stejně jako penziony) byly pro turisty nejpřítežlivější. V restauracích se nám vedlo o něco lépe. Lidé, kteří si nemohou dovolit v prvotřídních zařízeních spát, mají nicméně zájem v prvotřídních místech aspoň jíst.

"Já na sobě žádné podezřelé jídlo zkoušet nenechám," oznámila nám Johanna. "Tohle podivné zaměstnání vám sice může poskytnout pohádkové zdání, že máte pořád zadarmo dovolenou, ale já vidím přesně, jaká cena se za to musí zaplatit; ten strach, když člověk neví, v čem bude nocovat. Američané v tom sice mohou shledávat jistý půvab, že pořád ještě existují pokoje bez vlastních koupelen a záchodů, ale já už jsem stará žena a mě nemůže nijak nadchnout, když musím cestovat po nějaké společné chodbě a hledat čistý útulek, kde bych si mohla ulevit. Ale ten strach, to je jenom část problému. Mohou se vyskytnout skutečné nemoci – a to nejen z jídla. Když bude postel vypadat podezřele, přísahám, že tam hlavu nesložím. A děti jsou tak mladičké a všechno se jim velice silně vryje do mysli; měli byste myslet na to, jací hosté v některých těch zařízeních bydlí, a se vši vážností si položit otázku, jaký to může mít vliv."

Maminka i tatínek přikyvovali; neříkali nic. "Zpomal!" nařídila mi babička zostra. "Jsi holobrádek a jen se vytahuješ." Zpomalil jsem. "Videň!" vzdychla babička. "Ve Vídni jsem vždycky bydlela v Ambassadoru."

"Johanno, Ambassador nespadá do našeho průzkumu," připomněl jí otec.

"To jsem si mohla myslet," řekla Johanna. "Tak se mi zdá, že vůbec do ničeho v kategorii A ani nejedeme, že?"

"Hm, tohle je cesta po béčkách," přiznával otec. "Aspoň ve většině případů."

"Doufám," řekla babička, "že nás tedy na cestě čeká aspoň jedno áčko."
"Ne," zavrtěl hlavou otec. "Čeká nás jedno céčko."
"To je prima," pravil Robo. "V céčkách jsou rvačky."
"To céčko je nějaký penzion, a hrozně maličký," poznamenal otec, jako by rozměry to Céčko omlouvaly.
"A žádají o béčko," připomněla matka.
"Ale byly přece stížnosti," dodal jsem.
"Určitě musely být," řekla Johanna.
"A ty zvířata!" dodal jsem. Matka se po mně podívala.
"Zvířata?" zeptala se Johanna.
"Zvířata," přikývl jsem.
"Podezření na zvířata," opravila mě matka.
"Ano, musíte být spravedliví," nabádal nás otec.
"No to je nádhera!" řekla babička. "Podezření na zvířata. Chlupy na kobercích? A toho příšerného svinstva po koutech! To nevíte, že moje astma prudce reaguje na každou místnost, kde se před nedávnem vyskytovala kočka?"
"Ty stížnosti nebyly na kočky," řekl jsem. Matka mě rázně dloubala loktem.
"Na psy?" zeptala se Johanna. "Na zlé psy! Vrhnu se na člověka a pokousají ho, když jde na záchod."
"Ne, na psy taky ne," řekl jsem.
"Na medvědy!" vykřikl Robo.
Ale matka ho mírnila: "O tom medvědovi to nevíme jistě, Robo."
"To snad nemyslíte vážně," pravila Johanna.
"Samozřejmě že to nemyslíme vážně," uklidňoval ji otec. "Jak by mohli být v penzionu medvědi?"
"V jednom dopise se to psalo," řekl jsem.
"Turistická kancelář samozřejmě předpokládala, že ta stížnost byl hloupý vtip. Ale pak ho někdo spatřil znovu – a přišel druhý dopis, v kterém se tvrdilo, že tam byl medvěd."
Otec použil zpětného zrcátka, aby se na mě zamračil, ale já jsem se domníval, když se máme všichni podílet na průzkumu, že by bylo moudré, aby babička byla taky informovaná.
"Pravděpodobně to není opravdický medvěd," řekl Robo se zřejmým zklamáním.
"Nějaký chlap v medvědí kůži!" vykřikla Johanna. "To je ale neslýchaná perverzita! Někáká lidská bestie se plíží po domě v přestrojení! A k čemu? Je to chlap v medvědí kůži, to vím určitě," pravila. "Tam chci jet nejdřív. Když už máme na téhle cestě zkusit céčka, tak ať si to odbydeme co nejrychleji."
"Jenže nemáme na dnes večer objednané pokoje," namítla matka.
"Ano, měli bychom jim dát možnost, aby se mohli slušně předvést," podotkl otec. Přestože tatínek svým obětem nikdy neodhalil, že pracuje u turistické kanceláře, věřil, že předběžné objednávky pokojů dávají zaměstnancům možnost na všechno se slušně připravit.
"S nějakým zamlouváním pokojů si v místě, kde chodí chlapi v přestrojení za zvířata, rozhodně hlavu dělat nemusíme," soudila Johanna. "Tam mají určité pokoje volné. Hosté jim musejí pravidelně umírat přímo v posteli – hrůzou anebo následkem nějakého nepředstavitelného ublížení na těle, kterého se na nich dopustí takový blázen v hnusné medvědí kůži."
"Asi to bude opravdický medvěd," ozval se Robo s nadějí v hlase, protože podle rozhovoru bezpečně usoudil, že babička by za tím démonem ve své fantazii přece jen raději viděla skutečného medvěda.
Nenápadně jsem naši rodinku zavezl na temný trpasličí roh Plankenu a Seilergasse. Hledali jsme penzion kategorie C, který chce béčko.
"Není kde zaparkovat," oznámil jsem otcí, který si to už znamenal.
Zaparkoval jsem po straně dalšího vozidla a zůstali jsme sedět ve voze a hleděli na penzion Grillparzer; zvedal se jen do výšky tří útlých pater mezi cukrárnou a firmou Tabak Trafik.
"Vidiš," řekl otec. "Žádní medvědi."
"A doufám žádní chlapi," podotkla babička.
"Chodí v noci," pravil Robo a obezřetně se rozhlížel nahoru dolů po ulici.
Šli jsme dovnitř za ředitelem, nějakým Herr Theobaldem, před kterým babička ihned zostražitěla. "Tři

generace, a cestují společně!" vykřikoval. "Jako za starých časů," dodal a zvlášť se přitom obrátil na babičku, "ještě než přišly všechny ty rozvody, a mladí že chtějí bydlet úplně odděleně. Tohle je rodinný penzion! Škoda jen, že jste si pokoje nezamluvili předem – abych vás mohl dát víc pohromadě."

"Nejsme zvyklí spát všichni v jednom pokoji," ucedila babička.

"Jistěže ne!" vykřikl Theobald. "Chtěl jsem tím říct, že bych vám byl rád dal pokoje poblíž u sebe." To babičku zřejmě znepokojilo.

"A jak daleko od sebe budeme muset bydlet?" zeptala se.

"Hm, mám volné jenom dva pokoje," řekl. "A jenom jeden je natolik velký, aby v něm mohli bydlet oba chlapci s rodiči."

"A jak daleko je můj pokoj od jejich?" zeptala se chladně Johanna.

"Vy jste přímo proti WC!" oznámil jí Theobald, jako by to bylo plus.

Ale když nás vedl Herr Theobald do pokojů, zůstala babička s tatínkem – s ostentativním pohrdáním – vzadu za naším průvodem, a já jen zaslechl: "Takhle jsem si sebe na penzi nepředstavovala. Přes chodbu naproti klozetu, abych musela slyšet všechny hosty."

"Ani jeden pokoj není stejný," sdělil nám Theobald. "Všechn nábytek mám po rodině." To jsme mu rádi věřili. Ten velký pokoj, v kterém jsme měli bydlet Robo a já společně s rodiči, bylo jakési muzeum nejružnějších krámů; na každém prádelníku knoflíky v jiném stylu. Na druhou stranu umyvadlo zase mělo mosazné kohoutky a čela postele byla vyřezávaná. Viděl jsem, jak otec všechny věci zvažuje a srovnává, aby si pak mohl vše zaznamenat do svého velikého bloku.

"To můžeš udělat později," podotkla Johanna. "Kde budu bydlet já?"

Poslušně jsme jako rodina kráčeli za Theobaldem dlouhou křivolakou chodbou a otec přitom počítal, kolik kroků je to na WC. V chodbě byl koberec barvy stínu a tenký jako papír. Na stěnách visely staré fotografie rychlobruslařských mužstev – na nohou podivná želízka se zakroucenými špičkami, jaké mívaly střevíce dvorních šašků nebo ráfy staromódních saní.

Robo, který běžel napřed, nám oznámil objev WC.

Babiččin pokoj byl plný porcelánu, leštěného dřeva a slabého pachu plísně. Draperie byly vlhké. Postel měla uprostřed nepoddajný hrbol, který připomínal zježenou srst na psím hřbetu – skoro to vypadalo, jako by pod příkrývkou leželo natažené nějaké hubené tělo.

Babička neřikala nic, a když Theobald vyplul z pokoje jako raněný, kterému právě řekli, že bude žít, zeptala se otce: "Na základě čeho by mohl penzion Grillparzer doufat, že se mu přiklepe béčko?"

"Je to jednoznačně céčko," odpověděl otec.

"Jako céčko se to narodilo a jako céčko to umře," poznamenal jsem já.

"Já za sebe bych řekla," oznámila nám babička, "že je to éčko nebo efko."

V šeré hotelové čajovně zpíval nějaký muž bez kravaty maďarskou píseň. "To ještě neznám, že je to Maďar," ujist'oval otec Johannu, ale ta o tom měla své pochybnosti.

"Řekla bych, že nemá šance," usoudila. Ani čaj, ani kávu nechtěla. Robo snědl malý kousek dortu, který mu prý docela chutnal. Já s matkou jsme společně vykouřili cigaretu. Ona se pokoušela s kouřením skončit, já začít. Proto jsme kouřili cigarety napůl – vlastně jsme si slíbili, že sami žádnou celou nevykouříme.

"To je úžasný host," šeptal Herr Theobald otci a naznačil, že míní zpěváka. "Ten zná písničky odevšad."

"No aspoň z Maďarska určitě," poznamenala babička, ale usmívala se přitom.

Babičku oslovil malý mužíček, pečlivě oholený, ale s kovově modrým nádechem věčného porostu na hubené tváři. Měl na sobě čistou bílou košili (i když zežloutlou věkem a praním), kalhoty od nějakého obleku, k nimž měl úplně jiné sako.

"Co prosím?" řekla babička.

"Říkal jsem, že vyprávím sny," sdělil jí mužíček.

"Vy že vyprávíte sny?" řekla babička. "To chcete říct, že je sám taky máte?"

"Mám je a vyprávím je," pravil tajemně. Zpěvák přestal zpívat.

"Jakej chcete sen," přidal se k hovoru zpěvák. "Hned vám ho poví."

"Já vím naprosto bezpečně, že nechci slyšet žádný," řekla babička. S nelibostí pohlédla na chumel chlupů,

který zpěvákovi trčel z rozhalené košile. Na člověka, který "vyprávěl sny", se nedívala vůbec.

"Vidím, že jste dáma," řekl babičce ten člověk se sny. "Vy zřejmě nereagujete jen tak na nějaký sen, který se vám někde náhodou namane."

"To rozhodně ne," odpověděla babička. Vrhla na otce jeden ze svých pohledů kategorie Jaks-mohl-dopustit-aby-se-mi-stalo-něco-takového?

"Ale já znám jeden," řekl muž se sny. Zavřel oči. Zpěvák si přistrčil židli dopředu a my jsme si najednou uvědomili, že sedí velice blízko u nás. Přestože na to byl Robo už moc starý, seděl otcí na klíně. "V jednom velikém hradě," začal muž se sny, "ležela vedle svého manžela žena. Najednou však byla uprostřed noci vzhůru. Probudila se a neměla nejmenší potuchy, co ji probudilo, a byla tak čilá, jako by byla vzhůru už hodiny. Aniž se podívala na manžela, aniž mu řekla slovo, aniž se ho dotkla, bylo jí jasné, že manžel je taky vzhůru – a stejně náhle."

"Doufám, že je to vhodné pro dítě, ha, ha," pravil Herr Theobald, ale nikdo se na něho nepodíval. Babička složila ruce do klína a hleděla na ně – s koleny u sebe a kramfleky zasunutými pod židli s rovným opěradlem. Matka se držela za ruku tatínka.

Já jsem seděl vedle muže se sny, kterému sako páchlo jako zoologická zahrada. Pokračoval: "Ta žena a její manžel leželi, byli vzhůru a poslouchali zvuky v hradě, který měli jen pronajatý, a tudíž jej neznali důvěrně. Poslouchali zvuky na nádvoří, které nikdy nezavírali na zámek. Když šli lidé z vesnice na procházku, vždycky se na hradě stavovali; vesnické děti se směly houpat na velikých vratech do nádvoří. Co je probudilo?"

"Medvědi?" vyhrkl Robo, ale otec se dotkl konečky prstů Robovy pusy.

"Slyšeli koně," pravil muž se sny. Stará Johanna, s očima zavřenými a hlavou skloněnou nad klín, jako by se na té tvrdé židli zachvěla. "Slyšeli dech a podupávání koní, kteří se snažili stát klidně," vyprávěl muž se sny. "Manžel natáhl ruku a dotkl se manželky. ‚Koně?‘ řekl. Žena vstala z postele a šla k oknu do nádvoří. Dodnes by přísahala, že nádvoří bylo plné vojska na koních – ale jací to byli vojáci! Byli v brnění! Hledí na helmách měli spuštěná a jejich tlumené hlasy zněly kovově a bylo stejně těžké je poslouchat jako hlasy mizející rádiové stanice. Koně pod vojáky neklidně přešlapovali, až brnění zvonila. Na tom hradním nádvoří byla stará vyschlá kašna, a ta žena si všimla, že pramen zase teče; voda přetékala přes ohlazený okraj a koně ji pili. Rytíři byli obezřelí, neslézali z koní; hleděli vzhůru do temných hradních oken, jako by věděli, že u tohoto vodního žlabu nejsou vítáni – v onom místě odpočinku na cestě neznámo kam.

Žena viděla, jak jim v měsíčním světle září obrovské štíty. Vklouzla zpátky do postele a ulehla celá strnulá vedle manžela.

„Co je?“ zeptal se jí.

„Koně,“ odpověděla mu.

„Já si to myslel,“ řekl. „Sežerou kytky.“

„Kdo postavil ten hrad?“ zeptala se ho. Byl to nesmírně starý hrad, to oba věděli.

„Charlemagne,“ odpověděl jí a znovu se chystal usnout.

Ale žena ležela, nespala a poslouchala vodu, která jako by v tu chvíli tekla celým hradem a bublala v příkopech, jako by ten starý pramen kašny čerpal vodu ze všech možných zdrojů. A zněly tu ty prapodivné hlasy šeptajících rytířů – vojáků Karla Velikého, mluvících jejich mrtvým jazykem. Ženě připadaly hlasy těch vojáků tak morbidní jako celé osmé století a ti lidé zvaní Frankové. Koně stále pili. Žena ležela a dlouho nespala a čekala, až vojáci odjedou. Neměla strach, že by je skutečně chtěli napadnout – věděla jistě, že jsou na cestě a že se jen zastavili k odpočinku v místě kdysi známém. Ale pokud tekla voda, měla pocit, že nesmí porušit ticho hradu ani jeho temnotu. Když usínala, měla dojem, že vojáci krále Karla Velikého tam stále ještě jsou.

Ráno se jí manžel zeptal: „Slyšelas taky, jak teče voda?“ Ano, jistěže slyšela. Ale kašna byla samozřejmě vyschlá a z okna viděli, že koně květiny nesežrali – a každý přece ví, že koně žerou kytky.

„Pojď se podívat,“ řekl jí manžel a vyšel s ní na nádvoří. „Nejsou tu otisky kopyt a není tu po koních vůbec naděláno. To se nám muselo zdát, že jsme slyšeli ty koně!“ Neřekla mu, že tam byli taky vojáci; anebo že není podle jejího mínění pravděpodobné, aby se dvěma lidem zdál jeden a týž sen.

Neřipomněla mu, jaký je těžký kuřák a že ani necítí, když se varí polévka. Pach koní v čerstvém

ovzduší byl pro něho příliš jemný.

Viděla vojáky, anebo spíš se jí o nich zdálo ještě dvakrát, co na hradě pobývali, ale její manžel se s ní už nikdy neprobudil. Přišlo to vždycky náhle. Jednou se probudila s pachutí čehosi kovového na jazyku, jako by se dotkla ústy nějakého starého kyselého železa – meče, krunýře, plátů brnění nebo stehenních chráničů. Byli tam zase, tentokrát za chladnějšího počasí. Zahaloval je hustý rubáš mlhy stoupající z vody v kašně; koně byli celí ojinění. A tentokrát jich nebylo tolik – jako by zima a šarvátky jejich řady pročesaly. Když je spatřila naposledy, připadali jí vychrtlí a muži spíš jako prázdná brnění nejistě posazená v sedlech. Koně měli hlavu pokrytou jinovatkou. Jejich dech (anebo dech mužů) jako by vázl. "Její manžel," pokračoval muž se sny, "zemřel na infekci dýchacích cest. Ale tehdy, když se jí zdál ten sen, to ještě ta žena nevěděla."

Babička zvedla zrak upřený do klína a vytřela muži se sny na tvář šedivou náznakem vousů políček. Robo na otcově klíně ztuhl; moje matka chytila svou matku za ruku. Zpěvák prudce odstrčil židli a vyskočil, vyděšen anebo připraven pustit se s někým do křížku, ale muž se sny se babičce prostě omluvil a z ponuré čajovny odešel. Vypadalo to, jako by s Johannou uzavřeli smlouvu, která měla konečnou platnost, ale žádnému z nich neskýtala radost. Otec si něco poznamenal do velikého bloku.

"No to tedy byl příběh, že?" poznamenal Herr Theobald. "Hahá!" A zajel Robovi do vlasů – což Robo vždycky nenáviděl.

"Herr Theobald," pravila matka, stále držíc Johannu za ruku, "na infekci dýchacích cest zemřel můj otec."

"Ale do prkýnka," pravil Herr Theobald. "To mě mrzí, meine Frau," řekl babičce, jenže ta s ním nechtěla mluvit.

Vzali jsme babičku na jídlo do restaurace kategorie A, ale skoro ničeho se nedotkla. "Ta osoba byla cikán," řekla nám. "Satanské stvoření a Maďar."

"Prosím tě, mami," řekla moje matka. "Přece o otci nemohl vědět."

"Věděl víc, než víš ty," utrhla se babička.

"Ten Schnitzel je báječný," poznamenal otec a zapisoval si do bloku. "Gumpoldskirchner se k tomu akorát hodí."

"Kalbsnieren jsou moc fajn," řekl jsem já.

"Vejce jsou prima," řekl Robo.

Babička neřikala nic, až teprve, když jsme se vrátili do penzionu Grillparzer, kde jsme si všimli, že dveře od WC jsou asi stopu nebo i víc nad zemí, takže připomínaly půldvířka amerického veřejného záchodku nebo taky dveře do hospody, jaké se ukazují ve westernech. "To jsem skutečně ráda, že jsem šla na toaletu v restauraci," podotkla babička. "Něco tak nechutného! Budu se snažit vydržet přes noc, abych se nemusela vystavovat někde, kde by mi všichni mohli okukovat kotníky!"

V našem rodinném pokoji se otec zeptal: "Nežila Johanna někde na nějakém hradě? Někdy jsem myslel, že si s dědečkem nějaký hrad nebo zámek najali."

"Ano, než jsem se narodila," odpověděla matka. "Pronajali si Schloss Katzendorf. Viděla jsem fotografie."

"Hm, tak proto ji sen toho Maďara tak vyvedl z míry," poznamenal otec.

"Na chodbě jede někdo na kole," oznámil Robo. "Zahlíd jsem kolo – pode dveřmi."

"Robo, už běž spát," přikázala matka.

"A vrzalo, vrz, vrz," pokračoval Robo.

"Dobrou noc, kluci," řekl otec.

"Když vy si můžete povídat, můžeme si povídat my taky," poznamenal jsem.

"Tak si povídejte spolu," odpověděl mi otec. "Já si povídám s maminkou."

"Já chci spát," prohlásila matka. "Ať už nikdo nemluví."

Snažili jsme se. Možná jsme i usnuli. Pak mi Robo pošeptal, že musí na záchod.

"Však víš, kde to je," řekl jsem mu.

Robo vyšel ven a nechal za sebou pootevřené dveře; slyšel jsem, jak jde po chodbě a přitom jede rukou po stěně. Byl ihned zpátky.

"Na záchodě někdo je," hlásil.

"Tak počkej, až vyjde," řekl jsem.

"Nebylo rozsvícené světlo," pokračoval Robo, "ale pod dveře jsem viděl. Někdo tam je, potmě."

"Já taky radši potmě," řekl jsem.

Ale Robo nedal a musel mi vypovědět, co viděl. Prý viděl pode dveřmi ruce.

"Ruce?" řekl jsem.

"Ano, tam, kde měly být nohy," vysvětloval Robo; tvrdil, že na každé straně mísy byla jedna ruka – místo nohy.

"Hele, dej mi pokoj, Robo!" řekl jsem.

"Prosím tě, pojď se podívat," žadonil. Šel jsem s ním po chodbě na záchod, ale nikdo tam nebyl. "Už jsou pryč," pravil.

"To ten někdo odešel, určitě po rukou," řekl jsem. "Běž se vyčurat. Já na tebe počkám."

Vešel dovnitř a smutně čural v temné místnůstce. Když už jsme byli téměř zpátky u našeho pokoje, prošel kolem nás chodbou malý černovlasý snědý mužíček, stejné barvy pleti a stejně oblečený jako ten muž se sny, co tak rozzlobil babičku. Mrkl na nás a usmál se. Nemohlo mi uniknout, že jde po rukách.

"Vidíš?" pošeptal mi Robo. Vrátili jsme se do pokoje a zavřeli dveře.

"Co je?" zeptala se matka.

"Nějaký chlap tam šel po rukách," řekl jsem jí.

"Chlap tam čural o rukách," upřesňoval Robo.

"Kategorie C," bručel si ze sna tatínek; tatínkovi se často zdálo, že si dělá poznámky do svého velikého bloku.

"Promluvíme si o tom ráno," uzavřela matka.

"Nejspíš to byl akrobat a chtěl se před tebou předvádět, protože seš malej kluk," řekl jsem Robovi.

"Jak mohl vědět, že jsem kluk, když byl uvnitř na záchodě?" zeptal se mě Robo.

"Běžte už spát," zašeptala matka.

Pak jsme uslyšeli, jak na chodbě zaječela babička.

Maminka si oblékla ten hezký zelený župánek; tatínek si taky oblékl župan a nasadil si brýle; já si natáhl přes pyžamo kalhoty. Robo byl na chodbě první. Zpod dveří záchodu se linulo světlo. Babička uvnitř rytmicky ječela.

"My jsme tady!" zavolal jsem na ni.

"Mami, co je?" zeptala se maminka.

Shromáždili jsme se v širokém pruhu světla zpod záchodu. Pode dveřmi jsme viděli světlefialové babiččiny trepy a její porcelánově bílé kotníky. Přestala ječet. "Ležela jsem v posteli a slyšela jsem nějaký šepot," řekla.

"To byl Robo a já," vysvětlil jsem jí.

"A když jsem si myslela, že jsou všichni pryč, šla jsem na záchod," pokračovala Johanna. "Nechala jsem zhasnuté světlo. Byla jsem jako pěna," líčila nám. "Pak jsem uviděla a uslyšela to kolo."

"Kolo?" zeptal se otec.

"Kolem dveří několikrát projelo kolo," pravila babička. "Projelo kolem a vrátilo se a zase projelo."

Tatínek si prsty přešel po hlavě, jako by tam jela pomyslná kola; významně se na maminku ušklíbl. "Tady někdo potřebuje nový kolečka," zašeptal, a maminka si ho přísně změřila. "Rozsvítla jsem," pokračovala babička, "a kolo zmizelo."

"Já vám říkal, že po chodbě jezdí kolo," připomněl Robo.

"Mlč, Robo," okřikl ho otec.

"Ne, to nebylo obyčejné jízdní kolo," pravila babička. "Mělo to jedno jediné kolo."

Tatínek rozhazoval kolem hlavy rukama jako blázen. "Ta má o kolečko víc, nebo spíš míň," zasyčel na maminku, která ho dloubla pěstí, až se mu na nose pošouply brýle.

"Pak někdo přišel a podíval se pod dveře," pokračovala babička, "a to jsem začala křičet."

"Někdo?" zeptal se otec.

"Viděla jsem ruce, mužské ruce – měly chlupaté klouby," líčila babička. "Ty ruce jsem viděla na koberci přímo pode dveřmi. Musel se na mě dívat zespoda."

"Ne, babi," řekl jsem, "myslím, že venku stál jen tak o rukou."

"Nebud' drzý," napomenula mě matka.

"Ale my jsme viděli, jak tu nějaký chlap chodí o rukou," bránil se Robo.

"Nic jste neviděli," utrl se otec.

"Viděli," řekl jsem.

"Ještě všechny vzbudíme," okřikovala nás matka.

Ozvalo se spláchnutí a ze dveří se vyšourala babička a z její bývalé důstojnosti zbyly jenom trosky. Měla župan přes župan; krk jaksi vytáhlý a obličej natřený bílým krémem. Vypadala jako poplašená husa.

"Musel to být zloduch a hanebník," pravila. "Ovládal nějakou strašlivou magii."

"Ten člověk, co se na tebe díval?" zeptala se matka.

"Ten člověk, co vyprávěl můj sen," odpověděla babička. Brázdami v jejím pleťovém krému se prodrala slza. "To byl můj sen," pravila, "a on ho řekl všem. Je nehorázné už jen to, že ho znal," syčela na nás.

"Můj sen – o koních a vojácích Karla Velikého – já jsem ta jediná, která by ho měla znát. Měla jsem ten sen, než ses narodila," řekla matce. "A ten chlap sprostá, zlá, kouzelnická vykládal můj sen, jako by to byly zprávy.

Ani tvému otci jsem nepověděla, jak to všechno s tím snem bylo. Nikdy jsem si nebyla jistá, že to skutečně byl jenom sen. A teď tu jsou chlapi, co chodí o rukách a mají na nich chlupaté klouby, a jsou tu kouzelná kola. Chtěla bych, aby kluci spali se mnou."

Tak se stalo, že jsme já a Robo bydleli s babičkou v tom velkém rodinném pokoji daleko od WC a babička ležela v matčiných a tatínkových peřinách s nakrémovaným obličejem, který se leskl jako tvář nějakého zmoklého ducha. Robo byl vzhůru a pozoroval ji z postele. Myslím, že Johanna moc dobře nespala. Dovedu si představit, že se jí asi zase zdál ten její sen o smrti a ona znovu prožívala tu poslední zimu s promrzlými vojáky Karla Velikého oblečenými do těch podivných ojíněných kovových oděvů se spuštěným hledím.

Když bylo zřejmé, že budu muset na WC, provázely mě Robovy kulaté jasné oči až ke dveřím.

Na záchodě někdo byl. Pode dveřmi nesvítilo světlo, ale o stěnu byla opřená jednokolka. Jezdec seděl potmě na WC; zevnitř se ozývalo jedno splachování za druhým – jako malé dítě nedal jezdec na jednokolce vůbec rezervoáru možnost, aby se naplnil.

Šel jsem blíž k mezeře pode dveřmi, ale osoba sedící uvnitř nestála na rukách. Viděl jsem jasné nohy, v téměř náležité pozici, ale chodidla se nedotýkala země a byla obrácena vzhůru ke mně – temnými polštářky barvy modřin. Byla to veliká chodidla pod krátkými chlupatými holeněmi. Byly to medvědí nohy, jenom neměly drápy. Medvědí drápy se nedají zatahnout jako kočičí; kdyby měl medvěd drápy, byly by vidět. Takže to musel být buď nějaký podvodník v medvědí kůži, anebo medvěd zbavený drápů. Možná něco jako domácí medvěd. Přinejmenším – aspoň podle jeho přítomnosti na záchodě – medvěd, který je zvyklý žít v domě. Protože podle pachu jsem rozpoznal, že to žádný člověk v medvědí kůži není; byl to jen a jen medvěd. Pravý medvěd.

Zacouval jsem do dveří babiččina bývalého pokoje, za nimiž číhal otec a čekal na další výtržnosti. Prudce otevřel dveře, až jsem vpadl dovnitř, a oba nás vylekal. Maminka se posadila na posteli a přehodila si přes hlavu péřovou kapnu. "Mám ho!" křičel otec a svalil se na mě. Podlaha se zachvěla; medvědova jednokolka sklouzla po zdi a udeřila do dveří od záchodu, odkud se najednou medvěd vybatolil, při čemž zakopl o jednokolku a snažil se nabýt rovnováhy. Znepokojeně se rozhlížel chodbou a hleděl otevřenými dveřmi na otce, který mi seděl na prsou. Medvěd popadl jednokolku do předních tlap.

"Grauf?" udělal. Otec přibouchl dveře.

Na konci chodby se ozval ženský hlas: "Kde jsi, Duno?"

"Hááraf!" udělal medvěd.

Oba jsme s otcem slyšeli, že žena jde blíž. "Ale ne, Duno, ty už zase trénuješ? Ty bys jenom pořád cvičil. Ve dne je to ale lepší." Medvěd neřikal nic. Otec otevřel dveře.

"Nikoho sem nepouštěj," přikazovala mu matka, pořád ještě pod peřinou.

Na chodbě stála vedle medvěda pohledná postarší žena, zatímco medvěd balancoval na jednokolce, s jednou tlapou položenou ženě na rameni. Měla na hlavě jasné červený turban a šaty jakoby uvázané z jednoho kusu látky, které připomínaly záclonu. Na vysokém poprsí spočíval náhrdelník z medvědích drápů. Její náušnice se dotýkaly na jedné straně záclonovitých šatů, na druhé holého ramene, na němž jsme v tu chvíli oba s otcem sledovali okouzující mateřské znaménko. "Dobrý večer," pozdravila otce.

"Je mi líto, jestli jsme vás vyrušili. Duna má zakázáno trénovat v noci – ale on svou práci šíleně miluje." Medvěd zabručel, sešlápl pedály a odjel od ženy. Držel výborně rovnováhu, ale počínal si velice nedbale. Otíral se o stěny chodby a tlapami se dotýkal fotografií rychlobruslařských týmů. Žena odcházela s lehkou úklonou od otce za medvědem a volala: "Duno, Duno," a narovnávala fotografie na chodbě. "Duna je maďarsky Dunaj," vysvětloval mi otec. "Ten medvěd se jmenuje po naší milované řece Donau." Naši rodinu zřejmě někdy překvapovalo, že Maďaři taky dovedou milovat řeku. "Je ten medvěd pravý medvěd?" zeptala se matka – dosud pod peřinami –, ale vysvětlení jsem nechal na otci. Věděl jsem, že ráno toho bude mít i Herr Theobald spoustu co vysvětlovat a tou dobou už si o všem budu moci vyslechnout referát.

Šel jsem přes chodbu na WC. Mé konání na této místnůstce silně uspíšil přetrvávající medvědí pach a podezření, že na všem jsou medvědí chlupy; bylo to však jen mé podezření, protože medvěd zanechal všechno v úplném pořádku – tedy aspoň na medvěda.

"Viděl jsem toho medvěda," šeptal jsem Robovi, když jsem se vrátil do pokoje, ale Robo si zatím vlezl do postele k babičce a vedle ní usnul. Stará Johanna však byla vzhůru.

"Těch vojáků jsem viděla pořád míň a míň," pravila. "Když přišli naposledy, bylo jich jenom devět. Všichni vypadali hrozně hladoví. Určitě museli jíst ty přebývající koně. Byla strašlivá zima. Samozřejmě že jsem jim chtěla pomoci. Ale nebyli jsme naživu ve stejné době; jak jsem jim mohla pomoci, když jsem se ještě ani nenarodila? Samozřejmě jsem věděla, že umřou. Ale trvalo to ještě dlouho. Když přišli naposledy, byla kašna zamrzlá. Vzali meče a dlouhé píky a roztloukali led na kusy. Rozdělali oheň a v kotli jej nechali roztát. Z pytlů u sedel vyndali kosti – všechny možné kosti – a naházeli je do vody na polévku. Musela to být polévka hrozně slabá, protože kosti byly už dávno dohola ohryzané. Ani nevím, jaké to byly kosti. Myslím králičí a možná srnčí nebo z divokého kance. Možná z těch přebytných koní. Nechci pomyslet," řekla babička, "že by to mohly být kosti z těch chybějících vojáků."

"Už spi, babi," řekl jsem jí.

"A s tím medvědem si nedělej hlavu," pravila.

V místnosti, kde se v penzionu Grillparzer snídalo, jsme konfrontovali Herr Theobalda s menažerií jeho ostatních hostů, kteří rozvrátili náš večer. Věděl jsem (a dosud k tomu nikdy nedošlo), že tatínek se chystá odhalit sám sebe jako špeha turistické kanceláře.

"Jsou tu lidé, kteří chodí po rukách," pravil otec.

"Jsou tu lidé, kteří nakukují pod dveře toalety," poznamenala babička.

"Tamhleten pán," ukázal jsem na malého zakaboněného chlapíka u stolečku v rohu, kde seděl u snídane s celou svou kohoutou – se znalcem snů a s maďarským zpěvákem.

"On se tím živí," sdělil nám Herr Theobald, a jako by nám to chtěl přímo dokázat, postavil se ten muž, který chodil po rukou, na ruce.

"Ať toho nechá," pravil otec. "My víme, že to dovede."

"Ale víte taky, že jinak chodit nemůže?" zeptal se náhle vypravěč snů. "Víte, že on má nohy k ničemu? Nemá holení kosti. Je to obdivuhodné, že dovede chodit po rukou. Jinak by nechodil vůbec." I když to bylo ve stoji o rukou těžké, muž přitom pokýval hlavou.

"Prosím vás, posad'te se," řekla matka.

"Být mrzák, to je naprosto v pořádku," prohlásila troufale babička. "Ale z vás kouká zlo," pravila vypravěči snů. "Vy víte věci, které nemáte vůbec právo vědět. Znal můj sen," obrátila se na Herr Theobalda, jako by ohlašovala u sebe v pokoji krádež.

"Ano, trochu čehosi zlého v něm je," připustil Theobald. "Ale většinou ne. A chová se pořád líp a líp. Nemůže si pomoci, že ví, co ví."

"Pokoušel jsem se vás z toho dostat," pravil vypravěč snů babičce. "Myslel jsem, že vám to prospěje. Nakonec váš manžel je už dost dlouho mrtvý a je na čase, abyste z toho přestala dělat takovou záležitost. Takový sen jste neměla vy jediná."

"Nechte toho," řekla mu babička.

"Hm, možná byste to měla vědět," odpověděl vypravěč snů.

"Ne, buďte zticha, prosím vás," okřikl ho Herr Theobald.

"Já jsem od turistické kanceláře," oznámil otec, nejspíš proto, že ho nenapadlo nic jiného.

"No do prkýnka," ulevil si Herr Theobald.

"Za to Theobald nemůže," podotkl zpěvák. "Je to od něho hezké, že nás tady nechá, i když ho to stojí pověst."

"Oženili se s mou sestrou," oznámil nám Theobald. "Patří teď k rodině, víte? Co mám dělat?"

"Jak to myslíte, oženili se s vaší sestrou?" zeptala se matka.

"Totiž nejdřív se provdala za mě," vysvětloval vypravěč snů.

"A pak uslyšela, jak zpívám!" pokračoval zpěvák.

"Za toho druhého nikdy provdaná nebyla," podotkl Theobald a všichni se omluvně podívali na muže, který mohl chodit jen po rukou.

Theobald pravil: "Dělali spolu kdysi cirkusové číslo, ale přes politiku se dostali do maléru."

"Byli jsme nejlepší v Maďarsku," pravil zpěvák. "Slyšeli jste někdy o cirkusu Szolnok?"

"Ne, bohužel ne," odpověděl otec vážně.

"Vystupovali jsme v Miskolci, v Szegedi, v Debrecínu," dodával vypravěč snů.

"V Szegedi dvakrát," připomněl zpěvák.

"Nebýt Rusů, mohli jsme to dotáhnout až do Budapešti," prohlásil muž, který chodil po rukou.

"Ano, to Rusové mu vyndali ty holenní kosti!" pravil vypravěč snů.

"Jen řekni pravdu," ozval se zpěvák, "že už se bez holenních kostí narodil. Ale s Rusy jsme se stejně nemohli shodnout."

"Chtěli strčit medvěda do vězení," ličil vypravěč snů.

"Jen řekni pravdu," zasáhl Theobald.

"Zachránili jsme před nimi jeho sestru," pokračoval muž, který chodil po rukou.

"Takže já je samozřejmě ubytovat musím," hájil se Herr Theobald, "a pracujou jako kati. Ale kdopak se v téhle zemi zajímá o cirkus? Je to maďarská záležitost. Tady žádná tradice s medvědy na jednokolkách neexistuje," sděloval nám Theobald. "A pro nás Vídeňáky nic neznamenají ani ty zpropadené sny."

"Abych řekl pravdu," prohlásil vypravěč snů, "dělali jsme v jednom nočním klubu na Kärntnerstrasse, ale pak nás vyhodili."

"Tamten sen jsi rozhodně vypravovat neměl," poznamenal zpěvák vážně.

"Odpovědnost za to měla i tvoje manželka!" podotkl vypravěč snů.

"Tehdy to byla ještě tvoje manželka," řekl zpěvák.

"Prosím vás, nechte toho," prosil je Theobald.

"Musíme teď dělat plesy na finanční podporu pro nemocné děti," pravil vypravěč snů.

"A taky jezdíme po státních špitálech – zvlášť o Vánocích."

"Kdybyste aspoň dělali víc s medvědem," radil jim Herr Theobald.

"Promluvte si o tom se sestrou," odpověděl mu zpěvák. "Je to její medvěd – ta ho drežírovala, ta ho nechala zlenivět a sejít a nechala ho, aby se naučil tolika zlovykům."

"On je z vás jediný, kdo si ze mě nikdy nedělá legraci," pravil muž, který chodil po rukou.

"Já bych nejradši, kdybych s tímhle vším už nemusela mít nic společného," ozvala se babička. "Pro mě je to příšerná zkušenost."

"Prosím vás, drahá madam," obrátil se k ní Herr Theobald, "chtěli jsme vám jen ukázat, že jsme se tím nemínili nikoho dotknout. Jsou teď zlé časy. Potřebuju klasifikaci B, abych sem dostal víc turistů, ale nemůžu – nemám to srdce – vyhodit cirkus Szolnok."

"Nemá to srdce, houby!" usklíbl se vypravěč snů. "Bojí se sestry. Ani ve snu by ho nenapadlo nás vyhodit."

"Kdyby se mu to zdálo ve snu, aspoň bys to věděl!" vykřikl muž stojící na rukou.

"Já se bojím medvěda," pravil Herr Theobald. "Ono to udělá všechno, co tomu poručí."

"Říkej ,on', ne ,ono'," napomenul ho muž stojící na rukou. "Je to hodný medvěd a nikomu nikdy neublížil. Nemá žádné drápy, to víte přece moc dobře – taky jen pár zubů."

"Má chudák hrozné trápení při jídle," připustil Herr Theobald. "Je už starý a nešikovný."

Viděl jsem otci přes rameno, jak si píše do svého velikého bloku: "Medvěd trpící depresí a nezaměstnaný cirkus. Rodina se soustřeďuje na sestru."

V tu chvíli jsme ji zrovna mohli pozorovat, jak se venku na chodníku zabývá medvědem. Podle nařízení ho měla samozřejmě na šňůře, ale bylo to zabezpečení jen formální. Procházela se ve svém nápadném červeném turbanu nahoru dolů po chodníku a sledovala medvědovy lenivé pohyby na jednokolce. Zvíře šlapalo pedály od jednoho parkovacího automatu k druhému a někdy se při otáčce o automat opřelo tlapou. Každý hned musel vidět, že má medvěd pro jízdu na jednokolce talent, ale zároveň bylo jasné, že tohle je taky všechno. Medvěd sám zřejmě cítil, že se dál za tohle ježdění nedostane.

"Už by ho měla z ulice odvést," strachoval se Herr Theobald. "Lidi z cukrárny si mi chodí stěžovat," sděloval nám. "Prý jim odhání zákazníky."

"Ten medvěd naopak zákazníky láká," podotkl muž stojící na rukou.

"Některé láká, některé odhání!" uzavřel vypravěč snů a náhle se zachmuřil, jako by ho deprimovala vlastní hlubokomyslnost.

Dovádění cirkusu Szolnok nás tolik zaujalo, že jsme si přestali všimnout Johanny. Když maminka zpozorovala, že babička tiše pláče, požádala mě, abych předjel s autem.

"Bylo toho na ni moc," šeptal tatínek Theobaldovi. Cirkus Szolnok se za sebe zřejmě styděl.

Venku na chodníku ke mně na jednokolce přijel medvěd a podal mi klíčky; auto bylo zaparkováno přímo u obrubníku. "Každému se takovéhle podání klíčků zrovna zamlouvat nemusí," poznamenal Herr Theobald k sestře.

"Hm, já si myslela, že jemu se to docela líbí," řekla a pocuchala mi rukou vlasy. Její půvab byl půvab barmanky, což znamená, že byla přitažlivější v noci. V denním světle jsem viděl, že je starší než její bratr a taky starší než její manželé – představoval jsem si, že za čas jim přestane být milenkou nebo sestrou a stane se jim všem matkou. Matkou byla už medvědovi.

"Pojeď sem," zavolala na něho. Šlapal apaticky a přidržoval se parkovacích automatů. U jednoho olízl malé skleněné okénko. Zatáhla ho za šňůru. Zůstal na ni hledět. Zatáhla znovu. Začal opět drze šlapat – nejdřív jedním směrem, pak druhým. Vypadalo to, jako by ho upoutalo, že má publikum. Začal se předvádět.

"Nic si nezkoušej," varovala ho sestra, ale medvěd šlapal rychleji a rychleji, pojížděl dopředu a dozadu, prudce zahýbal a kličkoval mezi parkovacími automaty; sestra musela pustit řemínek. "Duno, necháš toho!" křičela na něho, ale medvěd už se nedal zvládnout. Nechal kolo zajet tak blízko k chodníku, že narazil jednokolkou o obrubník a náraz jím mrštil na blatník zaparkovaného auta. Posadil se na chodník, s jednokolkou vedle sebe; bylo vidět, že se nezranil, ale zřejmě ho to velice vyvedlo z míry a nikdo se nesmál. "Prosím tebe, Duno," volala sestra káravým hlasem, ale přiběhla a sklonila se k němu. "Duno, Duno," zavyčítala mímě. Zavrtěl velikou hlavou; nechtěl se na ni podívat. Na srsti u tlamy uvízl proužek slin a ona mu je otřela rukou. Odstrčil jí ruku tlapou.

"Přijďte zase!" křičel na nás Theobald, když jsme nastupovali do auta.

Matka seděla v autě s očima zavřenýma a prsty si mnula spánky. Vypadala, jako by z toho, co říkáme, neslyšela vůbec nic. Vždycky tvrdila, že tohle je její jediná obrana při cestování s tak vážnou rodinou. Nechtěl jsem ani podávat obvyklé hlášení, pokud se týkalo péče o vůz, ale viděl jsem, že otec se snaží zachovat pořádek a klid. Svůj veliký blok měl rozložený na kolenou, jako bychom právě dokončili běžné šetření. "Takže co nám říká měřič benzínu?" zeptal se.

"Někdo ujel třicet pět kilometrů," oznámil jsem.

"Byl tu ten hnusný medvěd," připojila se babička. "Na zadním sedadle jsou chlupy z té bestie, a taky ji tu cítím."

"Já necítím nic," pravil otec.

"A voňavku té cikánky v turbanu," pokračovala babička. "Visí to v autě ve vzduchu u stropu." Tatínek i já jsme čichali. Maminka si stále mnula spánky.

Na podlaze u brzdy a u pedálů spojky jsem viděl několik mátově zelených páráték, která nosil maďarský zpěvák v koutku úst, jako by tam měl nějakou jizvu. Nezmínil jsem se o nich. Stačilo, když jsem si je měl všechny představit – někde za městem, v našem autě. Zpívající řidič, vedle něho chlapík, co stojí na rukou – a mává oknem nohama. A vzadu mezi vypravěčem snů a bývalou manželkou sedí celý shrbený jako neškodný opilec starý medvěd a velkou hlavou se chvílemi otírá o vypolstrovanou střechu a tlapy schopné drtit má složený v obrovském klíně.

"Takoví chudáci," pravila maminka, pořád se zavřenýma očima.

"Lháři a kriminálníci," dala se slyšet babička. "Mystikové a uprchlíci a odepsaná zvířata."

"Snažili se, co mohli," poznamenal otec, "ale nikde se žádné slávy nedočkali."

"To už by bylo lepší v zoologické zahradě," podotkla babička.

"Já jsem si užil," prohlásil Robo.

"Dostat se z kategorie C je těžká věc," poznamenal jsem.

"Ti se propadli až někam na Z," pravila stará Johanna. "Ti úplně zmizeli z lidské abecedy."

Otec však zvedl ruku – jako by nám chtěl udělit požehnání – a my jsme ztichli. Psal do velikého bloku a nepřál si být vyrušován. V obličeji se mu zračil přísný výraz. Věděl jsem, že babička plně důvěřuje jeho rozsudku. Maminka věděla, že nemá cenu pouštět se do debaty. Robo se zřejmě nudil. Projížděl jsem s rodinnou osádkou úzkými ulicemi; jel jsem po Spiegelgasse na Lobkowitzplatz. Spiegelgasse je tak úzká, že člověk vidí ve výkladních skříních odraz vlastního auta, a já jsem měl dojem, jako by byl náš pohyb Vídní cosi dodatečného (ano, cosi mimo Vídeň samu) – něco jako trik filmovací kamery; jako bychom konali nějakou pohádkovou cestu městem, které je postaveno jen coby dětská hračka.

Když babička ve voze usnula, prohlásila maminka: "Myslím, že změna klasifikace v tomhle případě nijak nepomůže, ať tak či onak."

"Ne," souhlasil otec, "rozhodně moc ne." Měl pravdu, přestože pak trvalo léta, než jsem penzion Grillparzer spatřil znovu.

Když babička zemřela, najednou ve spánku, oznámila matka, že už ji cestování unavuje. Opravdový důvod však byla skutečnost, že ji začal trápit babiččin sen. "Ti koně jsou tak vyzábblí," svěřila se mi jednou. "Totiž, já vždycky věděla, že budou vyzábblí, ale ne takhle. A ti vojáci – věděla jsem, že to budou ubožáci, ale ne takovíhle."

Tatínek od turistické agentury odešel a našel si zaměstnání u místní detektivní kanceláře, která se specializovala na hotely a obchody. To zaměstnání ho uspokojovalo, i když odmítal pracovat o Vánocích – kdy, jak prohlašoval, by se mělo některým lidem pár těch zlodějniček dovolit.

Zdalo se mi, že rodiče se k stáří začínají dostávat do jakési pohody a vnitřní vyrovnanosti, a skutečně jsem měl pocit, že ke konci byli docela šťastní. Vim, že síla babiččina snu trochu potemněla pod vlivem skutečného světa, a zvláště v důsledku toho, co se stalo Robovi. Chodil do jedné soukromé školy a všichni ho tam měli docela rádi, ale v prvním roce na univerzitě ho zabila po domácku vyrobená bomba. A to se dokonce vůbec nestaral "o politiku". V posledním dopise rodičům napsal: "Ta sebeuspokojená vážnost radikálních frakcí mezi studenty se hrozně přeceňuje. A jídlo je příšerné." Pak šel do toho semináře z dějin a posluchárnu vyhodili do povětří.

Když rodiče zemřeli, přestal jsem kouřit a začal jsem cestovat. Se svou druhou ženou jsem taky navštívil penzion Grillparzer. S první ženou jsem se až do Vídně nikdy nedostal.

Grillparzer si tatínkovu klasifikaci B neudržel dlouho a v době, kdy jsem se tam vrátil, už vůbec z jakékoli kategorie vypadl. Vedla jej Theobaldova sestra. Její někdejší dráždivá atraktivnost prostitutky zmizela a místo toho se u ní objevil asexuální cynismus některých staropanenských tet. Ztratila postavu a vlasy měla obarvené na bronzovo, takže její hlava připomínala spíš drátěnky, jaké se užívají na čištění hrnců. Nepamatovala si mě a na mé otázky reagovala podezíravě. Jelikož jsem věděl o jejich minulých společnících tolik věcí, zřejmě usoudila, že jsem od policie.

Maďarský zpěvák utekl – nejspíš svým hlasem vzrušil opět další ženu. Vypravěče snů museli odvézt do blázince. Jeho vlastní sny se pro něho staly nočními můrami a každou noc budil celý penzion příšerným vytím. Jeho odchod z těch omšelých prostor se téměř shodoval s dobou, kdy penzion Grillparzer ztratil kategorii B.

Herr Theobald zemřel. Chytil se za srdce a padl v chodbě, když se jedné noci pokoušel dopadnout domnělého veřelce. Byl to však jen Duna, ten nespokojený medvěd, oblečený v proužkovaném obleku po vypravěči snů. Proč Theobaldova sestra medvěda takto vystrojila, se mi nevysvětlilo, ale šok z onoho nevrleho zvířete, které se tu najednou objevilo na jednokolce v šatech zbylých po bláznovi, stačil, aby z toho leknutí měl Herr Theobald smrt.

Muže, který chodil jen po rukou, potkala také vážná nehoda. Zachytil se náramkem od hodinek za vidlici eskalátoru a najednou nemohl seskočit. Kravata, kterou nosil jen zřídka, protože ji při chůzi o rukou

vláčet po zemi, se dostala pod výstupní mřížku na konci eskalátoru – kde ho pak uškrtila. Za ním se zatím vytvořila celá fronta lidí – kteří pochodovali na místě tak, že vždy udělali jeden krok dozadu, nechali se dovézt kupředu a pak znovu udělali úkrok vzad. Trvalo to dost dlouhou dobu, než si někdo dodal odvahy a překročil ho. Svět má mnoho neúmyslně krutých mechanismů, které nejsou vhodné pro lidi chodící po rukou.

Theobaldova sestra mi sdělila, že nato penzion Grillparzer klesl z klasifikace C ještě na daleko horší místo. S tím, jak na Theobaldovu sestru dopadalo břemeno vedení penzionu stále tíživěji, měla na Dunu pořád méně a méně času, a medvěd zesenilněl a osvojil si nestoudné návyky. Jednou prohnal listonoše po mramorovém schodišti tak prudce, že ten člověk upadl a zlomil si kyčel. Medvěďův útok ohlásili a tehdy se uplatnilo staré městské nařízení zakazující pohyb nepřipoutaných zvířat na místech lidem veřejně přístupných. Duna byl podle zákona z penzionu Grillparzer vyhoštěn.

Theobaldova sestra držela medvěda nějakou dobu v kleci v domě na dvoře, ale popouzeli ho psi a děti a z bytů s okny do dvora mu lidé házeli do klece jídlo (a ještě horší věci). Duna pak úplně přestal být medvědem a zdegeneroval – jenom předstíral, že spí – a někomu sežral téměř celou kočku. Pak se ho pokusili dvakrát otrávit a on začal mít strach v tom nebezpečném prostředí vůbec něco žrát. Nebylo jiné řešení než ho darovat Schönbrunnské zoologické zahradě, ale vynořily se pochybnosti, zda ho vůbec přijmou. Byl bezzubý a nemocný a možná i nakažlivý a celá jeho předchozí historie, kdy se s ním zacházelo jako s lidskou bytostí, ho nepřipravila dostatečně na jemnější způsob zacházení v zoologické zahradě.

Jeho příbytek na spaní ve dvoře penzionu Grillparzer pod širým nebem podnítl jeho revmatismus, a dokonce i to jeho jedno jediné nadání, jízda na jednokolce, se nenávratně ztratilo. Když se opět prvně pokusil v zoologické zahradě o jízdu, spadl. Někdo se mu smál. A pokud se někdo zasmál něčemu, co Duna udělal, už se o to víckrát nepokusil, vysvětlovala Theobaldova sestra. Nakonec se z něho v Schönbrunnu stal případ trpěný z milosrdenství. Zemřel po dvou měsících, krátce poté, co tu přijal své nové útočiště. Podle názoru Theobaldovy sestry Duna zemřel na gangrénu – důsledek vyrážky, jež se mu vyrazila po celých jeho mohutných prsou, která mu museli oholit. Když oholíte medvěda, vyjádřil se jeden pracovník zoologické zahrady, vyvede ho to z míry tak, že zemře.

Ve studeném dvoře budovy jsem nahlédl do prázdné medvědí klece. Ptáci tu nenechali zmráčko, ale v rohu se tyčila hromádka ztvrdlého medvědího trusu – bez známky života, a dokonce bez jakéhokoli pachu, jako mrtvolý lapené při pompejské katastrofě. Nemohl jsem si nevzpomenout na Roba; po medvědovi toho zbylo víc.

V autě na mě padla další tíseň, když jsem si všiml, že nikdo záznam na tachometru nezvýšil, že nikdo tajně neujel ani kilometr. Nikdo tu už nebyl, aby si vůbec něco dovolil.

"Teď když už jsme od toho tvého vzácného penzionu Grillparzer bezpečně vzdáleni," obrátila se na mě moje druhá žena, "byla bych ráda, kdybys mi řekl, proč jsi mě na takové omšelé místo vůbec zavezl."

"To je dlouhá historie," přiznal jsem.

Zrovna jsem uvažoval, že jsem ve vyprávění Theobaldovy sestry o světě postřehl zvláštní absenci nadšení i hořkosti. V jejím příběhu byla jakási nevzrušivost, jakou člověk ve svých představách spojuje s vypravěčem příběhu, který nešťastné konce jen akceptuje – jako by jí její život ani její druhové nikdy nepřipadali nijak excentriční, jako by se věčně jen předváděli se směšnou a předem neúspěšnou snahou o novou klasifikaci.

Král románu

1. Proč mám rád Charlese Dickense, a proč ho někteří lidé rádi nemají

Nadějné vyhlídky jsou prvním románem, při jehož četbě jsem si přál, abych ho byl napsal sám; je to román, kvůli kterému jsem chtěl být romanopiscem – přesněji řečeno, umět dojmout čtenáře tak, jak jsem byl dojat já sám. Jsem přesvědčen, že Nadějné vyhlídky mají nejužasnější a nejdokonaleji propracovanou zápletku ze všech románů, které kdy byly napsány v anglickém jazyce; a zároveň se nikdy neodchylují od svého záměru pohnout vás k smíchu i k slzám. Přesto na tomto románu některým

lidem mnoho věcí vadí – a zvláště jim vadí jedna věc na Dickensovi obecně. Na seznamu závadných skutečností stojí nejvýše to, že záměrem každého románu Charlese Dickense je působit na čtenáře emocionálně, nikoliv intelektuálně; a právě prostřednictvím emocí pak Dickens působí na sociální vědomí. Dickens není analytik; jeho způsob psaní není analytický – třebaže může zavánět poučováním. Jeho talent je popisný; dokáže popisovat věci tak živě – a tak působivě –, že už je nikdy neuvidíte takové jako dřív.

Nemůžete vstoupit do vězení v Dickensových románech a uchovat si pokrytecký pocit zadostiučinění, že zákon posílá vězně tam, kam patří; po setkání s děsivě neproniknutelným právníkem typu pana Jaggerse se už nikdy žádnému právníkovi dobrovolně nevydáte do rukou – Jaggers, ačkoliv je v *Nadějných vyhlídkách* jen vedlejší postavou, možná v naší literatuře představuje nejdokonalejší ztělesnění filosofie života podle nelidsky abstraktních pravidel. Dickens mi dokonce poskytl věčný obraz kritika; je to Bentley Drummle, "druhý posloupný dědic baronského titulu" a "takový zarputilý mrzout, že i knihu bral do ruky, jako kdyby ho byl spisovatel nějak urazil".

Třebaže Dickensova osobní mladistvá střetnutí se sociální nespravedlností byla pouze krátkodobá, nikdy ho nepřestala pronásledovat – otcovo ponižující uvěznění v Marshalsea pro dluhy; jeho vlastní tříměsíční práce (ve věku jedenácti let) v dílně na černidla v Hungerford Stairs, spočívající v nalepování štítků na láhve; a několikrát stěhování rodiny kvůli otcovým finančním problémům; zvláště utkvělo tehdy devítiletému Charlesovi přestěhování do mnohem nuznějších poměrů v Chathamu, a krátce poté odchod z Chathamu, který znamenal definitivní konec jeho dětství. "Zjistil jsem, že život je ještě mizernější, než jsem čekal," napsal. Ale jeho představivost tím nikdy ochuzena nebyla; v Davidu Copperfieldovi (při vzpomínce na čas strávený v dětství čtením v podkrovním pokojíčku na St. Mary's Place v Chathamu) napsal: "Celý týden jsem byl Tom Jones (dětský Tom Jones, tvor zcela neškodný)." Byl i Donem Quijotem – a každým z ještě neuvěřitelnějších hrdinů viktoriánských pohádek své doby. Jak poznamenává Harry Stone: "U Dickense je těžké určit, zda jeho zájem o pohádky byl vyvolán autorskou potřebou, anebo zda jimi byl formován už v dětství." Edgar Johnson, autor vynikajícího Dickensova životopisu, charakterizuje prameny jeho obrazotvornosti podobně a tvrdí, že Dickens vynalezl "novou literární formu, jistý druh pohádky, která je současně humorná, hrdinská a realistická".

V *Nadějných vyhlídkách* znovu přesvědčivě ožívá Chatham Dickensova dětství – náhrobní kameny na hřbitově, který viděl z okna svého podkrovního pokoje, i trestanecké galeje, připomínající "bohaprázdnou archu Noemovu", jež pozoroval v pobřežních vodách při výletech lodí po Temži do Medway; tam také poprvé spatřil trestance na vlastní oči. Krajina *Nadějných vyhlídek* je krajinou Chathamu, s jeho močály a řekami v mlžném oparu; a skutečná předloha pro hostinec U Modrého kance pochází z nedalekého Rochesteru, kde stojí také dům strýce Pumblechooka – a především Satis House, kde žije slečna Havishamová. Při procházkách z Gravesendu do Rochesteru se otec a syn Dickensovi zastavovali v Kentu a obdivovali panské sídlo na vrcholu dvě míle dlouhého svahu jménem Gad's Hill; otec mu říkal, že když bude opravdu pilně pracovat, možná tam jednou bude žít. Vzhledem k rodinné situaci během pobytu v Chathamu to mladému Dickensovi muselo připadat těžko uvěřitelné – ale přesto se mu to splnilo: strávil tam posledních dvanáct let života, napsal tam *Nadějné vyhlídky*, a nakonec tam i zemřel. Čtenáři, kterým se Dickensova fantazie zdá příliš bujná, by měli znát okolnosti jeho života. Jeho fantazii živil osobní zármutek a horlivost sociálního reformátora. Jako mnoho úspěšných lidí dokázal dobře využít svých zklamání – aniž by potřeboval čas na zotavení, odpovídal na ně energicky horečnou činností. V patnácti letech opustil školu, v sedmnácti už byl soudním zpravodajem a v devatenácti zpravodajem parlamentním. V zimě roku 1831–32 ve věku dvaceti let, byl svědkem nezaměstnanosti, hladomoru a epidemie cholery a jeho první literární úspěch, ve věku jednadvaceti let, byl zakalen hořem první lásky. Zamiloval se totiž do dcery bankéře, jejíž rodina svazku zabránila. Po letech se odehrál skličující kající návrat dávné vyvolené coby dotěrné tloustnoucí staré panny – Dickens ji však zapudil. Její odmítnutí během prvního setkání jej nicméně přimělo k ještě usilovnější práci. Dickens nikdy nepodléhal trudnomyslnosti.

Vyznačoval se tím, co Edgar Johnson nazývá "nezměrnou důvěrou v sílu vůle". Jedna z prvních recenzí jeho díla (z pera budoucího tchána, jen si to představte!) zcela přesně vystihla přednosti talentu mladého autora. "Důkladný pozorovatel charakteru a mravů," napsal George Hogarth o tehdy čtyřiaadvacetiletém

Dickensovi, "se zřetelným smyslem pro absurdnost života a schopností barvitě vykreslovat pošetilosti a nepředloženosti lidských povah v rozsmáhlém a zábavném duchu. Má rovněž dar vyvolávat jak smích, tak slzy. Jeho obrazy ubohosti a neřestí, které nás v tomto ohromném městě obklopují, musejí pohnout srdcem i toho nejlehkomyslnějšího a nejlhostejnějšího čtenáře."

Dickensova vycházející hvězda dokonce zcela zastínila věhlas Roberta Seymoura, prvního ilustrátora Kroniky Pickwickova klubu, jehož dohnala až k tomu, že se v zoufalství zastřelil. V roce 1837 byl už Dickens díky panu Pickwickovi slavný. Bylo mu teprve pětadvacet let, ale vzal si na starost své smolařské rodiče; poté, co za otce dvakrát zaplatil kauci, aby ho dostal z vězení pro dlužníky, přinutil Dickens rodiče k přestěhování z Londýna do Exeteru – toto opatření mělo zabránit nezodpovědnému otci v tom, aby synovým slavným jménem nadělal nesplnitelné dluhy.

Dickensův ostržitý postoj vůči společenským zlořádům jeho doby by se dal v politickém smyslu nejlépe popsat jako reformní liberalismus, ačkoliv se jeho vymezení nenechával svazovat. Například jeho názor na zrušení trestu smrti byl založen na přesvědčení, že trest smrti nebrání zločinu, nikoliv na soucitu s pachatelem. Podle Johnsonových slov byl pro Dickense největším zlem "psychologický účinek strašlivého dramatu popravy před zvířecím davem, kochajícím se utrpením bližního". Neúnavně podporoval zřizování nápravných domů pro ženy a různých chudinských dobročinných spolků; v době, kdy vycházel jeho román Dombey a syn (1846–48), už měl pevně utvořený názor na lidskou chamtivost projevující se v soutěživém obchodním světě a neváhal vyjadřovat morální pobouření nad lhostejností mocných k osudu utiskovaných. Během práce na Oliveru Twistovi (1837–39) pochopil, že neřest a krutost nejsou lidem dávány do vínku při narození, nýbrž jsou výtvorem společnosti. A dávno předtím, než začal vydávat Ponurý dům (1852–53), již nezvratně sdílel poznání skutečnosti, že "je lepší vytrpět sebevětší životní křivdu než se uchýlovat k ještě větší křivdě zákona".

Ve věku třiceti let si poprvé vyzkoušel redaktorskou práci, a to pro "významný liberální list", věnovaný "zásadám pokroku a všeobecného zdokonalování, vzdělání, občanské a náboženské svobody a rovnoprávného zákonodárství"; v těchto novinách však vydržel pouhých sedmnáct dní. V Rodinných listech si počínal mnohem lépe – tento časopis byl stejně úspěšný jako jeho romány a stejně jako ony byl plný "společenských zázraků s dobrým i špatným koncem". Dickens se stal jedním z prvních obdivovatelů díla George Eliota a zároveň jedním z prvních, kdo uhodli "autorovu" ženskou totožnost. "Všiml jsem si v románu tolika tahů ženské ruky," napsal jí, "že autorské ujištění na titulní stránce mě nedokáže uspokojit. Pokud nepocházejí od ženy, jsem přesvědčen, že co svět světem stojí, dosud žádný muž nevládl tak dokonale uměním přiblížit se ženskému myšlení." Autorce to přirozeně zalichotilo – a přiznala se mu.

Navzdory své velkodušnosti podlehl Dickens občas tak překotnému úsudku, že dokonce ani práce svých přátel nedokázal patřičně ocenit. "I v těch nejlepších z nich je příliš odpudivé serióznosti," napsal, "a plíživé, omezené, systematické jednotvárnosti, výmluvně svědčící o stavu samotné Anglie." Ale vždy byl zastáncem obyčejných lidí bez zastání – jako v procítěné obhajobě cirkusových artistů, šišlavě pronesené panem Slearym ve Zlých časech. "Nezlobte se na nás, ubohé komedianty. Lidi se mufti bavit. Nemohou se pořád učit a taky nemohou pořád pracovat, nebyli k tomu stvořeni. Mufti nás nechat. Buďte moudří a lafkaví a myflete si o nás to nejlepší, ne to nejhorší." Právě tuto Dickensovu vlastnost vyzdvihl Irving Howe, který napsal, že "v jeho nejlepších románech jsou si komik a moralista vzájemně stínem toho druhého – a jejich dva hlasy vycházejí z jedné úst."

Dickensův dar spočívá ve spontánním líčení situací s účastí a zároveň s humorem – a navíc s nábojem mocného rozhořčení, které ho podle Johnsonových slov vede k "nelítostnému odhalování společenských zlořádů". Ale jako spisovatel Dickens nejvíce riskuje mimo pole společenské morálky. Čeho se bojí nejméně, je sentimentalita – nebezpečí odkrytí vlastního nitra, vlastního hněvu a vášně; svou duši neopatrně ponechává bez ochrany. V naší postmoderní době chvály spisovatelského řemesla, kladoucí důraz na zjemnělou vytríbenost, jsme možná z románu rafinovaně vypudili samotnou jeho podstatu.

Dickens by se byl zřejmě lépe bavil s dnešními literárními elitáři a minimalisty než s panem Pumblechookem a paní Jellybyovou. Byl králem románu ve století, které mu pro něj vytvořilo předlohy. Dickens psal skvělé komedie – ve vysokém i nízkém stylu – i skvělá melodramata. V závěru prvního údobí Pipových nadějí píše: "Ví bůh, že se nikdy nemusíme stydět za slzy, neboť to je déšť na oslepující

prach země, který pokrývá naše tvrdá srdce." Ale my se za slzy stydíme. Žijeme v době, kdy nám kritický vkus velí, že citlivost zavání duševní tupostí; jsme natolik ovlivněni televizní veteší, že přeháníme dokonce i reakci opačným směrem – soudíme, že každý pokus pohnout diváky k smíchu nebo k slzám je ostudný, a řadíme ho automaticky do rodu seriálů a telenovel.

Edgar Johnson správně vyzníval, že "přes všechno, co kdy bylo napsáno o viktoriánské zdrženlivosti, v oblasti citů právě my trpíme zdrženlivostí. Spousta moderních čtenářů, zvláště těch, které nazýváme „kultivovanými“, nedůvěřuje jakémukoliv nekontrolovanému podléhání emocím. Zejména pokud jsou ve hře vznešené, hrdinské nebo něžné city, dnešní čtenář hned podezírá či znechuceně mávne rukou. Upřímný výraz citů mu připadá přehnaný, pokrytecký nebo trapný." Johnson rovněž nabízí důvody, proč tomu tak je: "Pochopitelně existují různá vysvětlení pro náš příznačný strach, že naše city by mohly být sentimentální. S masovým nárůstem populární prózy laciní imitátoři zpřístupnili metody odkoukané od velkých autorů a z vulgarizovali klasický románový popis emocí. Sama podstata Dickensova talentu z něho učinila modelovou obět' takovéto nekalé soutěže."

V očích moderního čtenáře je spisovatel riskující sentimentality předem vinen. Ale aby se autor ze strachu ze sentimentality emocím zcela vyhýbal, je čirá zbabělost. U začínajícího autora je příznačné – a omluvitelné – snažit se bránit kýčovitosti tím, že odmítá zobrazovat lidské postavy nebo je vystavovat citovým extrémům. Povídka o hostině o čtyřech chodech napsaná z pohledu vidličky nebude nikdy sentimentální; zároveň s námi ale třeba vůbec nepohne. Dickens naproti tomu riziku sentimentality zcela propadal. "Jeho zbraně spočívaly v karikatuře a burlesce," píše Johnson, "v melodramatu a nespoutaném sentimentu."

A to je další báječná věc na Dickensovi – jeho způsob psaní není nikdy marnivý, nikdy neusiluje o originalitu. Nikdy nepředstíral, že je badatelem objevujícím přehlížené pohromy. Rovněž si nikdy domýšlivě nepředstavoval, že by jeho cit pro jazyk a jeho užívání byly nějak zvlášť původní. Pokud chtěl, uměl psát velmi efektně, ale nikdy toho nechtěl říci tak málo, aby podlehl dojmu, že jeho tématem je efektní jazyk. Ani v tomto směru o originalitu nestál. Romanopisci s nejširším záběrem – Dickens, Hardy, Tolstoj, Hawthorne, Melville – se takovéto jazykové originality tradičně nikdy nedomáhali; jejich takzvaný styl je jakýkoli styl, používají je všechny. Pro takové romanopisce je jazyková originalita pouhou módou, která pomine. Věci, které přetrvávají, jsou věci s širší a bezprostřední platností, předměty jejich zaujetí, jejich posedlosti: příběh, postavy, jejich smích a slzy.

Přesto se i spisovatelé považovaní za mistry stylu podívovali Dickensově technické brilantnosti, třebaže ji považovali za instinktivní, za něco, co nelze získat vzděláním ani zkušeností. Esej G. K. Chestertona Charles Dickens: kritická studie nabízí zároveň uznalý a precizní pohled na Dickensovy formální techniky a současně nadšeně obhájí jeho postavy. "Třebaže jeho postavy byly mnohdy karikaturami, nebyly to karikatury v tom smyslu, jaký předpokládali ti, kdo se s takovými charaktery nikdy nesetkali," napsal Chesterton. "A právě literární kritici se s takovými charaktery nikdy nesetkali, protože nikdy nežili běžný život obyčejných Angličanů, kdežto Dickens ano. Anglie byla daleko zábavnějším a zároveň děsivějším místem, než jak se jevila jeho recenzentům."

Za zmínku stojí, že jak Johnson, tak Chesterton zdůrazňují Dickensovu zálibu v obyčejnosti, naproti tomu Dickensovi kritici zdůrazňují jeho excentricnost. "Nemůže být pochyb o tom, že Dickensovo dílo je událostí historického významu," píše Chesterton, "bylo otevřeným plamenem čistého génia, který vzplanul v člověku bez kultury, bez tradice, kterému se nedostalo pomoci náboženských nebo filosofických učení ani zahraničního vzdělání; a vydal světlo, jaké dosud na zemi či na moři nebylo spatřeno, kromě dlouhých fantastických stínů, jimiž obdařilo ty nejobyčejnější věci."

Vladimír Nabokov poznamenal, že Dickens nepsal tak, jako by na každé větě závisela jeho pověst. "Pokud Dickens chce v rozhovoru nebo v myšlenkách sdělit čtenáři nějakou informaci, obrazy, které vytváří, nejsou zpravidla nijak nápadné." Dickens věděl, jak čtenáře při čtení udržet; důvěřoval působivosti svých popisů, stejně jako věřil ve svou schopnost vyvolávat ve čtenáři pocit emocionálního souznění s postavami. Jednoduše řečeno, spád vyprávění a citové zaujetí pro postavy jsou tím, co činí jeho romány ještě podmanivěji čtivými na straně 300 než na straně 30. "Výbuchy živelné představivosti jsou rovnoměrně rozloženy," jak to vyjádřil Nabokov.

"Ale copak strašlivě nepřeháněl?" ptají se kritici.

"Když lidé tvrdí, že Dickens přehání," píše George Santayana, "mám dojem, že snad nemají oči a uši. Asi znají jen pojmy pro to, co věci a lidé doopravdy jsou, přistupují k nim konvenčně, přes jejich diplomatickou hodnotu." A těm, kdo tvrdí, že snad nikdy nikdo nebyl tak sentimentální, nebo že nikdy neexistoval nikdo jako Wemmick nebo Jaggers či Bentley Drummle, Santayana vzkazuje: "Zdvořile řečeno, to je lež. Takoví lidé existují, my sami jsme jimi v okamžicích pravdy." Santayana rovněž obhajuje Dickensovy stylistické výstřednosti: "Tato schopnost, která z něho činí virtuózního komika, je právě tím, co ho odcizilo následující generaci, kdy vytříbení lidé byli estéti a ctnostní lidé vznešení snobi. Požadovali v umění roztomilou afektovanost, a on jim nabízel nesčetné improvizace; přáli si pečlivý rozbor a morální růst, a on jim poskytoval svrchovanou komedii."

Není divu, že – kvůli i navzdory své popularitě – zůstával Dickens mnohdy nepochopen a byl hojně zesměšňován. Během své první návštěvy Ameriky neúnavně kritizoval americkou praxi ignorovat mezinárodní copyright, neváhal rovněž vyslovovat své hluboké opovržení otrokářstvím a americký zvyk plivat – podle Dickensových slov prakticky kdekoliv! – pokládal za odpornou neotesanost. Za jeho výhrady se mu naši kritici odměnili tím, že ho označovali za "floutkovského reportéra" a za "toho slavného písálka". Jeho myšlení charakterizovali jako "buranské, vulgární, nestoudné a povrchní"; byl nazván "úzkoprsým a domýšlivým" a mezi všemi návštěvníky "této jedinečné a pozoruhodné země" platil "za toho nejhoršího – nejdětinštějšího, nejkýčovitějšího a nejopovrženíhodnějšího".

Dickens tedy samozřejmě měl nepřátele – nedokázali však zastínit oslnivost jeho instinktu nebo soupeřit s jeho houževnatostí. Než začal psát Nadějně vyhlídky, poznamenal: "Tahle kniha se mi musí podařit – co když na ní závisí mé dobré jméno?" Dobré jméno z ní nakonec vytěžil, a navíc se mu podařil titul, který mu mnoho autorů závidělo, titul, který mohl stát směle po boku takových skvělých románů, jako je Velký Gatsby, K majáku, Casterbridgeský starosta, Fiesta, Anna Karenina, Moby Dick – všechny mají ty nejnadějnější vyhlídky.

1. Vězněm v manželství: "Jediné štěstí, které mi život nedopřál..."

Ale co děj? ptají se kritici. Copak jeho děje nejsou zhola nepravděpodobné?

Ale proboha, jistě že jsou "nepravděpodobné"! Rád bych věděl, kolik lidí, kteří označují nějaký děj za "nepravděpodobný", si uvědomuje, že ve skutečnosti o žádný děj nestojí. Nepravděpodobnost je podstatou děje. A pokud jste přečetli slušnou řádku současných románů, už jste si možná zvykli, že co se děje týče, příliš ho v nich nenajdete, a pokud by tam náhodou nějaký byl, jistě by vám připadal nepravděpodobný. Ale když Britové v roce 1982 vypluli své malou válku s Argentinou a využili k přepravě svých jednotek luxusního zaoceánského parníku Královna Alžběta II., co bylo pro argentinské síly, v této válce nakonec na hlavu poražené, nejvyšší vojenskou prioritou? Samozřejmě potopit Královnu Alžbětu II. a uhájit tak alespoň to, čemu se říká "morální vítězství". Jen si to představte! Ale ve zprávách připouštíme daleko nepravděpodobnější události než v beletrii. Beletrie je a musí být lépe zkonstruovaná než zprávy; děje, včetně těch nejméně pravděpodobných, jsou rovněž lépe zkonstruovány než ve skutečnosti.

Zastavme se na okamžik u Dickensova manželství – kdybychom se s příběhem jeho manželství setkali v jakémkoli románu, zdál by se nám vysoce nepravděpodobný. Když se Dickens oženil s Catherine Hogarthovou, přistěhovala se k novomanželům i Catherinin mladší sestra Mary, teprve šestnáctiletá. Mary sestřina manžela zbožňovala a vnášela do jejich domu radostnou pohodu. Její srdečnost a vyrovnanost vystupovala ještě výrazněji během Catherininých údobí sklíčenosti a uzavřenosti. Oč snadnější je vztah přátelství než manželství! Mary navíc tragicky zemřela v pouhých sedmnácti letech, čímž si ji Dickens navěky uchoval v paměti jako dokonalou bytost a nedostižný idol, s kterým ubohá Kate (jak oslovoval svou ženu) během následujících let jejich manželství nemohla soupeřit. Mary byla Dickensovi pochopitelným ztělesněním dívčí nevinosti a znovu a znovu se objevovala v jeho románech – jako malá Nell ve Starožitnickově krámu, jako Agnes v Davidu Copperfieldovi, jako Malá Dorritka ve stejnojmenném románu. Část její dobroty jistě vstoupila i do Biddy v Nadějných vyhlídkách, třebaže Biddyina schopnost Pipa kritizovat má pevnější základy než cokoliv, s čím se Dickens mohl setkat u Mary Hogarthové.

Během první návštěvy v Americe, ačkoliv zřídka zmiňoval útrapy, které na cestách zakoušela Kate (zejména její obavy o děti, jež zůstaly doma v Anglii), Dickens zaznamenal u žen, které ho doprovázely, naprostý nedostatek zájmu o Ameriku – zvláště u Catherininy služebné. Kate sama, jak dokládají jeho zápisky, celkem 743krát upadla během nastupování a vystupování z nejrůznějších lodí, dostavníků a vlaků. Přestože manžel jistě přeháněl, paní Dickensová vytvořila úctyhodný rekord v nešikovnosti. Podle Johnsona trpěla nervovou poruchou, o čemž svědčí pozoruhodný nedostatek kontroly nad vlastním tělem. Dickens ji jednou obsadil do jakéhosi představení své amatérské divadelní společnosti. Jednalo se o malou roli, v níž na Kate celkem připadlo pouhých třicet řádků – přesto se jí podařilo na jevišti propadnout padacími dveřmi a tak ošklivě si vymknout kotník, že za ni museli přijmout záskok. To vypadá jako poněkud krajní postup, jak získat pozornost muže, ale pravdou zůstává, že svým způsobem Kate v manželství s Dickensem prožívala právě tak tísnivé utrpení jako on.

V době, kdy se Dickensovo třicetileté manželství s Kate už začínalo hroutit, ironií osudu s nimi žila další z Katiných mladších sester. Pro Dickense byla Georgina "tou nejobdivuhodnější a nejvroucnější z dívek" a její oddanost jemu byla taková, že když bylo Dickensovo manželství s Kate rozloučeno, zůstala s ním. Možná že ho milovala, že pro něj znamenala mnohem více než vítanou pomocnici k dětem (kterých měl z manželství s Kate deset), ale nic nenásvědčuje tomu, že jejich vztah byl sexuální povahy – přestože svého času nezůstali ušetřeni pomluv.

Zdá se, že v době rozluky manželství s Kate byl Dickens zamilován do osmnáctileté herečky své amatérské divadelní společnosti – jmenovala se Ellen Ternanová. Když Kate našla náramek, který Dickens zamýšlel Ellen darovat (měl ve zvyku svým oblíbeným herečkám dávat drobné dárky), obvinila ho, že svůj vztah s Ellen už fyzicky naplnil – k čemuž ve skutečnosti zřejmě došlo až několik let poté, co Dickensovo manželství s Kate oficiálně skončilo. (Dickensův vztah k Ellen Ternanové byl se vši pravděpodobností právě tak silně poznamenán vinou a právě tak nešťastný jako jeho manželství.)

V době rozluky manželství rozšiřovala Dickensova tchyně pomluvy, že z Ellen Ternanové učinil svou milenkou. Dickens reagoval tím, že na titulní stránce svého vlastního, velmi populárního časopisu Rodinné listy uveřejnil pod hlavičkou SOUKROMÉ SDĚLENÍ prohlášení, že taková "překrucování skutečností týkajících se jeho charakteru" jsou "nanejvýš falešná a nepravdivá". Dickensova pokrytecká ublíženost, s jakou se bránil, vyvolala veřejnou polemiku – veškeré podrobnosti týkající se jeho manželství a rozchodu byly probírány v newyorském časopise Tribune a ve všech anglických novinách. Jen si to představte!

Píše se rok 1858. Během následujících tří let Dickens změní jméno svého časopisu z Rodinných listů na Po celý rok a bude se dál vyčerpávat tím, že v něm bude na pokračování vydávat své romány, zahájí hektickou sérii veřejných čtení ze svých děl, což mu nakonec podlomí zdraví (do své smrti v roce 1870 podnikne takových veřejných čtení na čtyři sta), a dokončí jak Příběh dvou měst, tak Nadějně vyhlídky. "Neumím odpočívat," řekl svému nejlepšímu a nejstaršímu příteli, Johnu Forsterovi. "Jsem naprosto přesvědčen, že kdybych se šetřil, zrezivěl bych, začal bych chátrat a umřel bych. To radši umřu při práci."

Pokud jde o lásku, stýskal si, že skutečná láska byla "jediným štěstím, které mu život nedopřál, jediným přítelem a společníkem na životní cestě, kterého nepoznal". Nemálo z tohoto melancholického přesvědčení poznává Pipovo úsilí získat lásku Estelly (a významně se odráží v Dickensově první verzi závěru Nadějných vyhlídek). A váhavý chlad, s jakým mladička Ellen Ternanová přijímala dvoření téměř padesátiletého slavného autora, ho důkladně poučil o povaze Pipovy touhy po Estelle.

Jeho manželství s Kate bylo z jeho pohledu vězením, ale při propuštění si vysloužil jen veřejný skandál a ponížení, a k tomu zdráhavou milenkou – vztah s Ellen Ternanovou se nikdy neproměnil v radostnou skutečnost. Bolest manželství bez lásky v něm zůstala – stejně jako prach dlužnického vězení ulpívá na panu Dorritovi, stejně jako studená mlha z blat provází mladého Pipa do Londýna, stejně jako se za Pipem táhne otravný puch newgateského vězení, když se plný nadějí setkává s Estelliným dostavníkem. Pip je dalším z Dickensových sirotků, ač není tak nevinný jako Oliver Twist a tak milý jako David Copperfield. Není to jenom mladík s nerealistickými představami o budoucnosti, je to mladý spratek, který si přisvojí povýšené způsoby gentlemana (přestože mu toto postavení nepřísluší), ošklivě si svůj nízký původ a pocit'uje stud ve společnosti lidí vyšší společenské třídy. Pip je jednoduše snob. "Je věru

žalostné, stydí-li se člověk za domov," připouští. Ale když se vydává do Londýna, aby se těšil přízni poskytnuté neznámým dobrodincem, plánuje "počastovat každého ve vsi vědrem blahosklonnosti". Pro Dickense to muselo být období pochybností o sobě samém – přinejmenším přehodnocoval svůj sebeobraz. Vlastním dětem utajil bolestnou vzpomínku na práci v továrně na černidla. Přestože nepocházel z tak ubohých poměrů jako mladý Pip, tato zkušenost mu jistě připadala ubohá více než dost. Nikdy nezapomněl, jak hluboko klesal na duchu, když jako dítě lepil štítky na láhve v Hungerford Stairs. A necítil se náhodou zároveň provinile, nepovažoval své vlastní úsilí být gentlemanem za pouhou hru bez skutečné podstaty? Aristokratické cíle, ke kterým mladý Pip odhodlaně směřuje, jsou v Nadějných vyhlídkách nepochybně nahlíženy s jistým opovržením. Důmyslné "zajištění" spadne Pipovi tajuplně do klína a umožní mu "aby žil hladce", "aby nemusel pracovat". Nakonec – u Dickense je vždycky nějaké nakonec – dojde k obměkčení srdce; pracovní morálka, bašta střední třídy, se dočká zaslouženého uznání. "Nedělali jsme žádné závratné obchody," říká Pip o své práci, "ale měli jsme dobré jméno a pracovali jsme se ziskem a vedlo se nám velmi dobře." Právě to má na mysli Chesterton, když prohlašuje, že "Dickens nepsal tak, jak chtěli lidé. Dickens chtěl to, co chtěli lidé." V tom je důležitý rozdíl, zvláště pokud jde o Dickensovu popularitu. Nepsal ani tolik pro publikum, jako spíše vyjadřoval jeho touhy, stavěl žasnoucím čtenářům před oči to, čeho se báli, o čem snili, co si v skrytu duše přáli. V naší době je mnohdy nezbytné popularitu spisovatele omlouvat. Literární móda čas od času určuje, že být populární je nevkusné – jak může být autor populární a zároveň psát slušné knihy? Méně duchaplní často pokládají za svou povinnost zlehčovat úspěchy šťastnějších soupeřů, těšících se větší slávě a přízni obecnosti než oni sami. Oskaru Wildeovi například nebylo ještě ani dvacet let, když Dickens zemřel. O jeho sentimentalitě poznamenal, že "jen srdce z kamene by nerozesmála smrt Malé Nell." Byl to rovněž Wilde, kdo prohlásil, že Flaubertovy postavy vedou rozhovory na úrovni řezníka. Flaubertovi však nešlo o dialog – kdežto wildeovský dialog je patrně nejvýznamnějším autorovým příspěvkem naší literatury. Ve srovnání s Dickensem nebo Flaubertem je naopak Wildeovo psaní na úrovni řezničiny. Chesterton, který se narodil čtyři roky po Dickensově smrti a jehož tvorba spadá do období, kdy popularita (rozumí se u spisovatelů) byla pokládána za podezřelou, odmítl útoky na Dickensovu popularitu naprosto otevřeně. Historie nebude moci Dickense přehlížet, řekl Chesterton, a to z jednoduchého důvodu, že "ten člověk dokázal pohnout davem".

Dickensova próza hýří velkolepými popisy a všeobjímající atmosférou, plnou hmatatelných detailů, které si s děsem uvědomujeme nebo instinktivně tušíme. V tom tkví jeho umělecká síla; a pokud jde o slabiny, ty najdeme spíše v závěrech jeho románů než na začátcích či uprostřed. Nakonec, jako dobrý křesťan, si vždy přeje odpustit. Nepřátelé si podávají ruce (nebo dokonce uzavírají sňatek!), pro každého sirotka se přece jen najde rodina. Slečna Havishamová, opravdu příšerná ženská, křičí na Pipa, s kterým si pohrávala jako kočka s myši a kterého klamala: "Kdo jsem já, pro Boha živého, abych měla být laskavá?" Přesto, když prosí Pipa o odpuštění, dostane se jí ho. Magwitchovi, přesto, jak "žil krušně", je dovoleno zemřít s úsměvem na rtech, s útechou vědomí, že jeho dcera je naživu. Ať tady někdo mluví o nepravděpodobnosti! Pipova strašlivá sestra konečně umírá a umožňuje tak drahému Joeovi vzít si opravdu hodnou ženu, kterou si zaslouží. A v revidovaném závěru je usměřněno vyústění Pipovy neopětované lásky k Estelle: už "nevidí jediný stín nového odloučení od ní". To je nerealistické, mechanické dohazovačství; je to příliš uspořádané, jako kdyby úhlednost románové formy vyžadovala, aby všechny postavy k sobě dostaly vhodné protějšky. A to se našemu cynickému očekávání může vzpírat jako vzbuzování nemístných nadějí.

S tímto optimismem, kvůli kterému má každý tak rád Vánoční koledu, Dickens v Nadějných vyhlídkách pohořel – když jsou Vánoce za námi, vypadají Dickensovy naděje jako pouhé toužebné přání. Původní Dickensovu verzi závěru Nadějných vyhlídek, že Pip a jeho nedostupná láska, Estella, zůstanou odloučeni, považují mnozí moderní kritici za lépe odpovídající (a rozhodně moderní) zakončení. Dickens od ní ovšem nakonec ustoupil, a za tuto změnu názoru a pocitu bývá obviňován, že se dílu autorsky zpronevěřil. Po mládí promarněném sledováním povrchních cílů má Pip konečně pochopit falešnost hodnot, které přijal za své – i falešnost Estelly –, a vyjít z této zkoušky jako smutnější, ale moudřejší muž. Mnozí čtenáři vyjádřili přesvědčení, že Dickens příliš spoléhá na jejich důvěřivost, když předpokládá, že

uvěří přepsané verzi závěru, že Pip a Estella – nebo koneckonců kterýkoli lidský pár – spolu mohou být šťastni až do smrti. O novém závěru – kde dochází mezi Pipem a Estellou ke smíření – sám Dickens řekl jednomu příteli: "Napsal jsem ten kousek moc pěkně a nepochybuji, že tou změnou příběh získá na přijatelnosti." Nejde o to, že z Estelly by byla pro Pipa – nebo ostatně pro kohokoliv – zatraceně špatná manželka. "Nebojte se, že pro něho budu nějakým požehnáním," říká zlomyslně Pipovi, který žehrá nad její volbou prvního manžela. Jde o to, že Estella a Pip jsou vzájemně propojeni, v osudovém smyslu náleží jeden druhému – v dobrém i ve zlém.

Třebaže návrh na revizi původního zakončení vzešel od Dickensova přítele Bulwer-Lyttona, který si přál, aby se závěr románu nesl ve šťastnějším duchu, Edgar Johnson moudře podotýká, že "změna konce odrážela zoufalou naději, kterou Dickens nikdy nedokázal z vlastního srdce zcela vypudit". Není to změna přidaná na poslední chvíli, ale přirozené vyvrcholení naděje prolínající se celým románem: že Estella se může změnit. Pip se koneckonců změnit také (je první hlavní postavou v Dickensově románu, jejíž proměna je realistická, i když pomalá). Román se nejmenuje Nadějně vyhlídky náhodou. Myslím, že titul není míněn pouze ironicky – ačkoliv bych mohl podkopat vlastní argument připomenutím, že poprvé se o Pipovi dovídáme, že je to "mladík s nadějnými vyhlídkami", od zlověstného a cynického pana Jaggerse, ostříleného a nesmlouvavého znalce světa, který, zcela případně, Pipa varuje: "Nedejte nikdy na to, jak co vypadá; dejte ve všem vždycky na důkazy. Lepšího pravidla není." Toto pravidlo však Dickens nikdy nepřijal za své. Pan Gradgrind ze Zlých časů nevěřil v nic a nechápal nic než fakta, ale Dickens se řídí radou pana Slearyho – "bud'te moudrý a lafkavý". A je moudré a "lafkavé", aby Pip a Estella zůstali spolu.

Ve skutečnosti je to první verze, která neodpovídá charakteru – ani Dickensovu, ani románu. Pip, setkávající se s Estellou po dvou letech, kdy o ní pouze slyšel, se zadostiučiněním vypráví: "Myslel jsem pak na náš rozhovor nikoli bez jistého uspokojení, protože její tvář, hlas i celé její vzezření mě ujistily o tom, že její utrpení bylo větší než škola slečny Havishamové a že její srdce nyní chápe, jak kdysi trpělo mé vlastní." Třebaže tento tón, povýšený a bolestínský, je modernější než Dickensova romantická revize, nezdá se mi, že bychom jím my nebo naše literatura nějak získali. Je v něm odstup typický pro naši dobu, dokonce jistá samolibost. O Charlesi Dickensovi je třeba si pamatovat, že i když v dobách štěstí hýřil energií, v dobách smutku jí projevoval ještě dvakrát tolik. V první verzi Pip propadá sebelítosti, Dickens sebelítosti nepropadá nikdy.

Konečná verze vypadá následovně: "Vzal jsem ji za ruku a vyšli jsme spolu z těch rozvalin; a jako se kdysi před dlouhým časem ranní mlhy vznesly, když jsem prvně opouštěl naši kovárnu, tak se nyní vznesly večerní mlhy a v celé širé rozloze pokojného světa, jež mi ukázaly, jsem neviděl jediný stín nového odloučení od ní." Opravdu moc pěkně napsaný kousek, jak si autor sám pochvaloval, a nekonečně otevřený – zůstává nejednoznačný (kolikrát už byly Pipovy naděje v minulosti zmařeny) a přesněji odráží prvek důvěry, v jejímž duchu se nese román jako celek. Právě tento nadějný závěr je ozvěnou bohatství protikladů, pro které bychom měli Dickense oceňovat. Podtrhuje a současně podkopává všechno, co se odehrálo před ním. Pip není v zásadě zlý člověk, ač je příliš důvěřivý: na začátku je obyčejným člověkem, učí se chybami a tím, že se sám za sebe začne stydět, a na konci je opět obyčejným člověkem. Tato dojemná nelogičnost působí nejen velkoryse, ale i pravdivě.

"Miloval jsem ji prostě proto, že jsem ji shledával neodolatelnou," doznává se Pip nešťastně a o zamilovanosti obecně prohlašuje: "Jak jsem se mohl já, ubohý zmámený vesnický chlapec, uvarovat oně předivné nedůslednosti, do níž den co den upadají nejlepší a nejmoudřejší z mužů?" A co ví o tématu lásky slečna Havishamová? "Povím ti, co je pravá láska," říká Pipovi, "Je to bezvýhradná oddanost, slepé sebeponižování, naprosté podrobení, důvěra a víra proti hlasu vlastního já i celého světa, odevzdání celého srdce i duše tomu, kdo tě uchvátil – jako jsem milovala já!"

V posedlé zběsilosti zhrzené ženy slečna Havishamová do konce života nesvlékne své svatební šaty a podle vlastního přiznání nahradí Estellino srdce kusem ledu – aby se stala mužům ještě nebezpečnější a mohla na nich jménem slečny Havishamové vykonat ještě krutější pomstu. Slečna Havishamová je jednou z největších čarodějnic v historii pohádek, protože je opravdu tím, čím se na první pohled jeví. Při prvním setkání se Pipovi zdá zlovolejší a krutější než onen uprchlý trestanec, který ho jako malého

chlapce přepadl na blatech, později se lačně kochá Pipovým omylem (že není čarodějnicí, za kterou ji zprvu pokládal, ale výstřední pohádkovou kmotřičkou). Vědomě ho v omylu udržuje, čímž se vlastně stává spoluvinníkem. Nakonec se znovu promění v čarodějnici, kterou vždycky byla. Jde o opravdové kouzlo, o čistě pohádkový námět – ale výstřednost slečny Havishamové z ní pro mnoho dickensovských kritiků učinila jednu z jeho nejméně pravděpodobných postav.

Nejeden kritik by byl jistě překvapen zjištěním, že postava slečny Havishamové se nezrodila pouze v autorově představivosti. V mládí Dickens vidával na Oxford Street šílenou ženu, o které později napsal esej pro svůj časopis Rodinné listy. Nazval je Okamžik dospělosti a popsal v něm "ženu v bílém ... oblečenou v bílých šatech ... Ve svých bílých botách si vybírá cestu zimním blátem. Je to domýšlivá stařena chladných a odměřených způsobů, jejíž šílenství má čistě soukromou příčinu – nepochybně ji k němu přivedl zámožný kvaker, který se s ní odmítl oženit. Nesvléká své svatební šaty. Neustále ... je na cestě do kostela, aby se provdala za toho licoměrného kvakera. V její afektované chůzi a skelném pohledu je vepsáno, že mu hodlá udělat ze života peklo. Okamžik, kdy jsme došli k závěru, že ten kvaker měl zatracené štěstí, že Ženě v bílém unikl ze spárů, byl okamžikem naší dospělosti." Toto bylo napsáno několik let před Nadějnými vyhlídkami. Tři roky předtím uveřejnil v měsíční příloze Rodinných listů (nazvané Rodinná vyprávění) skutečný příběh o ženě, na které se vzňaly šaty od rozsvíceného vánočního stromku; těžce popálenou ji zachránil mladík, který ji povalil na podlahu a zabalil do koberce – téměř doslovná předloha popálení slečny Havishamové a Pipova zásahu.

Dickens nebyl ani tak rozmarným a nevyzpytatelným tvůrcem nepravděpodobných postav a situací, jako spíše neúprosným zastáncem skutečných obětí své doby. Vyhledával trpící lidi, zjevně pronásledované Osudem, nebo takové, které společnost učinila bezmocnými – ne lidi pohodlně unikající životním pohromám, stojící na pokraji zkázy nebo směle čelící pohromám tváří v tvář. Obvinění, že Dickens se honil za senzací, vznášejí lidé konvenčně sebejistí a blazeovaní, přesvědčení, že střední proud života je bezpečný a správný, a tudíž jediný, který je opravdový.

"Klíč k velkým Dickensovým postavám," napsal Chesterton, "spočívá ve zjištění, že jsou všichni velcí pošetilci. Mezi velkým a malým pošetilem je stejný rozdíl jako mezi velkým a malým básníkem. Velký pošetilec je tvor povznesený nad moudrost, nikoliv tvor moudrosti utlačovaný." Hlavní a nejvíc fascinující vlastnosti "velkého pošetilce" je nepochybně jeho schopnost ničit, zahrnující i sebezničení, ale především působící nejrůznější zmatek. Jen si vzpomeňme na Shakespeara, na jeho Leara, Hamleta, Othella – to všechno jsou bezpochyby "velcí pošetilci."

Zdá se, že všichni velcí pošetilci v literatuře bez váhání sledují jednu osudovou dráhu: zaplétají se do sítě vlastních lží, a jsou stejně bezbranní vůči lžím ostatních. V každém příběhu, ve kterém hraje roli postava velkého pošetilce, téměř nevyhnutelně narazíme na velkou lež. Nejdůležitější takový případ v Nadějných vyhlídkách se pochopitelně vztahuje ke slečně Havishamové. Její nečestnost nespočívá ve lži, ale v zatajení pravdy. I Pip lže své sestře a Joeovi o své první návštěvě u slečny Havishamové, vykládá jim, že slečna Havishamová ve svém domě "sedává v černém sametovém kočáře" a že všichni předstírali jízdu v tomto nehybném povoze, zatímco se "čtyři psi velcí jako hora rvali o telecí kotlety ze stříbrného košíku". Pip nemůže tušit, že jeho lež je mnohem méně výstřední, než jaká je skutečná pravda o jejím životě v Satis House, a méně nepravděpodobná než okolnosti, které nakonec propojí jeho život s jejím. Trestanec Magwitch, který na úvodních stránkách románu tak vyhrožuje malému Pipovi i jeho játrům, se nakonec projeví jako člověk daleko velkorysejšího srdce než mladý hrdina. "Člověk skrz naskrz promáčený vodou a celý zmazaný blátem, zchromlý od kamení, pořezaný od šterku, popálený kopřivami a podrápaný trním; člověk, který kulhal a třásl se zimou a koulel očima a vrčel a kterému jektaly zuby", člověk, který Pipovi mizí z očí do bažin, zatímco na obzoru sleduje "čakan, s kterého visely zbytky řetězců, na nichž se kdysi houpal pirát. ... jako by to byl právě ten pirát, který oživil, sestoupil a nyní se vrací, aby se sám znovu pověsil" – že se později tentýž člověk projeví jako vzor cti, je součástí velkolepé, škodolibé hry, na jejíchž pravidlech je zápleтка Nadějných vyhlídek vystavěna. Zápleťka je pro Dickense zábavou, ke které chce přizvat své čtenáře. Tento plán byl o to snadněji realizován, že většina jeho románů vycházela na pokračování; neočekávané a ohromující náhody byly překvapeními, která pro své pravidelné čtenáře chystal. Kritik, jenž ohrmuje nos nad náhodnými setkáními a jinými obšířnostmi v Dickensových příbězích, musí mít silně nevyvinutý smysl pro zábavu.

Dickens psal opravdu pro čtenáře, a nestyděl se za to. Plísí je, vystavuje je pokušení, neváhá je šokovat, nabízí jim frašku i kázání. Jeho cílem bylo, jak říká Johnson, "nedráždit žaludek, nýbrž pohnout srdcem." Mám ovšem silné podezření, že v současném světě, kdy naše srdce jsou daleko odolnější, by se Dickens uchýloval i k dráždění žaludku – jako poslednímu prostředku, jak nepřístupná srdce zasáhnout. Při dosahování tohoto cíle Dickens neznal stud, vemlouval se svým čtenářům, poskytoval jim ohromnou zábavu, ale chtěl za to, aby otevřeli oči a nevyhýbali se pohledu na ošklivost, aby sdíleli jeho morální rozhořčení.

V Nadějných vyhlídkách měl možná pocit, že vystavil Pipa a Estellu – a své čtenáře – až dost velkému utrpení. Tak proč by ti dva nakonec nemohli být svoji? Charles Dickens navždy postrádal ono "jediné štěstí, které mu život nedopřál, jediného přítele a společníka na životní cestě, kterého nepoznal". Ale Pipovi toto štěstí přál – a proto mu dal jeho milovanou Estellu.

3. "...neviděl jedinou jiskřičku pomoci ani slitování ve zpustlé zahradě"

Ale co ty děje? ptají se kritici dál. Copak se jim vůbec dá věřit?

Odpověď je jednoduchá: přijmete prostě jako fakt, že všichni lidé, kteří pro vás v životě něco znamenají, jsou spolu navzájem spřízněni. Nemusí se pochopitelně jednat o spřízněnost pokrevní, ale lidé, kteří změní váš citový život – všichni ti lidé, s kterými se setkáváme na nejrůznějších místech, v nejrůznějších okamžicích mnoha vzájemně nesouvisejících náhod – jsou přesto "spřízněni". V myšlenkách si propojujeme lidi z emocionálních, nikoliv faktických důvodů – lidi, kteří se nikdy nesetkali, kteří navzájem nemají tušení o své existenci, dokonce lidi, kteří už na nás zapomněli. V románech Charlese Dickense jsou takoví lidé propojeni "doopravdy"; občas jsou dokonce pokrevní příbuzní, občas je spojí okolnosti nebo náhoda, a nejčastěji je svede dohromady příběh. Jen si vzpomeňme, jak důležitou úlohu má v Nadějných vyhlídkách slečna Havishamová: každý, kdo v Pipově osudu hraje nějakou trochu významnou roli, se nakonec ukáže jako osoba, která je s ním tak či onak spjata, ať už vztahem minulým nebo současným.

Slečna Havishamová je umíněně záludná a krutá. Je něčím horším než pouhou zlomyslnou stařenou s odpudivými vrtochy vyvolanými hysterií a sobectvím (ačkoliv i to je pravda); aktivně se podílí na Pipově svádění a vědomě plánuje muka, která mu jejím jménem působí Estella. Pokud vám vaše chabá představivost znemožňuje uvěřit, že takoví lidé existují, musíte alespoň uznat, že většina z nás je právě tak jako Pip schopna nechat se svést. Pip je varován, dokonce samotnou Estellou. V příběhu nejde ani tak o absolutní zlo představované slečnou Havishamovou, jako o Pipovy naděje, přehlušující v něm hlas zdravého rozumu. Pip touží stát se gentlemanem, touží po Estelle – a jeho citizádost je mocnou hnací silou, které důvěřuje více než vlastním očím. A cožpak my sami nejsme tolikrát obětí stejného selhání? Nepřete se s Dickensem ohledně jeho výstředností. Slabin najdeme v Nadějných vyhlídkách pomálu, a zpravidla se jedná o místa nedotažená, nikoli přetažená. Poněkud rychle, ne-li okamžitě uzavřené přátelství mezi Pipem a Herbertem není příliš prokresleno ani věrohodně procítěno, Herbertovu bezvýhradnou dobrotu máme brát jako samozřejmost (nikdy není přesvědčivě prokázána), a že dá Herbert Pipovi přezdívku Haendel, mě přivádí k šílenství! Herbertova добрota mi připadá mnohem obtížněji přijatelná než zloba slečny Havishamové. Rovněž Dickensova vášeň pro amatérské divadlo je silnější než jeho schopnost vyličít umělecké ambice nebohého pana Wopsla opravdu zajímavě. Kapitoly 30 a 31 jsou nudné. Možná byly napsány ve spěchu, nebo se Dickens příliš nezajímal o to, co se v nich děje. V každém případě nejsou zrovna příliš dobrým příkladem autorova překypujícího stylu – kdykoliv Dickens přeháněl, činil tak s neutuchající energií.

Johnson napsal, že "Dickens k lidem cítil vřelé sympatie nebo nesmiřitelný odpor. Lhostejnost neznal. Miloval, smál se, zesměšňoval, pohrdal a nenáviděl; nikdy se blahosklonně nepovyšoval." Všimněme si Orlicka: je nebezpečný jako pes, s kterým se špatně zachází. Autor nemá příliš pochopení pro společenské okolnosti Orlickovy ničemnosti; je to prostě zlosyn, který zabíjí úmyslně. Nebo Joe: hrdý, poctivý, pracovitý, trpělivý, nekonečně plný dobré vůle i přes křiklavý nedostatek uznání. Je to prostě dobrák, který každému přeje jen to nejlepší. Navzdory silně vyvinutému smyslu pro společenskou odpovědnost a pochopení společenských vlivů Dickens stále věřil v dobro a zlo – věřil, že existují

opravdu dobří a opravdu špatní lidé. Vyzdvihoval každou pravou ctnost a každou laskavost, ošklivil si každou formu krutosti a navršil veškerý myslitelný výsměch na každý projev pokrytectví a sobectví. Lhostejnosti nebyl schopen.

Dává přednost Wemmickovi před Jaggersem, ale vůči Jaggersovi chová spíše strach než odpor. Jagger je příliš nebezpečný, než aby jím mohl pohrdat. Jako mladík jsem si myslel, že Jagger si neustále myje ruce a čistí kapesním nožem nehty, aby z nich odstranil odpudivou morální špínu svých klientů. Byl příkladem právníka snažícího se zbavit své tělo nákazy vyvolané blízkým stykem s kriminálními živly. Nyní zastávám názor, že to je jen částečný důvod, proč Jagger nemůže být nikdy úplně čistý. Jsem přesvědčen, že špína, která na Jaggersovi při práci ulpívá, pochází z fungování zákona samotného – drží se ho struska samé podstaty jeho práce. Proto je Wemmick daleko lidštější než Jagger, Pipovi připadá, že Wemmick "chodí mezi vězni asi tak, jako by se zahradník procházel mezi svými rostlinami". Ale na druhé straně Wemmicka vyznačují jeho "walworthské pocity"; na domácí půdě, s "dědou", je z něho okouzlující mladík. Nákaza se trvale drží jen pana Jaggerse, jeho domov je právě tak neosobní jako jeho kancelář a přítomnost jeho hospodyně Molly – nepochybně vražednice, ušetřené před popravou nikoli proto, že by byla nevinná, ale proto, že ji z toho Jagger vysekal – vrhá na Jaggerův jídelní stůl temný stín newgateského vězení.

Samozřejmě i od Jaggerse se lze mnohému naučit: pozornost, kterou věnuje omezenému ničemovi Drummlovi, otevře Pipovi oči k nespravedlivému uspořádání světa – světský systém hodnot je založen na penězích a třídním původu a na neselhávajícím úspěchu brutální agresivity. Nenávisť vůči Drummlovi naučí Pipa leccemus o něm samém: "Tak se po celý život dopouštíme nejhorších slabostí a nízkostí kvůli lidem, kterými nejvíc pohrdáme," zjišťuje. Pipovy pokroky v průběhu románu bychom mohli charakterizovat jako autobiografii pomalého žáka. Myslí si například, že hned od začátku prokoukl pana Pumblechooka, ale míra Pumblechookova pokrytectví, jeho licoměrná podlézavost a falešná přízeň – založená na postavení dotyčného a vzápětí proměněná s proměnou štěstěny – je pro něho trvalým zdrojem překvapení a poučení. Pumblehook je působivou vedlejší postavou, kterou lze nenávidět velmi snadno. Naši současné literatuře chybí schopnost chválit tak, jak chválil Dickens (bezvýhradně), a nenávidět tak, jak nenáviděl on (absolutně). Vězí za tím naše úzkostlivost anebo to, že komplikovanější pohled na ničemnost, nabízený sociology a psychology, vypudil z naší literatury nejen absolutní padouchy, ale i absolutní hrdiny?

Dickens choval ke svým postavám, včetně většiny padouchů, nebývalou náklonnost. "Nudní patroni v jeho knihách jsou bystřejší než vtipálci v knihách jiných autorů," všiml si Chesterton. "V jeho mysli se nerozlučně prolínaly dvě základní dovednosti: vyvolávat husí kůže a působit bolesti břicha od smíchu." Skutečně, Dickensova záliba v teatralitě činila v jeho očích z každé jeho postavy herce. A protože byli všichni herci, a tudíž nanejvýš důležití, všichni Dickensovi hrdinové se chovají teatrálně – a kladným postavám i zloduchům jsou přirknuty nezapomenutelné vlastnosti.

Mou oblíbenou postavou je Magwitch, a co je na příběhu Nadějných vyhlídek nejniternejší a nejvíc vzrušující, týká se právě tohoto trestance, který riskuje život, aby na vlastní oči viděl, jak se jeho dílo podařilo. Nakolik se Dickens s Magwitchem ztotožňoval, nevyplyvá z textu zřetelně; jeho dílo se příliš nevyvedlo. Ale jak působivý je Magwitchův příběh! Právě on dramaticky oživuje začátek románu: jako uprchlý trestanec vyděsí malého chlapce a donutí ho ukrást pro něj jídlo a pilník na přepilování pout; a po návratu do Londýna jako znovu pronásledovaný muž Magwitch nejen přispívá k dramatickosti závěru, ale zničí Pipovy naděje stejně efektně, jako je vyvolal. A opět Magwitch poskytuje chybějící článek v příběhu nezdařeného sňatku slečny Havishamové – jeho prostřednictvím se dozvídáme, kdo je Estella.

Ve "zpuštělé zahradě", která obklopuje Satis House, ničí páchnoucí býlí krásu, která v ní mohla vládnout. Shnilý svatební dort je prolezlý pavouky a myšmi. Pip (a stejně tak i Estella) se nikdy nemůže zbavit této vězeňské "nákazy". Spojení se zločinem, které mladý Pip tak nevysvětlitelně pociťuje v klíčových okamžicích svého dvoření Estelle, je samozřejmě předzvěstí chvíle, kdy Pip zjistí, že je s trestancem Abelem Magwitchem svázán mnohem víc, než dosud tušil. Když pozná skutečné okolnosti, jež určují jeho život, ztrácí Pip téměř všechn humor. Přes nesčetné ústrky, které mu připravilo jeho dětství, dokázal Pip projevovat smysl pro humor (přinejmenším ve vzpomínkách na ně) – upamatovává se

například, "jak kdysiúpěl pod nekonečnou lavinou ohlodaných kuřecích stehýnek a oněch podivných chrupavek z vepřového, na které jeho dárci, když ještě byli naživu, neměli jediný důvod být pyšní." Avšak poté, co Pip zjistí, kdo je vlastně jeho dobrodincem, zbývá v Dickensově jazyce pramálo žertování, a jak děj postupně nabývá na obrátkách, jazyk sám spíše chudne.

Dickens vždycky myslí na svého čtenáře – ať už si s jazykem bujně hraje (když se rozhodne hrát si s ním), nebo se výrazově krotí, protože chce čtenáři umožnit, aby se soustředil na sám příběh. Svá díla začal veřejně předčítat až poměrně pozdě ve svém životě, ale odjakživa psal tak, jako by se jeho díla měla předčítat nahlas – často používá opakování, které se pak stává jakýmsi refrénem. Zařazuje rozvinuté popisné pasáže, jimiž doprovází první uvedení nové postavy nebo nového prostředí, bohatě využívá interpunkce. Občas to až přehání: dlouhá, složitá, potenciálně obtížně přístupná souvětí tím sice zpomaluje, ale lépe se pak čtou. Jako by chápal interpunkci coby jistou formu režijních pokynů pro případ, že by se jeho text měl předčítat posluchačům. Nebo jako by si byl dobře vědom toho, že mnozí čtenáři konzumují jeho romány na pokračování a je jim občas třeba připomenout nezbytné souvislosti. Snaží se být co nejjasnější. Je mistrným uživatelem interpunkčního znaménka, které dokáže učinit z krátké věty větu dlouhou a z dlouhé lépe čitelnou, totiž středníku. Velmi dbá o to, aby jeho čtenář v textu nezabloudil; a zároveň si ani trochu nepřeje, aby v něm cokoli přeskakoval. Přeskakovat v Dickensovi je riskantní. Mohli byste přijít o něco, co je pro smysl textu zásadně důležité. Píše tak, aby se každá věta dala dobře číst – protože chce, abyste při čtení žádnou nevynechali.

Představte si, že byste přeskočili tuto marginální poznámku o manželství:

"Zde si dovolím poznamenat, že se co do znalosti drásavého účinku snubního prstenu, jezdicího člověku bezohledně po obličej, pokládám za lepšího odborníka než kterákoli žijící autorita." Pravda, Pip tu popisuje chvíle, kdy mu drhla tvář jeho sestra, ovšem pozorný čtenář v tom jistě odkryje narážku na obecnou strast manželství. A jistě si lze snadno domyslet, že Pipovo trápení s otupující prací v kovárně nemůže nebýt odrazem Dickensovy rané vyčerpávající a pokořující zkušenosti v dílně na černidla. "V malém světě, v němž děti žijí svůj život... nic se nepostihuje tak břitce a nevnímá tak břitce jako nespravedlnost." Neboť právě "nespravedlnost" byla vždycky v ohnisku Dickensova zájmu, a nejvíc ho rozhořčovala nespravedlnost namířená vůči dětem. Je to jak autorova dětská citlivost, tak zranitelnost středního věku (kdy dospívá k přesvědčení, že většinu svých šťastných dní má už za sebou a že na něj teď čeká už jenom trápení a osamělost), která se prolíná do Pipova prožitku v nočních bažinách. "A potom jsem se zadíval na hvězdy a uvažoval jsem, jak hrozně by bylo člověku, který zmrzá, kdyby obrátil tvář vzhůru k nim a ve vši té třpytné záplavě neviděl jedinou jiskřičku pomoci ani slitování." Takovéhle úžasné obrazy jsou v Nadějných vyhlídkách stejně okouzlující jako velké postavy tohoto románu a jeho pateticky dojemný příběh. Dickens se narodil do světa, ve kterém se nezadržitelně prosazovaly stále mocnější a nelidštější síly; stal se svědkem hltavé nenasytosti vyvrhelů společnosti. "V době, kdy vítězí násilí a bezohledné vášně," píše Johnson, "obhazuje Dickens zlatou střední cestu." Věřil, že má-li být zachována důstojnost člověka, je nezbytné podporovat rozvoj každého jedince a pečovat o něj.

Když Dickens dokončil Nadějně vyhlídky, nezbývalo mu v životě už mnoho času a byl značně vyčerpan. Napsal pak už pouze jeden román (Našeho společného přítele, 1864–5); Tajemství Edwina Drooda nedokončil. Na svém posledním díle pracoval přes celý den, na jehož konci ho ranila mrtvice. Toto je poslední věta, kterou napsal: "Studené kamenné hrobky z dávných století začínají vyzařovat teplo; a do nejtemnějších mramorových koutů budovy pronikají útržky jasu a mihotají se tam jako ptačí křídla." Pak ještě zkusil napsal pár dopisů; jak nám sděluje Johnson, v jednom z nich citoval výstrahu pátera Vavřince Romeovi: "Ty příliš prudké vzněty násilně též končívají." Možná to byla jakási předtucha – ve svých románech se v předtuchách přece velmi vyžíval.

Charles Dickens zemřel po mrtvici jednoho teplého červnového večera roku 1870. Umíral s očima zavřenýma, ale na jeho pravé tváři utkvěla osamělá slza. Bylo mu padesát osm let. V otevřeném hrobu ve Westminsterském opatství ležel vystaven tři dny – vzdát poslední poctu spisovateli, který kdysi jako dítě musel vykonávat podřadné práce v dílně na černidla v Hungersford Stairs, přišly tisíce lidí.

OBSAH

Pokus o záchranu Čuňáka Sneeda (Hana Mayerová)

Vnitřní prostor (Viktor Janiš)

Málem až v Iowě (Richard Podaný)

Unavený svět (Milada Nováková)

Brennbarovy bláboly (Ivan Ryčovský)

Sny jiných lidí (Linda Bartošková)

Penzion Grillparzer (Radoslav Nenadál)

Král románu (Miroslav Jindra)